

Tuomioistuinviraston perustaminen

Lausuntotiivistelmä

Oikeusministeriön julkaisu 41/2017

Tuomioistuinviraston perustaminen

Lausuntotiivistelmä

*Suomi
Finland*
100

Oikeusministeriö

ISBN Nid.: 978-952-259-620-8

ISBN PDF: 978-952-259-621-5

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2017

Kuvailulehti

Julkaisija	Oikeusministeriö Oikeushallinto-osasto	6.10.2017	
Tekijät	ylitarkastaja Taru Alanaatu hallitussihteeri Jennimari Huovinen korkeakouluharjoittelija Mikko Saarinen		
Julkaisun nimi	Tuomioistuinviraston perustaminen Lausuntotiivistelmä		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Oikeusministeriön julkaisu 41/2017		
Diaari/hankenumero	OM 9/021/2016	Teema	Mietintöjä ja lausuntoja
ISBN painettu	978-952-259-620-8	ISSN painettu	1798-7091
ISBN PDF	978-952-259-621-5	ISSN PDF	1798-7105
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-621-5		
Sivumäärä	88	Kieli	suomi
Asiasanat	Tuomioistuinlaitos, keskushallinto		
Tiivistelmä	<p>Oikeusministeriö pyysi 21.4.2017 lausuntoa tuomioistuinviraston perustamista koskevasta tuomioistuinvirastotoimikunnan mietinnöstä (Oikeusministeriö, mietintöjä ja lausuntoja 23/2017) yhteensä 95 eri taholta. Lausunnon toimitti 75 tahoja. Tämä lausuntotiivistelmä sisältää yhteenvedon toimikunnan keskeisistä ehdotuksista sekä lausunnonantajien yleisistä ja yksityiskohtaisemmista arvioista.</p>		
Kustantaja	Oikeusministeriö		
Painopaikka ja vuosi	Lönning Print & Promo, 2017		
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Justitieministeriet Justitieförvaltningsavdelningen	6.10. 2017	
Författare	överinspektör Taru Alanaatu regeringssekreterare Jennimari Huovinen högskolepraktikant Mikko Saarinen		
Publikationens titel	Inrättandet av en domstolsmyndighet Sammandrag av utlåtandena		
Publikationsseriens namn och nummer	Justitieministeriets publikation 41/2017		
Diarie-/ projektnummer	OM 9/021/2016	Tema	Betänkanden och utlåtanden
ISBN tryckt	978-952-259-620-8	ISSN tryckt	1798-7091
ISBN PDF	978-952-259-621-5	ISSN PDF	1798-7105
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-621-5		
Sidantal	88	Språk	finska
Nyckelord	Domstolsväsendet, centralförvaltning		
Referat	<p>Den 21 april 2017 sände justitieministeriet ett betänkande om inrättandet av en domstolsmyndighet av kommissionen för att bereda inrättandet (Justitieministeriet, utredningar och anvisningar 23/2017) på remiss till 95 instanser. 75 instanser lämnade utlåtanden. Denna sammanfattning av utlåtandena innehåller ett sammandrag av kommissionens viktigaste förslag och av remissinstansernas allmänna och mera detaljerade bedömningar.</p>		
Förläggare	Justitieministeriet		
Tryckort och år	Lönberg Print & Promo, 2017		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

Tiivistelmä	9
Sammanfattning	11
1 Johdanto	13
1.1 Yleistä.....	13
1.2 Tuomioistuinvirastotoimikunnan keskeiset ehdotukset.....	13
1.3 Mietinnöstä pyydetyt lausunnot.....	15
2 Yhteenvedo lausunnoista	16
3 Yleiset arviot mietinnöstä	18
3.1 Tuomioistuinviraston perustaminen.....	18
3.2 Yleiset arviot toimikunnan ehdotuksista.....	18
3.3 Tuomioistuinviraston hoidettaviksi ehdotetut tehtävät.....	19
3.4 Ehdotettu henkilöstömäärä ja sen riittävyys.....	20
3.5 Tuomioistuinviraston johtokunnan kokoonpano ja nimeämismenettely.....	20
3.6 Johtokunnan ja ylijohtajan välinen toimivallanjako	21
3.7 Tuomioistuinviraston sijaintipaikka	22
4 Yksityiskohtaisemmat arviot toimikunnan mietinnöstä	23
4.1 Ministeriöt.....	23
4.1.1 Maa- ja metsätalousministeriö	23
4.1.2 Sisäministeriö.....	24
4.1.3 Sosiaali- ja terveysministeriö	25
4.1.4 Työ- ja elinkeinoministeriö.....	25
4.1.5 Valtiovarainministeriö	25
4.1.6 Ympäristöministeriö.....	27
4.2 Laillisuusvalvojat ja valtionalouden tarkastusvirasto.....	28
4.2.1 Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia.....	28
4.2.2 Oikeuskanslerinvirasto.....	28
4.2.3 Valtionalouden tarkastusvirasto	29

4.3	Yleiset tuomioistuimet.....	30
4.3.1	Korkein oikeus.....	30
4.3.2	Hovioikeudet.....	32
4.3.2.1	Helsingin hovioikeus.....	32
4.3.2.2	Itä-Suomen hovioikeus.....	34
4.3.2.3	Rovaniemen hovioikeus.....	35
4.3.2.4	Turun hovioikeus.....	36
4.3.2.5	Vaasan hovioikeus.....	39
4.3.3	Käräjäoikeudet.....	41
4.3.3.1	Ahvenanmaan käräjäoikeus.....	41
4.3.3.2	Espoon käräjäoikeus.....	42
4.3.3.3	Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus.....	42
4.3.3.4	Etelä-Savon käräjäoikeus.....	43
4.3.3.5	Helsingin käräjäoikeus.....	44
4.3.3.6	Hyvinkään käräjäoikeus.....	45
4.3.3.7	Kanta-Hämeen käräjäoikeus.....	46
4.3.3.8	Keski-Pohjanmaan käräjäoikeus.....	47
4.3.3.9	Keski-Suomen käräjäoikeus.....	47
4.3.3.10	Kymenlaakson käräjäoikeus.....	47
4.3.3.11	Lapin käräjäoikeus.....	48
4.3.3.12	Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus.....	49
4.3.3.13	Oulun käräjäoikeus.....	49
4.3.3.14	Pirkanmaan käräjäoikeus.....	50
4.3.3.15	Pohjanmaan käräjäoikeus.....	51
4.3.3.16	Pohjois-Karjalan käräjäoikeus.....	51
4.3.3.17	Pohjois-Savon käräjäoikeus.....	52
4.3.3.18	Päijät-Hämeen käräjäoikeus.....	53
4.3.3.19	Satakunnan käräjäoikeus.....	54
4.3.3.20	Tuusulan käräjäoikeus.....	54
4.3.3.21	Vantaan käräjäoikeus.....	55
4.3.3.22	Varsinais-Suomen käräjäoikeus.....	56
4.3.3.23	Ylivieska-Raahen käräjäoikeus.....	57
4.4	Hallintotuomioistuimet.....	58
4.4.1	Korkein hallinto-oikeus.....	58
4.4.2	Helsingin hallinto-oikeus.....	61
4.4.3	Hämeenlinnan hallinto-oikeus.....	62
4.4.4	Itä-Suomen hallinto-oikeus.....	63
4.4.5	Pohjois-Suomen hallinto-oikeus.....	64
4.4.6	Turun hallinto-oikeus.....	65
4.4.7	Vaasan hallinto-oikeus.....	66

4.5	Erityistuomioistuimet.....	67
4.5.1	Työtuomioistuin.....	67
4.5.2	Vakuutus oikeus.....	68
4.6	Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit sekä eräät keskusvirastot.....	68
4.6.1	Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit.....	69
4.6.1.1	Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri.....	69
4.6.1.2	Itä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri.....	69
4.6.1.3	Kaakkois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri.....	70
4.6.1.4	Lounais-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri.....	70
4.6.1.5	Länsi- ja Sisä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri.....	71
4.6.1.6	Pohjois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri.....	71
4.6.2	Valtakunnansyyttäjänvirasto.....	72
4.6.3	Valtakunnanvoudinvirasto.....	73
4.7	Eräät muut virastot ja viranomaiset.....	73
4.7.1	Oikeusrekisterikeskus.....	74
4.7.2	Rajavartiolaitos.....	74
4.7.3	Tietosuojavaltuutetun toimisto.....	75
4.7.4	Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet.....	75
4.8	Tuomarinkoulutuslautakunta ja tuomarinvalintalautakunta.....	75
4.8.1	Tuomarinkoulutuslautakunta.....	75
4.8.2	Tuomarinvalintalautakunta.....	76
4.9	Yliopistot.....	77
4.9.1	Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta.....	77
4.9.2	Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta.....	79
4.10	Ammattijärjestöt sekä henkilöstöä ja sidosryhmiä edustavat liitot.....	79
4.10.1	Suomen Asianajajaliitto.....	79
4.10.2	Akava ry.....	80
4.10.3	Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry.....	80
4.10.4	Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry.....	80
4.10.5	Oikeushallinnon Henkilökunta OHK ry.....	81
4.10.6	Palkansaajajärjestö Pardia ry.....	81
4.10.7	Suomen Lakimiesliitto ry.....	82
4.10.8	Suomen tuomariliitto ry.....	83

LIITE	86
--------------------	----

TIIVISTELMÄ

Tuomioistuinvirastotoimikunnan mietinnön peruslähdekohtana on ollut tuomioistuinviraston perustaminen. Lausunnonantajia pyydettiin ottamaan kantaa siihen, tulisiko virasto perustaa vai ei. Niistä 95 tahosta, joilta lausuntoa pyydettiin, 75 on toimittanut lausuntonsa. Lausunnonantajista 62 on kannattanut tuomioistuinviraston perustamista. Yksikään lausunnonantaja ei ole nimenomaisesti vastustanut tuomioistuinviraston perustamista. Lausunnonantajista 13 ei ole ottanut kantaa viraston perustamiseen.

Ehdotusta kannattaneet ovat pitäneet tuomioistuinviraston perustamista periaatteellisesti tärkeänä asiana. Usea lausunnonantaja on katsonut kansainvälisen kehityksen ja tuomioistuinten rakenteellisen riippumattomuuden takaamisen edellyttävän viraston perustamista. Osa lausunnonantajista on korostanut, että virasto tulee perustaa mahdollisimman pian tai vähintäänkin ehdotetussa aikataulussa. Tuomioistuinten hallinnollisten toimintojen onnistuneen keskittämisen tuomioistuinvirastoon nähdään mahdollistavan lainkäytön tukitoimintojen laadun parantamisen ja kehittämisen.

Moni sellainen lausunnonantaja, joka ei ole ottanut kantaa viraston perustamiseen, on ilmaissut huolensa tuomioistuinviraston käytännön mahdollisuuksista toteuttaa tehtäviään niin, että ehdotuksessa mainitut tavoitteet, kuten tuomioistuinlaitoksen aiempaa selvempi riippumattomuus ja hallintotehtävien tehostuminen, saavutetaan. Myös monet ehdotusta kannattaneet ovat todenneet, että saavuttaakseen nämä tavoitteet viraston tulisi alusta asti olla riittävän hyvin resursoitu. Muutoin seurauksena saattaa olla jopa asiointilan heikkeneminen nykytilaan nähden.

Yleisesti toimikunnan mietintöä on pidetty hyvänä ja perusteltuna. Toimikunnan ehdotuksiin on suhtauduttu pääosin myönteisesti ja niitä on lähtökohtaisesti kannatettu. Myös uudistuksen tavoitteita tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden korostamisesta ja tuomioistuinten keskushallintotehtävien hoitamisen tehostumisesta on kannatettu laajasti. Ehdotuksen lähtökohtiin siitä, että tuomioistuinvirasto tulee perustaa, että uusia tuomarien valvonnan muotoja ei tarvita ja että kansainvälisen oikeudenhoidon tehtävät tulee säilyttää oikeusministeriössä, on yhdytty laajasti.

Toisaalta osa lausunnonantajista on katsonut nykytilan olevan riittävän hyvä ja pitänyt sen vuoksi tuomioistuinviraston perustamista tarpeettomana. Osassa lausuntoja on myös pidetty toimikunnan ehdotusta vielä yleisluontoisena ja tarkennusta kaipaavana. Lisäksi eräät yksityiskohtaiset ehdotukset, kuten viraston johtokunnan kokoonpano ja nimeäminen, ovat jakaneet lausunnonantajien mielipiteitä varsin voimakkaasti.

Lausunnonantajat ovat yleisesti ottaen suhtautuneet myönteisesti tuomioistuinviraston hoidettavaksi ehdotettuihin tehtäviin. Jotkin lausunnonantajat ovat suhtautuneet varauksellisesti tuomioistuinviraston mahdollisuuteen suoriutua päätehtävästään, joka ehdotuksen mukaan olisi huolehtia siitä, että tuomioistuimet pystyvät käyttämään tuomiovaltaa laadukkaasti ja että tuomioistuinten hallinto on tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti järjestetty. Usea lausunnonantaja on toivonut, että virastolle voitaisiin jo perustamisvaiheessa siirtää myös palvelutehtäviä, joita toimikunta on ehdotuksessaan esittänyt siirrettäväksi sille myöhemmässä vaiheessa.

Lausunnonantajat ovat keskimäärin suhtautuneet kriittisimmin ehdotukseen tuomioistuinviraston henkilöstömäärästä. Useat lausunnonantajat ovat pitäneet ehdotettua henkilöstömäärää riittämättömänä, joskin osa lausunnonantajista on myös kannattanut toimikunnan ehdotusta.

Ehdotus tuomioistuinviraston johtokunnan kokoonpanoksi on saanut kaksijakoisen vastaanoton; sitä on sekä kannatettu että vastustettu. Osa lausunnonantajista on pitänyt kokoonpanoa liian laajana, jotta johtokunta voisi toimia dynaamisesti, ja esittänyt sen supistamista. Erityisesti asianajajakunnan edustajan mukanaolo ja käräjäoikeuksien edustajien määrä ovat nousseet useissa lausunnoissa esille. Ehdotettua johtokunnan nimeämismenettelyä on arvosteltu epäselväksi ja monimutkaiseksi, ja ehdotusta on tältä osin toivottu käsiteltäväksi jatkovalmistelussa.

Myös ehdotus tuomioistuinviraston johtokunnan ja ylijohtajan väliseksi toimivallanjaoksi ja johtamisorganisaatioksi ylipäätään on herättänyt erilaisia näkemyksiä. Lausunnonantajat ovat joko nähneet poikkeavan johtamisorganisaation perusteltuna tuomioistuinten valtiosääntöisen erityisaseman vuoksi tai eivät ole pitäneet erityisasemaa riittävänä perusteena poiketa valtionhallinnon yleisestä kehityksestä. Ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksiin on otettu aktiivisesti kantaa. Useassa lausunnossa on ilmaistu näkemys, että tuomioistuinviraston ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksena tulisi olla ylempi oikeustieteellinen korkeakoulututkinto. Ylijohtajan viran määräaikaisuutta on kannatettu laajasti.

Enemmistö lausunnonantajista on kannattanut toimikunnan ehdotusta ja perusteluja sijoittaa tuomioistuinvirasto pääkaupunkiseudulle. Useat tahot eivät ole ottaneet sijoituspaikkaan kantaa. Muutamat lausunnonantajat ovat ehdottaneet sijoituspaikaksi pääkaupunkiseudun sijaan Vaasaa, Rovaniemeä, Tamperetta, Kouvola tai Joensuuta.

SAMMANFATTNING

En grundläggande utgångspunkt i betänkandet av kommissionen för inrättandet av en domstolsmyndighet har varit att det ska inrättas domstolsmyndighet. Remissinstanserna bads att ta ställning till huruvida en myndighet ska inrättas eller inte. Av de 95 remissinstanserna har 75 gett utlåtande. 62 remissinstanser har ansett att en domstolsmyndighet bör inrättas. Ingen av remissinstanserna har uttryckligen motsatt sig att en domstolsmyndighet inrättas. 13 remissinstanser har inte tagit ställning till inrättandet av en domstolsmyndighet.

Instanserna som understödde förslaget ansåg att inrättandet av en domstolsmyndighet är en principiellt viktig fråga. Flera av remissinstanserna har ansett att den internationella utvecklingen och tryggandet av domstolarnas strukturella oberoende förutsätter att det inrättas en domstolsmyndighet. En del av remissinstanserna har betonat att myndigheten ska inrättas så snart som möjligt eller minst enligt den förslagna tidsplanen. Det anses att en lyckad koncentrerings av domstolarnas administrativa funktioner till en domstolsmyndighet ger möjlighet att förbättra och utveckla rättskipningens stödfunktioner.

Många av de remissinstanser som inte har tagits ställning till om en domstolsmyndighet ska inrättas eller inte, har uttryckt sin oro för myndighetens praktiska möjligheter att genomföra sina uppgifter så att målen som nämns i förslaget, såsom domstolsväsendets tydligare oberoende och mer effektiv skötsel av förvaltningsuppgifter, kan uppnås. Även många av de remissinstanser som understött förslaget har konstaterat att för att uppnå dessa mål ska myndigheten från första början ha tillräckliga resurser. Annars kan följden vara att situationer till och med försämras jämfört med nuläget.

I allmänhet har kommissionens betänkande ansetts vara både bra och välgrundat. Remissinstanserna förhöll sig i huvudsak positivt till kommissionens förslag och i regel har dessa förslag också understötts. Målet att understryka domstolsväsendets oberoende och effektivisera domstolarnas centralförvaltning har också fått ett brett stöd. Det råder ett brett samförstånd om utgångspunkterna i förslaget, att en domstolsmyndighet ska inrättas, att det inte behövs nya former av domartillsyn och att uppgifterna i samband med internationell rättsvård ska förbli hos justitieministeriet.

Å andra sidan har en del av remissinstanserna ansett att situationen är tillräckligt bra som den är i nuläget och att det av den anledningen inte finns något behov av att inrätta en

domstolsmyndighet. I en del av utlåtandena har kommissionens förslag ansetts vara på en alltför allmän nivå och sakna precisering. Vissa förslag, såsom sammansättningen av myndighetens direktion och utnämningförfarandet, har i hög grad delat åsikterna bland remissinstanserna.

Remissinstanserna har i allmänhet varit positivt inställda till de uppgifter som det enligt förslaget skulle åligga domstolsmyndigheten att sköta. Några remissinstanser har varit reserverade i sin inställning till domstolsmyndighetens möjligheter att sköta sin huvuduppgift som enligt förslaget blir att övervaka att domstolarna använder sin domsmakt högklassigt och att domstolarnas förvaltning är effektivt och vederbörligt ordnad. Flera remissinstanser hoppades att myndigheten redan vid inrättandet skulle ha de serviceuppgifter som enligt kommissionens förslag ska föras över till myndigheten i ett senare skede.

Remissinstanserna har i snitt varit mer kritiskt inställda till den personalmängd som domstolsmyndigheten skulle ha enligt förslaget. Flera remissinstanser har ansett att den personalmängd som föreslagits är för liten om än en del av remissinstanserna har stött kommissionens förslag.

Förslaget om sammansättningen på domstolsmyndighetens direktion fick ett tudelat mottagande, det mötte både bifall och motstånd. En del av remissinstanserna har ansett att den föreslagna sammansättningen är för omfattande för att kunna fungera på ett dynamiskt sätt och att den bör begränsas. I synnerhet närvaron av en representant för advokatåren och antalet representanter för tingsrätterna har lyfts fram i flera utlåtanden. Det utnämningförfarande för direktionen som föreslagits har kritiserats för att vara komplicerat och otydligt och en önskan om att denna del av förslaget ska behandlas vidare i den fortsatta beredningen har framförts.

Förslaget om behörighetsuppdelning mellan domstolsmyndighetens direktion och överdirektören, och om ledningsorganisationen överhuvudtaget, råder det skilda meningar om. Remissinstanserna har antingen ansett den avvikande ledningsorganisationen motiverad på grund av domstolarnas särskilda statsförfattningsrättsliga ställning, eller så har de inte ansett den särskilda ställningen vara en tillräcklig orsak att avvika från den allmänna utveckling som pågår i statsförvaltningen. Många tog ställning till behörighetsvillkoren för överdirektören. I flera utlåtanden anses det att behörighetsvillkor för domstolsmyndighetens överdirektör ska vara högre högskoleexamen i juridik. Förslaget om att tjänsten ska vara tidsbunden understöds i hög grad.

Majoriteten av remissinstanserna har stött kommissionens förslag att placera domstolsmyndigheten i huvudstadsregionen. Flera instanser har inte tagit ställning till placeringsorten. Några remissinstanser har föreslagit att myndigheten ska placeras i Vasa, Rovaniemi, Tammerfors, Kouvola eller Joensuu istället för huvudstadsregionen.

1 Johdanto

1.1 Yleistä

Oikeusministeriön johdolla laaditussa oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa vuosille 2013-2025 (Mietintöjä ja lausuntoja 16/2013) todetaan pitkän aikavälin tavoitteeksi tuomioistuinviraston perustaminen huolehtimaan tuomioistuinhallinnosta. Oikeusministeriö käynnisti päätöksellään 30.4.2014 hankkeen tuomioistuinten keskushallinnon uudistamisen selvittämiseksi. Ensimmäisessä vaiheessa selvitysmiehet, oikeustieteen lisensiaatti *Pekka Nurmi* ja laamanni, oikeustieteen tohtori *Tatu Leppänen*, laativat arviomuistion tuomioistuinten keskushallinnon uudistamisesta (Selvityksiä ja ohjeita 2/2015).

Oikeusministeriö asetti 10.5.2016 toimikunnan valmistelemaan tuomioistuinviraston perustamista. Toimikunnan, joka otti nimekseen *tuomioistuinvirastotoimikunta*, määräaika päättyi 28.2.2017. Toimikunnan puheenjohtajana toimi Helsingin hovioikeuden presidentti *Mikko Könkkölä* varajäsenenään Rovaniemen hovioikeuden presidentti *Marianne Wagner-Prenner*. Varapuheenjohtajana toimi korkeimman hallinto-oikeuden oikeusneuvos *Niilo Jääskinen* varajäsenenään oikeusneuvos *Riitta Mutikainen* korkeimmasta hallinto-oikeudesta. Toimikunnassa oli puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan lisäksi 14 jäsentä, joista lähes kaikilla oli henkilökohtainen varajäsen. Lisäksi toimikunnassa oli neljä sihteeriä.

1.2 Tuomioistuinvirastotoimikunnan keskeiset ehdotukset

Tuomioistuinvirastotoimikunta ehdotti, että tuomioistuinlaitoksen toimintaedellytyksistä huolehtimista, tuomioistuinten toiminnan kehittämistä, suunnittelua ja tukemista varten perustettaisiin tuomioistuinvirasto, joka palvelisi koko tuomioistuinlaitosta ja josta säädettäisiin tuomioistuinlaissa.

Tuomioistuinvirasto ottaisi hoitaakseen nykyisin oikeusministeriölle kuuluvat tuomioistuinlaitoksen keskushallintotehtävät. Näihin kuuluvat tuomioistuinlaitosta koskeva kehys-

ja talousarviovalmistelu, toimitilahallinto, tietojärjestelmät, tuomarien ja tuomioistuinlaitoksen muun henkilökunnan koulutus yhteistyössä tuomarinkoulutuslautakunnan kanssa sekä jotkin tuomioistuimia koskevat henkilöstö- ja taloushallinnon tehtävät. Lisäksi virasto voisi ottaa vastuulleen nykyisin eri tuomioistuimissa hoidettavia palvelutehtäviä.

Toimikunnan ehdotuksen mukaan ylintä päätösvaltaa tuomioistuinvirastossa käyttäisi johtokunta, jonka yhdeksästä jäsenestä kuusi olisi tuomareita. Erilaisten tuomioistuinten kattava edustavuus johtokunnassa koettiin erityisen tärkeäksi. Kolmesta muusta kuin tuomarikuntaa edustavasta jäsenestä yksi olisi tuomioistuinten muuta henkilökuntaa, yksi olisi asianajaja ja yhdellä jäsenellä olisi julkishallinnon johtamisen asiantuntemusta.

Johtokunnan tuomarijäsenet nimettäisiin niin, että ylimmät tuomioistuimet nimeäisivät molemmat yhden jäsenehdokkaan ja hovioikeuksien, kärjäoikeuksien, hallinto-oikeuksien ja erityistuomioistuinten päällikkötuomarit nimeäisivät neljä muuta jäsenehdokasta ilmoittautumisten perusteella ja keskusteltuaan keskenään.

Toimikunta ehdotti, että viraston henkilökunnan tulisi suuruudeltaan vastata ainakin noin 45 henkilötyövuotta. Osa tästä henkilöstömäärästä siirtyisi oikeusministeriöstä ja osa tuomioistuinista, mutta toimintojen organisointi vaatisi näiden lisäksi myös lisäpanostusta.

Ehdotus ei aiheuttaisi muutoksia ylimmille tuomioistuimille perustuslaissa säädettyihin tehtäviin tai asemaan eikä nykyisten tuomarivalintalautakunnan ja tuomarinkoulutuslautakunnan asemaan tai tehtäviin.

Toimikunta arvioi yksimielisesti, että tuomioistuinviraston sijaintipaikan valinnan tulee perustua siihen, millä paikkakunnalla virastolla on parhaat toimintaedellytykset. Alueellisille näkökohdille ei saisi valinnassa antaa ratkaisevaa painoarvoa. Osaavan henkilöstön saaminen erityisesti asiantuntijatehtäviin, asiantuntijakuulemiset, matkustamiseen liittyvät kysymykset sekä muista maista saadut kokemukset tukevat viraston sijoittamista pääkaupunkiseudulle.

Toimikunta harkitsi työssään myös lainkäyttöhenkilöstön toimintaa koskevan valvontaelimen perustamista viraston yhteyteen. Toimikunta ei pitänyt kuitenkaan tarpeellisena valvontaelimen perustamista, edes ammattieettisten kysymysten käsittelemiseksi, vaan piti olemassa olevia valvonnan muotoja riittävinä.

Toimikunnan tehtävään kuului myös ottaa kantaa nykyisin oikeusministeriön oikeushallinto-osaston kansainvälisen oikeudenhoidon yksikölle kuuluvien tehtävien järjestämiseen. Yksikölle nykyisin kuuluvat tehtävät ovat kuitenkin sellaisia, että niiden siirtäminen virastolle olisi epätarkoituksenmukaista ja erityisen työlästä. Niiden siirtäminen saattaisi myös

vaikeuttaa viraston toimintaa. Täten toimikunta katsoi, että kyseisiä tehtäviä ei tulisi siirtää tuomioistuinvirastoon.

Toimikunnan mietintöön sisältyi kolme eriävää mielipidettä ja yksi lausuma. Hallitusneuvos Kirsi Äijälä valtiovarainministeriöstä jätti eriävän mielipiteen johtokunnan toimivaltuuksista ja kokoonpanosta, joita hän ei pidä asianmukaisina eduskunnan budjettivallan ja valtion työnantajatoimivallan näkökulmasta. Suomen tuomariliitto ry:n puheenjohtaja, hovioikeudenneuvos Kimmo Vanne jätti eriävän mielipiteen johtokunnan kokoonpanosta sekä sen jäsen ehdokkaiden nimeämismenettelystä. Julkisan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry:n pääluottamusmies Sari Aho jätti eriävän mielipiteen viraston ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksista sekä johtokunnan jäsen ehdokkaiden nimeämismenettelystä. Oikeusneuvos Niilo Jääskinen korkeimmasta hallinto-oikeudesta ja oikeusneuvos Hannu Rajalahti korkeimmasta oikeudesta jättivät mietintöön yhteisen täydentävän lausuman johtokunnan tuomarijäsen ehdokkaiden nimeämismenettelyn toteuttamisesta.

1.3 Mietinnöstä pyydetty lausunnot

Oikeusministeriö pyysi toimikunnan mietinnöstä lausuntoa yhteensä 95 eri taholta.

- Lausuntopyynnössä pyydettiin ottamaan kantaa seuraaviin aiheisiin:
- tulisiko tuomioistuinvirasto perustaa vai ei,
- yleiset arviot toimikunnan ehdotuksista,
- tuomioistuinviraston hoidettaviksi ehdotetut tehtävät,
- tuomioistuinvirastolle ehdotettu henkilöstömäärä ja sen riittävyys,
- tuomioistuinviraston johtokunnan kokoonpano ja nimeämismenettely,
- tuomioistuinviraston johtokunnan ja ylijohtajan välinen toimivallanjako sekä
- tuomioistuinviraston sijaintipaikka.

Lisäksi lausunnonantajille annettiin mahdollisuus lausua muista huomionarvoisista seikoista mietintöön liittyen.

Lausunto saapui yhteensä 75 taholta.

Lausuntopyyntö ja lausunnonantajat ilmenevät oheisesta liitteestä (ks. Liite).

2 Yhteenveto lausunnoista

Niistä 95 tahosta, joilta lausuntoa pyydettiin, 75 on toimittanut lausunnon. Lausunnonantajista 62 on kannattanut tuomioistuinviraston perustamista. Yksikään lausunnonantaja ei ole nimenomaisesti vastustanut tuomioistuinviraston perustamista. Lausunnonantajista 13 ei ole ottanut kantaa viraston perustamiseen.

Yleisesti toimikunnan mietintöä on pidetty hyvänä ja perusteltuna. Toimikunnan ehdotuksiin on suhtauduttu pääosin myönteisesti ja niitä on lähtökohtaisesti kannatettu. Myös uudistuksen tavoitteita tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden korostamisesta ja tuomioistuinten keskushallintotehtävien hoitamisen tehostumisesta on kannatettu laajasti. Ehdotuksen lähtökohtiin siitä, että tuomioistuinvirasto tulee perustaa, että uusia tuomarien valvonnan muotoja ei tarvita ja että kansainvälisen oikeudenhoidon tehtävät tulee pitää oikeusministeriössä, on yhdytty laajasti.

Toisaalta osa lausunnonantajista on katsonut nykytilan olevan riittävän hyvä ja pitänyt sen vuoksi tuomioistuinviraston perustamista tarpeettomana. Osassa lausuntoja on myös pidetty toimikunnan ehdotusta vielä yleisluontoisena ja tarkennusta kaipaavana. Lisäksi eräät yksityiskohtaiset ehdotukset, kuten viraston johtokunnan kokoonpano ja nimeäminen, ovat jakaneet lausunnonantajien mielipiteitä varsin voimakkaasti.

Lausunnonantajat ovat yleisesti ottaen suhtautuneet myönteisesti tuomioistuinviraston hoidettavaksi ehdotettuihin tehtäviin. Useat lausunnonantajat on toivonut, että virastolle voitaisiin jo perustamisvaiheessa siirtää myös palvelutehtäviä, joita toimikunta esitti siirrettäväksi sille myöhemmässä vaiheessa.

Lausunnonantajat ovat keskimäärin suhtautuneet kriittisimmin ehdotukseen tuomioistuinviraston henkilöstömäärästä. Useat lausunnonantajat ovat pitäneet ehdotettua henkilöstömäärää riittämättömänä, joskin osa lausunnonantajista on myös kannattanut toimikunnan ehdotusta.

Ehdotus johtokunnan kokoonpanoksi on saanut kaksijakoisen vastaanoton; sitä on sekä kannatettu että vastustettu. Osa lausunnonantajista on pitänyt kokoonpanoa liian laajana,

jotta johtokunta voisi toimia dynaamisesti, ja esittänyt sen supistamista. Erityisesti asianajajakunnan edustajan mukanaolo ja käräjäoikeuksien edustajien määrä ovat nousseet useissa lausunnoissa esille. Ehdotettua johtokunnan nimeämismenettelyä on arvosteltu epäselväksi ja monimutkaiseksi, ja ehdotusta on tältä osin toivottu käsiteltäväksi jatkovalmistelussa.

Myös ehdotus tuomioistuinviraston johtokunnan ja ylijohdajan väliseksi toimivallanjaoksi ja johtamisorganisaatioksi ylipäätään on herättänyt erilaisia näkemyksiä. Lausunnonantajat ovat joko nähneet poikkeavan johtamisorganisaation perusteltuna tuomioistuinten valtiosääntöisen erityisaseman vuoksi tai eivät ole pitäneet erityisasemaa riittävänä perusteena poiketa valtionhallinnon yleisestä kehityksestä.

Enemmistö lausunnonantajista on kannattanut toimikunnan ehdotusta ja perusteluja sijoittaa tuomioistuinvirasto pääkaupunkiseudulle. Useat tahot eivät ole ottaneet sijoituspaikkaan kantaa. Muutamat lausunnonantajat ovat ehdottaneet sijoituspaikaksi pääkaupunkiseudun sijaan Vaasaa, Rovaniemeä, Tamperetta, Kouvola tai Joensuuta.

3 Yleiset arviot mietinnöstä

3.1 Tuomioistuinviraston perustaminen

Tuomioistuinvirastotoimikunnan mietinnön peruslähtökohtana on ollut tuomioistuinviraston perustaminen. Lausunnonantajia pyydettiin ottamaan kantaa siihen, tulisiko virasto perustaa vai ei.

Lausunnonantajista 62 kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja 13 ei ota kantaa viraston perustamiseen. Yksikään lausunnonantaja ei ole ilmoittanut vastustavansa tuomioistuinviraston perustamista.

Ehdotusta kannattaneet ovat pitäneet tuomioistuinviraston perustamista periaatteellisesti tärkeänä asiana. Osa lausunnonantajista on korostanut, että virasto tulee perustaa joko mahdollisimman pian tai vähintäänkin ehdotetussa aikataulussa.

Ne lausunnonantajat, jotka eivät ole ottaneet kantaa viraston perustamiseen, ovat pääsääntöisesti ilmaisseet huolensa tuomioistuinviraston käytännön mahdollisuuksista toteuttaa tehtäviään niin, että ehdotuksessa mainitut tavoitteet, kuten tuomioistuinlaitoksen aiempaa selvempi riippumattomuus ja hallintotehtävien tehostuminen, saavutetaan. Toisaalta myös monet ehdotusta kannattaneet ovat todenneet, että saavuttaakseen nämä tavoitteet viraston tulisi alusta asti olla riittävän hyvin resursoitu. Muutoin seurauksena saattaa olla jopa asiointilan heikkeneminen nykytilaan nähden.

3.2 Yleiset arviot toimikunnan ehdotuksista

Pääsääntöisesti toimikunnan esitystä on pidetty hyvänä ja perusteltuna. Usea lausunnonantaja on katsonut kansainvälisen kehityksen ja tuomioistuinten rakenteellisen riippumattomuuden takaamisen edellyttävän viraston perustamista. Tuomioistuinten hallinnollisten toimintojen onnistuneen keskittämisen tuomioistuinvirastoon nähdään mahdollis-

tavan lainkäytön tukitoimintojen laadun parantamisen ja kehittämisen. Lausunnonantajat ovat myös laajalti yhtyneet mietinnössä esitettyyn käsitykseen siitä, että uusia tuomarien valvonnan muotoja ei tarvita ja että kansainvälisen oikeudenhoidon tehtäviä ei tule siirtää tuomioistuinvirastoon.

Joissakin lausunnoissa on toisaalta huomautettu, että vaikka viraston perustaminen korostaisi tuomioistuinten rakenteellista riippumattomuutta, on oikeusministeriö tähän mennessä hoitanut keskushallintotehtävät tuomioistuinten riippumattomuutta kunnioittaen. Osa lausunnonantajista on pitänyt mietintöä vielä yleisluontoisena ja katsonut, että monia seikkoja tulisi tarkastella lähemmin jatkovalmistelussa.

Erityisesti ylimmät tuomioistuimet, korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus, ovat lausunnoissaan kiinnittäneet huomiota perustuslain 3 §:n mukaisen vallan kolmijaon sekä 99 §:ssä säännellyn ylimpien tuomioistuinten valvontatehtävän vaikutuksiin tuomioistuinviraston toimintaan. Nämä tulee ottaa erityisesti huomioon tuomioistuinviraston tehtäviä tarkastellessa.

Useissa lausunnoissa on korostettu erityisesti, että tuomioistuinviraston rahoitusta ei saa osaksikaan ottaa lainkäyttötoiminnan rahoituksesta. Osa lausunnonantajista on myös kaivannut tuomioistuinvirastolle ehdotettua vahvempia toimivaltuuksia esimerkiksi talousarvion laatimiseen liittyvissä prosesseissa, mikä vahvistaisi osaltaan tuomioistuinlaitoksen rakenteellista riippumattomuutta.

3.3 Tuomioistuinviraston hoidettaviksi ehdotetut tehtävät

Lausunnonantajat ovat yleisesti suhtautuneet myönteisesti tuomioistuinviraston hoidettaviksi ehdotettuihin tehtäviin sekä ehdotettuun toimivallanjakoon tuomioistuinviraston ja oikeusministeriön välillä.

Jotkin lausunnonantajat ovat suhtautuneet varauksellisesti tuomioistuinviraston mahdollisuuden suoriutua päätehtävästään, joka ehdotuksen mukaan olisi huolehtia siitä, että tuomioistuimet pystyvät käyttämään tuomiovaltaa laadukkaasti ja että tuomioistuinten hallinto on tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti järjestetty. Lausunnoissa on kiinnitetty huomiota siihen, että tuomioistuinvirasto olisi osa toimeenpanovaltaa, eikä tuomiovaltaa, ja sen mahdollisuudet vaikuttaa lainkäytön tehostamiseen ovat tuomioistuinten riippumattomuuden vuoksi rajalliset.

Useat lausunnonantajat katsoivat, että virastolle tulisi ehdotettujen tehtävien lisäksi siirtää jo perustamisvaiheessa muitakin palvelutehtäviä, kuin mitä on ehdotettu. Tällaisia olisivat esimerkiksi tulkkauksen- ja käännöspalvelut.

Jotkin lausunnonantajat ovat kiinnittäneet lausunnoissaan huomiota erityisesti tuomioistuinvirastolle suunnattaviin resursseihin ja todenneet niiden riittävyyden vaikuttavan myös viraston kykyyn selvittää tehtävistään. Jos resurssit ovat riittämättömät, epäillään esimerkiksi virastolle kuuluvan kehitystyötehtävän jäävän toisarvoiseen asemaan ja siten lainkäytön korkean laadun lisäämistavoitteen jäävän toteutumatta.

3.4 Ehdotettu henkilöstömäärä ja sen riittävyys

Suuri osa lausunnonantajista pitää virastolle ehdotettua henkilöstömäärää riittämättömänä ottaen huomioon virastolle ehdotetut tehtävät ja myös mietinnössä mainitut verrokkimaiden tuomioistuinvirastojen henkilöstömäärät. Useat lausunnonantajat myös toteavat, ettei niillä ole kantaa tai edellytyksiä arvioida viraston tarvitsemaa henkilöstömäärää. Vain vähemmistö lausunnonantajista pitää ehdotettua henkilöstömäärää riittävänä.

3.5 Tuomioistuinviraston johtokunnan kokoonpano ja nimeämismenettely

Johtokunnan kokoonpanon osalta lausunnonantajilta saatu palaute on ollut kaksijakoista. Ehdotusta on sekä kannatettu että vastustettu. Osa lausunnonantajista on pitänyt ehdotetun suuruista johtokuntaa liian suurena ja toivonut sen supistamista. Myös ehdotuksen mukainen laaja edustuksellisuus on osin koettu epätarkoituksenmukaiseksi johtokuntatyypistä työskentelyä silmällä pitäen ja sitä on ehdotettu supistettavaksi niin, että laaja edustuksellisuus siirrettäisiin neuvottelukuntatyypiselle toimielimelle.

Eryityisesti asianajajien edustusta johtokunnassa on arvosteltu useassa lausunnossa. Lausunnonantaneista useat eivät ole pitäneet sitä tarpeellisena ja ovat yhtyneet tältä osin hovioikeudenneuvos Kimmo Vanteen eriävästä mielipiteestä ilmeneviin perusteluihin.

Hieman pienempi osa lausunnonantajista on niin ikään vastustanut julkishallinnon johtamisen asiantuntijan jäsenyyttä johtokunnassa. Sen sijaan tuomioistuinlaitoksen muun henkilökunnan kuin tuomarien edustajan jäsenyyttä on pidetty perusteltuna.

Toisaalta erityisesti käräjäoikeudet ovat korostaneet sitä, että tuomioistuinviraston toiminnassa pääasiassa käräjäoikeuksiin liittyviä asioita olisi merkittävä osuus kaikista viraston toimialan asioista. Tämän tulisi näkyä myös johtokunnassa, jossa käräjäoikeuksilla tulisi olla vahvempi edustus. Useassa lausunnossa on ehdotettu käräjäoikeuksien edustajiksi yhtä päällikkötuomaria ja yhtä niin sanottua rivituomaria. Osa lausunnonantajista katsoo, että tämä voitaisiin saavuttaa korvaamalla asianajajakunnan edustaja kärjätuomarien edustajalla.

Osassa lausuntoja on esitetty huoli siitä, onko ehdotettu johtokunnan kokoonpano omiaan edistämään edunvalvonta-ajattelua tai jopa aiheuttamaan eturistiriitilanteita. Tällainen riski on nähty eritoten, mikäli johtokunnan tehtävänä olisi päättää resurssien jakamisesta tuomioistuinten kesken. Ratkaisuna tähän on ehdotettu esimerkiksi ylijohtajan toimivallan kasvattamista tai kokonaan ehdotetun mallisesta johtokunnasta luopumista.

Ehdotusta johtokunnan tuomarijäsenten nimeämismenettelyksi on useassa lausunnossa arvosteltu epäselväksi ja monimutkaiseksi sekä siitä, että se saattaisi aiheuttaa ongelmia erityisesti tilanteessa, jossa päällikkötuomarit eivät pääse yksimielisyyteen ehdokkaasta. Vaihtoehtona on kannatettu erityisesti mietinnössäkkin käsiteltyä mahdollisuutta, että ylimmät tuomioistuimet nimeäisivät tuomarijäsen ehdokkaat tuomioistuinlinjoittain, ja hieman pienemmissä määrin mahdollisuutta tuomarivalintalautakunnan hyödyntämiseen nimeämisessä. Toisaalta tuomarivalintalautakunta ei itse ole pitänyt perusteltuna, että sille osoitettaisiin tällaisia tehtäviä.

3.6 Johtokunnan ja ylijohtajan välinen toimivallanjako

Lausunnonantajat ovat pitäneet viraston johtamisorganisaatiota yleisestä poikkeavana. Vastaanotto lausunnonantajien keskuudessa on ollut jakautunutta; osa lausunnonantajista pitää johtamismallia hyvänä, toiset taas huonona. Ehdotetun johtamismallin kannattajat ovat vedonneet ennen kaikkea siihen, että tuomioistuinten riippumattomuus edellyttää tuomaripainotteista johtokuntaa, joka käyttää virastossa ylintä päätösvaltaa.

Useat ehdotettua mallia vastustaneet ovat yhtyneet hallitusneuvos Kirsi Äijälän eriävään mielipiteeseen. Tuomioistuinviraston johtokunnan laaja toimivalta on nostettu esille useassa kannanotossa mahdollisesti ongelmallisena tekijänä viraston toiminnan kannalta. Osa lausunnonantajista ei ole myöskään pitänyt perusteltuna ehdotettua mallia siksi, että se poikkeaa valtionhallinnon yleisestä kehityksestä. Vaihtoehtoina on lausunnoissa esitetty esimerkiksi ylijohtajan toimivallan kasvattamista ja johtokunnan roolin pienentämistä neuvottelukuntamalliseksi.

Usea lausunnonantaja on huomauttanut, että toimivallanjakoon on vaikea ottaa kantaa, koska ylijohtajan tehtäviä ei ole ehdotetuissa säännöksissä määritelty. Paljon on nähty jäävän riippuvaiseksi tuomioistuinviraston työjärjestyksestä, mitä puolestaan osa lausunnonantajista ei ole pitänyt tarkoituksenmukaisena. Erityisesti ylijohtajan toimivaltaa on toivottu konkretisoitavaksi jopa lain tasolla.

Ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksiin on otettu aktiivisesti kantaa. Useassa lausunnossa on ilmaistu näkemys, että tuomioistuinviraston ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksena tulisi olla ylempi oikeustieteellinen korkeakoulututkinto. Osa näistä lausunnonantajista on katsonut, että ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksina tulisi lisäksi olla käytännössä osoitettu hyvä johtamistaito sekä syvällinen tuomioistuinlaitoksen tuntemus. Ylijohtajan viran määräaikaista on kannatettu laajasti.

3.7 Tuomioistuinviraston sijaintipaikka

Enemmistö lausunnonantajista on kannattanut toimikunnan näkemystä siitä, että tuomioistuinviraston toiminnan kannalta paras sijaintipaikka on pääkaupunkiseutu. Kaiken kaikkiaan 41 lausunnonantajaa on tätä mieltä, joskin näistä kuusi on sitä mieltä, että tuomioistuinvirasto voisi sijaita myös muualla. Lausunnonantajista 20 ei ole ottanut kantaa siihen, missä viraston tulisi sijaita.

Kuusi lausunnonantajaa ei ole pitänyt pääkaupunkiseudulle sijoittamista välttämättömänä, muttei myöskään ole esittänyt vaihtoehtoisia ehdotusta viraston sijaintipaikaksi. Vaasan hovioikeus, Keski-Pohjanmaan kärjäoikeus, Pohjanmaan kärjäoikeus ja Vaasan hallinto-oikeus ovat kannattaneet tuomioistuinviraston sijaintipaikaksi Vaasaa, Lapin kärjäoikeus ja Lapin yliopisto ovat kannattaneet Rovaniemeä, Kymenlaakson kärjäoikeus Kouvola, Pirkanmaan kärjäoikeus Tamperetta sekä Pohjois-Karjalan kärjäoikeus Joensuuta.

4 Yksityiskohtaisemmat arviot toimikunnan mietinnöstä

4.1 Ministeriöt

Ministeriöistä maa- ja metsätalousministeriö, sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö sekä ympäristöministeriö ovat lausuneet asiassa. Liikenne- ja viestintäministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä ulkoasiainministeriö ovat todenneet, ettei niillä ole lausuttavaa asiassa.

Maa- ja metsätalousministeriö, sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö sekä ympäristöministeriö ovat kannattaneet tuomioistuinviraston perustamista. Valtiovarainministeriö ei ole ottanut kantaa viraston perustamiseen.

4.1.1 Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriö kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja toimikunnan ehdotusta yleisemminkin. Ministeriö katsoo viraston perustamisen olevan kannatettavaa hallinnonalan aiemman kehityksen ja vallan kolmijako-opin näkökulmasta. Ministeriön näemyksen mukaan kannatettavaa olisi, että tuomarien nimittämiseen liittyvät esittelytehtävät jäisivät oikeusministeriölle. Ylimpien tuomioistuinten valvontatehtävien ja toimintamenomomenttien pysyminen ennallaan on kannatettavaa. Myös tuomarivalintalautakunnan ja tuomarinkoulutuslautakunnan pysyttäminen itsenäisinä toimieliminä on kannatettavaa.

Ministeriö pitää esitystä viraston tehtävistä perusteltuna ja kannatettavana. Ehdotusta viraston henkilöstömäärästä ministeriö pitää perusteltuna. Esityksestä ei kuitenkaan ilmene, mitä muita keskushallintotehtäviä virastolle mahdollisesti myöhemmin annettaisiin nyt ehdotettujen lisäksi, eikä sitä, kuka viime kädessä päättää virastolle annettavista uusista taikka keskitettävistä tehtävistä. Ministeriö ehdottaakin harkittavaksi, että laissa säädettäisiin joko oikeusministeriölle tai virastolle itselleen annettavasta toimivallasta päättää keskitettävistä tehtävistä.

Ministeriö katsoo, että ehdotus johtokunnan kokoonpanoksi ja nimeämismenettelyksi on asianmukainen ja ottaa riittävästi huomioon erityyppiset tuomioistuimet. Johtokunnan ja ylijohtajan välisestä toimivallanjaosta ja sijaintipaikan valinnasta ministeriöllä ei ole lausuttavaa.

Ministeriö katsoo ehdotuksen ylijohtajan nimittämismenettelyksi olevan poikkeuksellinen mutta perusteltu ja vastaavan kansainvälisesti omaksuttua käytäntöä. Ministeriö katsoo, että ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksena tulisi olla virkamieslain yleisten kelpoisuusvaatimusten lisäksi erityisenä kelpoisuusvaatimuksena muu oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto.

Ministeriö huomauttaa, että esityksessä ei ole arvioitu eikä selostettu tarkemmin mahdollisuutta käyttää johtokunnan kokouksissa sähköisiä neuvottelulaitteita ja/tai -ohjelmia. Ehdotetun lain 19 a luvun 10 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa ei tarkemmin avata, tarkoitetaanko kokouksen päätösvaltaisuuden edellytyksenä olevalla läsnäololla fyysistä kokoukseen osallistumista vai onko kokoukseen mahdollista osallistua käyttämällä sähköisiä tiedonvälityskeinoja. Ministeriö ehdottaa säännöstä ja sen perusteluja selkiytettäväksi niin, ettei johtokunnan kokouksen päätösvaltaisuus edellytä johtokunnan jäsenen olemista fyysisesti läsnä kokouksessa.

4.1.2 Sisäministeriö

Sisäministeriö kannattaa tuomioistuinviraston perustamista. Ministeriö huomauttaa kuitenkin, että ehdotus tarkoittaa henkilöstömäärältään alimitoitettua ja määrärahoiltaan alibudjetoidun toiminnon perustamista. Ministeriö toteaa esityksessä ehdotettavan virastolle mahdollisia tehtäviä, joiden siirtämistä viraston vastuulle voitaisiin tulevaisuudessa käyttää perusteena toimintamäärärahojen kasvattamiselle. Ministeriö esittää, että esitystä tarkasteltaisiin tältä osin vielä uudelleen valtion talouden ja toiminnan suunnittelun yleisten reunaehtojen näkökulmasta.

Ministeriö huomauttaa, että vaikka mietinnössä perustamisen eräänä tärkeänä perusteena on mainittu keskittämisen tuoma etu ja viraston erääksi tehtäväksi on mainittu tuomioistuinten tietojärjestelmien ylläpito ja kehittäminen, näyttäisi mietinnössä kuvattu tilanne toimialariippuvaisten tietojärjestelmien osalta pysyvän sellaisena, että toimijoina olisivat ylimmät tuomioistuimet, Oikeusrekisterikeskus ja tuomioistuinvirasto. Tämä näyttäytyy vastakkaisena tilanteena mietinnössä toistetulle keskittämiselle. Ministeriö nostaa myös esille sen, että oikeudenhoidon tietojärjestelmäkehityksen ja ylläpidon vastuita järjestettäessä tulee huomioida vaikutukset poliisihallintoon, kuten esimerkiksi AIPA-järjestelmän liittyminen poliisin VITJA-järjestelmään. Ministeriö katsoo, että esitystä tulisi tarkastella tältä osin uudelleen.

Kaavailtujen yhteistyökumppaneiden perusteella ministeriö katsoo, että viraston sijoittaminen pääkaupunkiseudulle lienee tarkoituksenmukaisin ratkaisu.

4.1.3 Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa tuomioistuinviraston perustamista. Muilta osin ministeriöllä ei ole huomautettavaa toimikunnan ehdotukseen.

4.1.4 Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa tuomioistuinviraston pikaista perustamista. Ministeriö toteaa toisaalta vallan kolmijaon näkökulmasta olevan selvää, että tuomioistuinvirasto olisi täytäntöönpanovallan eikä tuomiovallan käyttäjä. Toisaalta tuomioistuimia koskeviin täytäntöönpanoasioihin liittyy tarve turvata lainkäytön riippumattomuus. Ministeriön näkökulmasta toimikunta ei silti ole esittänyt vakuuttavia perusteluja sille, että viraston ohjaus ja päätöksenteko tulisi organisoida muista keskusvirastoista ja valtionhallinnon yleisistä kehittämislinjauksista poikkeavalla tavalla. Ministeriön mielestä päätöksentekovallan ja –vastuun tulee virastossa olla virastopäälliköllä, jonka tukena voisi olla esimerkiksi neuvottelukunta.

Muutoin ministeriö toteaa uudistavansa sen, mitä se on aiemmin lausunut tuomioistuinten keskushallinnon uudistamista koskevasta arviomuistiosta.

4.1.5 Valtiovarainministeriö

Valtiovarainministeriö toteaa lausunnossaan toimikunnan esityksen olevan yhdenmukainen keskus- ja aluehallinnon virastaselvitys –hankkeessa tehtyjen oikeusministeriön hallinnonalaan koskevien rakenteellisten kehittämisehdotusten ja hallitusohjelmassa mainittujen yleisten rakenteellisten kehittämisperiaatteiden kanssa. Ministeriö pitää ehdotettua tehtävänjakoa ministeriön, viraston ja tuomioistuinten välillä pääosin selkeänä. Virastolle kuuluvat operatiivis-hallinnolliset tehtävät olisivat mielekäs ja yhtenäinen kokonaisuus, jonka siirtäminen oikeusministeriön kirjanpitoyksiköstä tuomioistuinviraston kirjanpitoyksikköön olisi perusteltua. Ministeriö kannattaa tavoitetta, että tuomioistuinten toiminta nojautuisi jatkossa entistä enemmän tietotekniikan avaamiin mahdollisuuksiin.

Ministeriö toteaa, että viraston sijoittamispaikkaa arvioitaessa on otettava huomioon valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta annetussa laissa ja valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa asetetut velvoitteet. Ministeriö katsoo, että oikeusministeriön tulee pyytää uudistuksesta alueellistamisen koordinaatioryhmän lausunto ennen lakiehdotuksen viemistä valtioneuvoston käsiteltäväksi.

Viraston johtokunnan osalta ministeriö kiinnittää huomiota johtokunnan ehdotettuihin laajoihin toimivaltuuksiin ja kokoonpanoon ja edellyttää, että hallitusvallan, joka on eduskunnalle vastuunalainen ja tilivelvollinen, toimimismahdollisuudet erityisesti julkisen talouden suunnitelman ja talousarvioiden yhteydessä otetaan asianmukaisesti huomioon. Vaikka on hyvä, että viraston toimintaa johdettaessa henkilöstöä kuullaan ja sillä on mahdollisuus tulla kuulluksi, pitää ministeriö ongelmallisena, että johtokunnan jäseninä on henkilöitä, joiden rooliin kuuluu myös henkilöstön tai tietyn palkansaajajärjestön edunvalvonta.

Palkansaajajärjestöjen esittämien tai hyväksymien edustajien aseman johtokunnan jäseninä ministeriö katsoo olevan ongelmallinen erityisesti siksi, että palkansaajajärjestöjen sopimusvapaus valtiotyönantajan kanssa virkaehtosopimuksia sopiessa on kapeampi kuin yksityisen sektorin työehtosopimusten osalta. Virkaehtosopimusten ulkopuolelle on rajattu asioita, jotka ovat sen laatuista, että ne kuuluvat työnantajan yksinomaiseen määräamisvaltaan. Tällaisia ovat esimerkiksi työn johtaminen, työmenetelmät, virkasuhteen syntyminen ja virkasuhteen lakkaaminen. Virkaehtosopimuslain perustelujen mukaan julkisen hallinnon puolella on sen tehtävä ja henkilöstöpolitiikan tarkoituksenmukainen hoitaminen huomioon ottaen välttämätöntä rajoittaa sopimusvapauden piiriä.

Ministeriö katsoo, että edellä mainitut rajaukset ja niiden perusteet tulee ottaa huomioon myös tuomioistuinviraston päätöksentekojärjestelmässä ja täten mikäli johtokunnassa on jäseniä, jotka toimivat palkansaajajärjestön mandaatilla tai hyväksynnällä, tulisi johtokunnan päätöksentekovaltaan kuuluvista asioista rajata ulkopuolelle asiat, joista ei virkaehtosopimuslain nojalla voida sopia. Ehdotetulla kokoonpanolla ja tehtäväkentällä on vaarana, että johtokunnan toiminta hankaloituu erityisesti intressiristiriitatilanteissa. Haastavia tilanteita saattaa toisaalta aiheutua myös johtokunnan jäsenille.

Ministeriö huomauttaa, että virastossa on joka tapauksessa noudatettavana se yleislainsäädäntö ja muu säännöstö, jolla henkilöstön asema ja edustus sekä osallistuminen viraston päätöksentekoon on järjestetty valtionhallinnossa. Vaikka yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetussa laissa turvataan henkilöstön vaikutusmahdollisuus viraston päätöksenteossa, ovat käsiteltävät asiat tyypillisesti luonteeltaan sellaisia, joista työnantaja päättää viime kädessä myös silloin, kun osapuolet ovat niistä erimielisiä. Toisaalta virkaehtosopimusjärjestelmän sopijapuolina ovat valtiotyönantaja sekä virkamiesten puolesta sellainen rekisteröity yhdistys, jonka varsinaisiin tarkoituksiin kuuluu virkamiesten etujen valvominen virkasuhteissa.

Valtiovarainministeriö katsoo, että edellä mainitut, viraston johtamisjärjestelmää koskevat seikat on otettava huomioon jatkovalmistelussa johtokunnan tehtäviä ja kokoonpanoa määriteltäessä.

Jatkovalmistelussa tulisi ministeriön näkemyksen mukaan arvioida tarkemmin esityksen taloudellisia vaikutuksia, kuten oikeusministeriöön jäävien tehtävien hoitamisen kustannuksia ja viraston yhteisten palveluiden kustannuksia sekä palveluiden tehostamismahdollisuuksia. Mahdolliset muutokset on toteutettava valtiontalouden kehyspäätösten ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen puitteissa, ja mahdollisista määrärahalisäyksistä päätetään kehyspäätös- ja talousarvioprosessien yhteydessä, mikä tulee huomioida jatkovalmistelussa ja oikeusministeriön kehys- ja talousarviovalmistelussa.

Ministeriö huomauttaa, että jatkovalmistelussa on perusteltua selvittää oikeusministeriön henkilöstön siirtymisen lisäksi myös se, missä määrin virastoon voidaan siirtää henkilöstövoimavaroja tuomioistuimista. Virkojen ja virkamiesten siirtymistä koskevat valtion virkamieslain säännökset on ministeriön näkemyksen mukaan asianmukaisesti kerrottu henkilöstövaikutuksissa.

Ministeriö toteaa, että valtion virastojen hallinnon tukitehtäviä ollaan keskittämässä voimakkaasti myös palvelukeskukseen. Virastoa perustettaessa on yhteistyössä palvelukeskuksen kanssa arvioitava se, missä määrin uudet toimintatavat voidaan ottaa käyttöön jo viraston aloittaessa toimintaansa, jotta kaksinkertainen hallinto voidaan välttää.

Ministeriö kiinnittää vielä huomiota viraston ylijohdajan poikkeavaan asemaan verrattuna muun valtionhallinnon ylimmän johdon asemaan. Olennaisia eroja ovat ylijohdajan tavanomaista suppeampi toimivalta ja se, että ylijohdajan nimittäisi ja erottaisi viraston johtokunta. Ministeriö katsoo, että ylijohdajan asemaan liittyviä kysymyksiä on vielä selvitettävä jatkovalmistelussa ja samalla on harkittava, miten ylijohdajan oikeudellinen asema on määriteltävä.

4.1.6 Ympäristöministeriö

Ympäristöministeriö toteaa suhtautuvansa myönteisesti ehdotukseen tuomioistuinviraston perustamisesta. Viraston perustaminen ja hallintotehtävien kokoaminen sen hoidettavaksi vastaa sitä kehityssuuntaa, jota monissa hallintoviranomaisissa on toteutettu jo usean vuoden ajan. Ministeriö toteaa edelleen, että kun virastolla tulisi olemaan keskeinen rooli tuomioistuinlaitoksen digitalisaation kehittämisessä, on tärkeää, että tuomioistuinprosesseja, erityisesti hallintolainkäyttöä koskevia prosesseja, digitalisoidaan pikaisesti.

4.2 Laillisuusvalvojat ja valtiontalouden tarkastusvirasto

Molemmat ylimmät laillisuusvalvojat sekä valtiontalouden tarkastusvirasto ovat antaneet lausuntonsa asiassa. Ne pitävät tuomioistuinviraston perustamista kannatettavana. Kaikki kolme lausunnonantajaa ovat muutoinkin pitäneet mietinnön ehdotuksia pääosin kannatettavina, joskin kukin on esittänyt yksittäisiin ehdotuksiin omia huomioitaan.

4.2.1 Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja näkee sen merkitsevän parannusta tuomiovallan organisointiin. Virasto korostaisi tuomiovallan käytön riippumattomuutta ja tuomioistuinlaitoksen merkitystä yhtenä ylimmän valtiovallan haarana. Virasto voisi tuottaa toiminnallisia etuja, kiinnittää huomiota toiminnan laadullisiin tekijöihin, parantaa lainkäytön tukitoimintojen laatua ja edistää lainsäädännön kehittämistä. Kaavaillut tehtävät sopivat hyvin tuomioistuinvirastolle.

Kanslia pitää ehdotettua henkilöstömäärää riittämättömänä ja katsoo, että asian merkitykseen nähden olisi perustellumpaa, että virastolle annettaisiin alusta lähtien riittävät voimavarat. Vertailu osoittaa, että panostus virastoon jäisi muista Pohjoismaista jälkeen vielä enemmän kuin panostukset oikeuslaitokseen yleisesti. Kanslia katsoo olevan perusteltua, että Suomessa määräraha- ja henkilöstömäärätason tulisi suunnilleen vastata Norjan ja Tanskan tasoa. Viraston perustaminen ei saa merkitä heikennyksiä lainkäyttötoimintaan tai muiden oikeuslaitoksen toimijoiden toimintaan, vaikka virastolle myönnettäisiin kaavailtua suurempia resursseja.

Ehdotettu johtokunnan nimittämismenettely ottaa sinänsä huomioon tuomioistuinlaitoksen itsenäisen päätöksenteon, mutta voi jättää avoimia kysymyksiä päällikkötuomarien keskinäisiin keskusteluihin ja yhteydenpitoon tuomareita edustaviin järjestöihin liittyen.

Kanslia ei ota kantaa johtokunnan ja ylijohtajan väliseen toimivallanjakoon. Kanslia pitää toimikunnan perusteluja sijaintipaikkakunnasta vakuuttavina.

Vielä kanslia toivoisi lisäperusteluja sille, miksi tuomarivalinta- ja tuomarinkoulutuslautakuntia ei organisoitaisi tuomioistuinviraston sisälle niin, että toimivalta niiden kokoonpanosta päättämiseen kuuluisi virastolle.

4.2.2 Oikeuskanslerinvirasto

Oikeuskanslerinvirasto kannattaa tuomioistuinviraston perustamista. Virasto katsoo, että mikäli tuomioistuinviraston johtokunnan tehtäviin kuuluu ehdotetuin tavoin päättää voimavarojen jakamisesta tuomioistuimille, voi tuomioistuimen palveluksessa olevien joh-

tokunnan jäsenten asema muodostua esteellisyyšnäkökohtien kannalta ongelmalliseksi. Ehdotuksessa jää myös epäselväksi johtokunnan tuomarijäsenehdokkaiden valintamenetely varsinkin tilanteessa, jossa päällikkötuomarit eivät saavuta ehdokasasettelusta yhteisymmärrystä.

4.2.3 Valtiontalouden tarkastusvirasto

Valtiontalouden tarkastusvirasto kannattaa tuomioistuinviraston perustamista. Tarkastusvirasto katsoo toimikunnan esityksen lähtökohtien ja keskeisten tavoitteiden olevan perusteltuja. Uudistus mahdollistaa nykyistä paremmat välineet tuomioistuimille toteuttaa omaa vastuutaan asioiden tehokkaasta ja tarkoituksenmukaisesta käsittelystä ja menettelytapojen yhdenmukaisesta toteuttamisesta.

Tarkastusvirasto katsoo, ettei tuomioistuinviraston perustamista tule tarkastella säästötoimena vaan investointina oikeudenhoidon laadulliseen ja sisällölliseen kehittämiseen sekä tuomioistuinlaitoksen osaamisen, tietojärjestelmien ja prosessien kehittämiseen. Tuomioistuinviraston perustaminen on hyvin linjassa sekä valtion keskushallinnon kehittämiselle asetettujen tavoitteiden että oikeusministeriön hallinnonalalla jo tapahtuneen kehityksen kanssa, ja mahdollistaa tuomioistuinlaitoksen ja sen toiminnan kehityksen riippumattoman viraston oikeusministeriötä vahvemman ohjausotteen kautta.

Ehdotuksen lähtökohdat tuomioistuinviraston hoidettavaksi ehdotettujen tehtävien osalta ovat tarkoituksenmukaisia. Virastolle tulisi keskittää kaikki yksittäisten tuomioistuinten hoitamat tehtävät, jotka voidaan hoitaa keskitetysti. Tuomioistuinviraston riippumaton asema mahdollistaisi tuomioistuinten aktiivisen tulosohjauksen, laadullisten tulostavoitteiden painottamisen sekä resurssienjaon tuomioistuimille oikeudenmukaisesti ja mahdollisimman hyvin todelliseen työmäärään perustuen. Tavoitteidensa saavuttamiseksi tuomioistuinvirastolla tulisi olla itsenäinen kyky ja riittävä asiantuntemus seurata tietotekniikan uusinta kehitystä sekä omaksua ja ottaa käyttöön kehityksen mahdollistamat uudet toimintatavat ja –menettelyt tuomioistuimia parhaiten hyödyttävällä ja niihin parhaiten sopivalla tavalla.

Esitettyä arviota tuomioistuinviraston voimavarojen tarpeesta voidaan sinänsä pitää mallillisena. Viraston tulisi kyetä suoriutumaan sille kaavailuista tehtävistä sekä tuottamaan aitoa lisäarvoa sekä tuomioistuinlaitokselle että lainkäytölle ja oikeusturvalle kokonaisuutena. Viraston perustaminen ei myöskään saisi johtaa tuomioistuinten varsinaisen tehtävän, lainkäytön, voimavarojen vähenemiseen.

Johtokunnan kokoonpanon osalta tarkastusvirasto esittää, että rivituomareiden asemaa johtokunnassa voitaisiin vahvistaa, esimerkiksi siten, että johtokunnassa olisi kaksi käräjätuomaria.

Tarkastusviraston mukaan voidaan kysyä, pitäisikö viraston ylijohtajalta edellyttää oikeustieteellistä koulutusta ja perehtyneisyyttä tuomioistuinlaitoksen toimintaan. Tämä pätevyys voisi edesauttaa muun ohella luottamuksellisen suhteen luomista tuomioistuinlaitoksen eri yksiköihin ja tuomarihenkilöstöön. Lisäksi voitaisiin tarkastella sitä, tulisiko ylijohtajalle kuuluvia ”juoksevan hallinnon” tehtäviä täsmentää tai konkretisoida. Toisaalta täsmentäminen voi tapahtua työjärjestyksessä, mikä edesauttaisi tehtävienjaon joustavuutta.

Tarkastusvirastolla ei ole huomautettavaa toimikunnan viraston sijaintipaikkaa koskevaan näkemykseen tai toimikunnan tältä osin esittämiin perusteluihin.

4.3 Yleiset tuomioistuimet

Korkeimman oikeuden lisäksi kaikki hovioikeudet ovat lausuneet toimikunnan mietinnöstä. Käräjäoikeuksista 23 on antanut lausuntonsa asiassa. Etelä-Karjalan, Itä-Uudenmaan, Kainuun ja Kemi-Tornion käräjäoikeudet eivät ole lausuneet asiassa.

Korkein oikeus, kaikki hovioikeudet ja lähes kaikki lausunnon antaneet käräjäoikeudet kannattavat tuomioistuinviraston perustamista. Pirkanmaan käräjäoikeus ei ainoana käräjäoikeutena ota kantaa tuomioistuinviraston perustamiseen. Pääsääntöisesti tuomioistuimet ovat suhtautuneet toimikunnan ehdotuksiin myönteisesti, joskin jotkin ehdotukset ovat herättäneet eriäviä näkemyksiä. Tällaisia ovat erityisesti asianajajakunnan edustus tuomioistuinviraston johtokunnassa sekä useiden käräjäoikeuksien näkemyksen mukaan käräjäoikeuksien verrattain pieni edustus johtokunnassa.

4.3.1 Korkein oikeus

Korkein oikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista. Korkein oikeus katsoo, että viraston perustaminen tuomioistuinten riippumattomuutta korostavalla ja hallintotehtävien tehokasta ja tuloksellista hoitamista edistävällä tavalla luo edellytyksiä tuomioistuinten lainkäytön korkean laadun ylläpitämiselle ja kehittämiselle. Tuomioistuinten keskuhallinnon uudistaminen on olennainen osa oikeudenhoidon kehittämistä nykyajan ja tulevaisuuden tarpeita ja vaatimuksia vastaavaksi.

Viraston perustamista puoltavat sekä periaatteelliset, kuten tuomioistuinlaitoksen itsenäisyys ja riippumattomuus, että käytännön toiminnalliset syyt, kuten viraston kyky entistä paremmin palvella ja tukea tuomioistujia niiden hallinnollisissa tehtävissä ja toiminnan kehittämisessä. Toisaalta korkein oikeus katsoo, että viraston perustaminen ei ratkaise kaikkia tuomioistuinlaitoksen ongelmia eikä sille tule asettaa ylimitoitettuja odotuksia; lainvalmisteluun ja muihin valtioneuvostotason strategiaan tehtäviin tulee panostaa jat-

kossakin, ja viraston perustaminen ei ratkaise tuomioistuinlaitoksen aliresursointiin liittyviä ongelmia. Viraston näkemyksille tuleekin antaa riittävä painoarvo jo valtion kehys- ja talousarviovalmistelun varhaisessa vaiheessa. Viraston toiminnan tulee johtaa tuomioistuinten hallinnollisen taakan keventymiseen eikä päinvastoin lisääntymiseen.

Korkein oikeus korostaa, että viraston perustamisessa ja toiminnassa on otettava asianmukaisesti huomioon ylimpien tuomioistuinten valtiosääntöinen erityisasema. Esityksen mukainen puuttumattomuus tähän asemaan ja tuomioistuinlaitoksen valvontaan liittyviin tehtäviin on asianmukainen ja perustuslain säännökset eivät estä tuomioistuinlaitoksen keskushallinnon järjestämistä ehdotetulla tavalla. Korkein oikeus katsoo, että ylimpänä tuomioistuimena sen tulee olla vahvasti edustettuna viraston päätöksenteossa.

Korkein oikeus katsoo, että ehdotuksen mukaisesti ylimmillä tuomioistuimilla on oltava omat määrärahamomentit valtion talousarviossa. Perusteltua on myös, että ylimpien tuomioistuinten virkojen, mukaan lukien muut kuin tuomarin virat, järjestelyä koskevaa toimivaltaa ei siirretä tuomioistuinvirastolle. Perustuslain 99 §:n, joka sisältää myös kaikkien tuomioistuinten toimintaedellytyksiä koskevan valvonnan, mukaisesti laissa tulisi säätää nimenomaisesti viraston velvollisuudesta kuulla ylimpiä tuomioistuimia muiden tuomioistuinten talousarvioehdotuksista ja muista periaatteellisesti merkittävistä kysymyksistä.

Korkeimman oikeuden näkemyksen mukaan kaikki ehdotuksessa luetellut tehtävät soveltuvat luontevasti tuomioistuinvirastolle. Korkein oikeus pitää realistisena toimikunnan arviota siitä, että muita virastolle mahdollisesti siirrettävissä olevia tehtäviä, kuten neuvonta- ja kielipalveluja, ei voida hoitaa ehdotetulla 45 henkilötyövuodella. Lähtökohtana tulisi olla, että virasto voisi mahdollisimman nopeasti ottaa hoitaakseen kaikki sille järkeväksi katsotut tehtävät. Toisaalta vasta käytännössä nähdään, kuinka suuren työpanoksen jo ehdotetut tehtävät virastolta erikseen ja kokonaisuutena vaativat.

Korkein oikeus korostaa, että ehdotuksen perusteluissa oleva lausuma, jonka mukaan virasto huolehtisi myös korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden talousarvion valmisteluun liittyvistä tehtävistä, sopii huonosti yhteen korkeimpien oikeuksien omien määrärahamomenttien säilyttämisen kanssa. Korkeimpien oikeuksien omia momenteja koskevasta valmistelusta tulisi huolehtia tuomioistuinten itsensä kuten nykyinkin, vaikka teknistä apua voisi saada tuomioistuinvirastolta. Virasto voi kuitenkin edustaa koko tuomioistuinlaitosta talousarvioehdotusta koskevissa neuvotteluissa oikeusministeriön kanssa.

Korkein oikeus katsoo, että sillä ei ole edellytyksiä tarkkaan arvioida henkilöstömäärän riittävyttä, vaikka toteaakin viraston ehdotetun henkilöstömäärän olevan huomattavasti pienempi kuin vertailumaissa. Poliittisella tasolla tulee arvioida, onko realistisempaa pyrkiä viraston kaikkien tarpeellisten tehtävien kannalta riittävään henkilöstömitoitukseen jo

perustamisvaiheessa vai voidaanko luottaa mahdollisuuteen lisätä viraston henkilöstöä myöhemmin.

Korkein oikeus toteaa, että johtokunnan tuomarienemmistöä edellytetään kansainvälisissä suosituksissa ja sitä on pidetty olennaisena seikkana viraston asemaa ja riippumattomuusvaatimuksia arvioitaessa. Korkein oikeus pitää ehdotuksen mukaista johtokuntaa kokoonpanoltaan asianmukaisena ja sopivan kokoisena. Laajuutta puoltaa johtokunnan tehtävä. Perustuslain 99 §:n mukainen valvontatehtävä huomioon ottaen korkein oikeus pitää tärkeänä sen vahvaa edustusta tuomioistuinviraston päätöksenteossa.

Korkein oikeus pitää ehdotuksessa esitettyä nimeämismenettelyä asianmukaisena. Korkein oikeus ei pidä tarpeellisena ylimpien tuomioistuinten osallistumista alempien tuomioistuinten jäsen ehdokkaiden valitsemiseen. Muiden kuin korkeimpien oikeuksien tuomarijäsenten valitsemisessa vaaditut monipuolisuus- ja kokemuskriteerit tulevat korkeimman oikeuden näkemyksen mukaan riittävässä määrin huomioiduksi toimikunnan ehdottamalla tavalla.

Korkein oikeus katsoo myös toimikunnan ehdotuksen viraston johtokunnan ja ylijohtajan välisestä toimivallanjaosta olevan asianmukainen.

Korkein oikeus kannattaa viraston sijoittamista Helsinkiin tai muualle pääkaupunkiseudulle ehdotuksessa esitetyn mukaisesti. Viraston parhaiden mahdollisten toimintaedellytysten turvaaminen sekä yhteistyö ja yhteydenpito keskeisimpien yhteistyökumppaneiden kanssa, jotka sijaitsevat Helsingissä, puoltavat tätä valintaa. Henkilökohtaista asiointia ei olisi mahdollista riittävästi korvata etäyhteyksien avulla. Myöskään toiminnasta aiheutuvat kustannukset eivät puolla viraston sijoittamista muualle. Sijainti usealla paikkakunnalla puolestaan vaikeuttaisi viraston johtamista ja työskentelyä erityisesti uuden viraston toiminnan alkuvaiheessa.

4.3.2 Hovioikeudet

4.3.2.1 Helsingin hovioikeus

Helsingin hovioikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja katsoo ehdotuksen sisältävän perusteellisen ja perustellun arvion viraston tarpeesta. Hovioikeus katsoo ehdotuksen tehtävien jaosta oikeusministeriön ja viraston välillä olevan perusteltu ja yhtyy toimikunnan näkemykseen siitä, että tuomarien valvonnan muodot ovat riittäviä ja että erityiselle valvontaelimelle tai uusille seuraamuksille ei ole tarvetta, vaan valvonnasta voidaan myöhemmin tehdä kokonaisarvio.

Hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että ehdotuksessa ei ole selvitetty, miten viraston tehtäviä priorisoidaan resurssien ollessa vajavaiset, vaan tämä jää johtokunnan ja ylijohta-

jan harkintaan. Tuomioistuinten näkökulmasta tuomioistuinten toimintaan liittyvä, työskentelyedellytyksiä ja –menetelmiä parantava kehitystyö on tärkeää. Vaarana on, että tämä voi jäädä toisarvoiseen asemaan ja että tavoite lainkäytön korkean laadun lisäämisestä ei toivotuin tavoin toteudu. Hovioikeus yhtyy mietinnön arvioon kansainvälisen oikeudenhoidon tehtävistä.

Tuomioistuinvirastolle ehdotettuun toimivaltaan hovioikeudella ei ole huomautettavaa. Hovioikeus kannattaa myös ehdotusta toimitilahallintoa koskevien asioiden keskittämisestä virastolle sekä sitä, että virasto huolehtisi tuomioistuinten työskentelyn kannalta olennaisten, tietojärjestelmien ylläpitoa ja kehittämistä koskevien peruspalvelujen tarjoamisesta. Hovioikeus katsoo olevan luonnollista, että tuomarikoulutuksen järjestäminen kuuluu virastolle. Myöhemmin voidaan tarkastella, olisiko tarkoituksenmukaista siirtää tuomarinkoulutuslautakunnan asettamista ja kokoonpanon muuttamista koskevat tehtävät valtioneuvostolta tuomioistuinvirastolle. Hovioikeus kannattaa myös työnantajatehtävien, viestintätehtävien, tuomioistuinten toiminnan tuloksellisuuden seuraamistehtävän ja selvitysten laatimisvelvollisuuden sekä tuomioistuinten edustamistehtävän kuulumista tuomioistuinvirastolle.

Tuomioistuinlaitoksen toimintaa koskevan yleisen kehittämisen sekä kehittämishankkeiden hovioikeus katsoo olevan olennaisia tehtäviä, jotka ansaitisivat tehtäväluettelossa korkeamman sijan. Hovioikeuden näkemyksen mukaan on tärkeää, että virasto voisi myös tosiasiallisesti ottaa nämä kehittämistehtävät hoitaakseen. Tähän nähden ehdotettu henkilöstömäärä ei vaikuta riittävältä ja on huomattavan pieni vertailumaiden virastoihin nähden.

Viraston johtokunnan kokoonpanoa hovioikeus pitää varsin laajana ja johtoryhmätyyppisen työskentelyn turvaamisen näkökulmasta ongelmallisena. Kun johtokunta on johtamiseen ja toiminnan kehittämiseen keskittyvä toimielin, ei kaikkien eri henkilöstöryhmien edustukseen johtokunnassa ole hovioikeuden näkemyksen mukaan tarvetta, vaikka yhden muun kuin lainkäyttöhenkilökuntaan kuuluvan edustajan mukanaolo lisää luottamusta siihen, että kaikkien tuomioistuimissa työskentelevien näkemykset tulevat esille.

Hovioikeus esittää jatkovalmistelussa harkittavaksi, onko asianajajien osallistumiselle tuomioistuinten johtokuntaan tarvetta. Viraston tarvitsemat kannanotot ja tiedot asianajajilta on hovioikeuden näkemyksen mukaan saatavissa myös kuulemisten ja muun yhteydenpidon avulla. Asianajajien kuuluminen johtokuntaan voi olla jopa ongelmallista tietyissä tilanteissa, ja asianajajajäsenen tuomaa lisäarvoa, joka tuomarivalintalautakunnan ja tuomarinkoulutuslautakunnan toimintaan tulee, ei tuomioistuinviraston osalta ole nähtävissä.

Johtamisen asiantuntijan kuulumista kokoonpanoon hovioikeus pitää perusteltuna. Johtokunnan ehdotettua nimeämismenettelyä hovioikeus pitää johtamisen näkökulmasta perusteltuna.

Viraston ylijohtajan tulee olla ennen kaikkea johtamisen ja taloushallinnon ammattilainen. Vaikka hovioikeus katsookin, että ylijohtajan ei tarvitse olla tuomari, vaaditaan tältä hyvää tuntemusta tuomioistuinlaitoksen tehtävistä. Huomiota on kiinnitettävä myös siihen, että johtokuntaan kuuluvilla tuomareilla on tarpeeksi aikaa hoitaa tehtäväänsä, ja tehtävien tärkeyden vuoksi sijaisten käyttö johtokunnan kokouksissa ei ole kannatettavaa.

Hovioikeus katsoo, että ehdotuksesta johtokunnan ja ylijohtajan väliseksi toimivallanjaoksi ei käy ilmi, miten johtokunnan päätettäväksi tulevat asiat valmistellaan ja tapahtuuko päätöksenteko johtokunnassa ylijohtajan esittelystä. Hovioikeuden näkemyksen mukaan johtokunnan tulisi toimia ”sanansaattajana” tuomioistuinten ja ylijohtajan välillä, mikä ei käy ilmi esitetyistä säännöksistä.

Hovioikeus yhtyy ehdotuksessa olevaan näkemykseen siitä, että viraston tulee sijaita pääkaupunkiseudulla.

Hovioikeus katsoo, että käännös- ja tulkkauksipalveluiden järjestämisen lisäksi esimerkiksi oikeusinformaatikon palvelujen tuottaminen, täsmällisemmin koko tuomioistuinten aineistopalvelun hoitaminen, tulisi kuulua virastolle. Myös johtamisen ja työn organisoimisen kannalta hyödyllisten apuvälineiden keskitetty kehittäminen palvelisi kaikkia tuomioistuimia ja säästäisi niiden resursseja. Virastolle tulisi lisäksi kuulua lainkäyttötyötä avustavien henkilöiden, erityisesti lainkäyttösihteerien toimenkuvan ja ammatillisten valmiuksien kehittäminen.

4.3.2.2 Itä-Suomen hovioikeus

Itä-Suomen hovioikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista. Hovioikeus pitää ehdotuksessa esitettyä kannatettavana viraston perustamisen tavoitteeseen nähden ja kannattaa ehdotuksessa esitettyjen tehtävien siirtämistä tuomioistuinvirastolle. Jatkovalmistelussa tulisi selvittää siirrettävien tehtävien sisältö ja laajuus tarkasti. Hovioikeus pitää kannatettavana, että virastolle keskitettäisiin myös erilaiset tiedotustehtävät.

Hovioikeus katsoo, että ehdotuksen mukainen henkilöstömäärä riittäisi turvaamaan tuomioistuinlaitoksen keskushallintotehtävien tyydyttävän hoitamisen, muttei kaikkia tuomioistuimille tarpeellisia palveluita. Verrattuna esimerkiksi Tanskaan ja Norjaan tuomioistuinviraston henkilöstömäärä ei ole oikea. Hovioikeus korostaa, että virastolla tulee olla alusta alkaen riittävä henkilöstömäärä virastolle määriteltujen tehtävien hoitamiseen, ja

katsoo, että pelkästään viraston toiminnan aloittaminen vaatii jo oman panostuksensa. Henkilöstömäärän tulisi olla vastaava kuin Norjassa ja Tanskassa.

Hovioikeus pitää hovioikeudenneuvos Kimmo Vanteen eriävää mielipidettä tuomioistuinviraston johtokunnan kokoonpanosta ja nimeämismenettelystä kannatettavana. Johtokunnan ja ylijohtajan välisen toimivallanjaon osalta hovioikeus kannattaa ehdotuksessa esitettyä.

Ylijohtajan kelpoisuusvaatimusten osalta hovioikeus katsoo, että niiden tulisi olla vastaavat kuin esimerkiksi valtakunnansyyttäjälle tai valtakunnanvoudille säädetyt kelpoisuusvaatimukset.

Sijaintipaikan osalta hovioikeus toteaa pitävänsä Helsinkiä parhaana paikkana toimintaedellytysten kannalta ja katsoo, ettei alueellisten näkökohtien tulisi olla määrääviä sijaintipaikkaa valittaessa.

4.3.2.3 Rovaniemen hovioikeus

Rovaniemen hovioikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja yleisesti ottaen myös toimikunnan ehdotusta.

Hovioikeus katsoo virastolle ehdotettujen tehtävien olevan hyviä ja tarkoituksenmukaisia. Hovioikeus katsoo, että erillisen, ammattieettisiin kysymyksiin liittyvän valvontaelimen perustaminen viraston yhteyteen ei tällä hetkellä ole perusteltua eikä kansainvälisen oikeusavun tehtäviä tulisi siirtää tuomioistuinvirastoon. Virastolle tulisi kuitenkin kuulua muita kansainvälisiä tehtäviä, jotka liittyvät muun muassa oikeudenhoidon kansainvälistymiseen ja tuomarien koulutukseen. Hovioikeus katsoo, että virastolle tulisi antaa ehdotettujen tehtävien lisäksi itsenäinen valta päättää esimerkiksi talous- ja henkilöstöhallinnon palveluiden tuottamisesta tuomioistuimille.

Hovioikeuden näkemyksen mukaan virastolle ehdotettu henkilöstömäärä on ehdottomasti alimitoitettu. Virastolle ehdotettu tehtävänkuva on laaja ja tehtävien menestyksekkäs hoitaminen vaatii riittäviä resursseja, joita ilman uhkana on tavoitteeseen nähden päinvastainen lopputulos ja tuomioistuinten toiminnan hankaloituminen entisestään. Mikäli virasto taas onnistuisi tehtävissään, tuomioistuimet voisivat keskittyä ydintehtäviinsä ja tuloksena olisi laadukasta lainkäyttöä ja tuomioistuintyötä. Viraston perustamista ei tule nähdä pelkästään lisäkustannuksina nykytilanteeseen nähden, vaan viraston laadukas toiminta vähentäisi tuomioistuinten hallinnossa tehtävää päällekkäistä työtä. Henkilöstömäärää arvioitaessa tulisi lähtökohdaksi ottaa vastaavien virastojen henkilöstömäärä muissa mietinnössä mainituissa maissa.

Johtokunnan kokoonpanon osalta hovioikeus katsoo, että asianajajien edustusta johtokunnassa olisi vielä perusteltua harkita. Hovioikeus katsoo, että esillä olleista nimeämis- ja menettelyvaihtoehdoista soveltuvin olisi tuomarivalintalautakunnan jäsen ehdokkaiden asettamisessa sovellettava menettely, jossa ylimmät tuomioistuimet huolehtisivat ehdokasasettelusta ilmoittautumisten pohjalta.

Hovioikeus katsoo, että viraston johtokunnan toimivalta on huomattavan laaja ja sitä sekä johtokunnan ja ylijohtajan välistä toimivallanjakoa tulee selvittää tarkemmin jatkovalmistelussa. Hovioikeuden näkemyksen mukaan virasto olisi kuitenkin muusta valtionhallinnosta erityyppinen virasto ja hallitusneuvos Kirsi Äijälän eriyvässä mielipiteessä esille nostama valtionhallinnon työnantajanäkökulma ei saisi olla määräävä viraston johtokunnan päätösvallasta ja johtamisjärjestelmästä säädettäessä.

Hovioikeus katsoo, että viraston johtokunnan tulisi olla päätösvaltainen ainoastaan silloin, kun läsnä olevista jäsenistä yli puolet on tuomarijäseniä. Lisäksi hovioikeus ei pidä tuomioistuinten riippumattomuuden kannalta tyydyttävänä sitä, että ehdotuksen mukaan tuomioistuinten toimintaedellytykset ratkaistaisiin merkittävältä osin edelleen oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön välisissä neuvotteluissa. Tuomioistuinvirasto ja tuomioistuimet tarvitsisivat resurssiensa osalta nykyistä suuremman keskusteluyhteyden valtion talousarviota koskevaan valmisteluun ja päätöksentekoon eduskunnassa.

Hovioikeus katsoo, että toimikunta on varsin yksipuolisesti käsitellyt etuja, joita viraston sijoittamisella Helsinkiin tai muualle pääkaupunkiseudulle olisi, ja vaihtoehtoisia sijoituspaikkavaihtoehtoja ei ole käsitelty. Näitä vaihtoehtoja tulisi myös käsitellä. Vaihtoehtoisista sijaintipaikkakunnista on tehty useita perusteltuja esityksiä, joissa on käsitelty valinnassa huomioon otettavia seikkoja.

4.3.2.4 Turun hovioikeus

Turun hovioikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja katsoo, että virasto tehostaa koko tuomioistuinlaitoksen hallintoa ja parantaa hallinnollisten asioiden hoitamisen laatua, edellyttäen, että ehdotuksen mukaisesti lisäresursseja kohdistetaan tuomioistuinlaitoksen hallinnollisten tehtävien hoitamiseen. Hovioikeus painottaa, ettei viraston perustamista voida rahoittaa vähentämällä tuomioistuimista lainkäyttöön ja hallintoon tarvittavia resursseja.

Hovioikeus katsoo, että viraston perustaminen lisäisi tuomioistuinlaitoksen ja yksittäisten tuomioistuinten riippumattomuutta lainsäädäntö- ja toimeenpanovallasta. Hovioikeuden näkemyksen mukaan tavoitetta riippumattomuuden osalta ei kuitenkaan saavutettaisi. Aiemmassa selvitysmiesten arviomuistiossa esitetyn näkemyksen mukaisesti tuomioistuinlaitoksen valtiosääntöinen asema puoltaa vahvan roolin antamista tuomioistuinviras-

tolle tuomioistuinten voimavaroista päätettäessä. Tanskan ja Norjan mallien mukaisesti tuomioistuinvirastolla tulisi olla vaikuttamismahdollisuus sekä lyhyen että pitkän aikavälin valtion kehys- ja talousarviovalmistelussa.

Hovioikeuden näkemyksen mukaan viraston ydintehtävä eli siitä huolehtiminen, että tuomioistuimet kykenevät käyttämään tuomiovaltaa laadukkaasti ja että tuomioistuinten hallinto on tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti järjestetty, on ristiriidassa viraston tosiasiallisten toimintamahdollisuuksien kanssa. Tähän vaikuttaa muun muassa viraston välittömän yhteyden puuttuminen eduskuntaan talousarviovalmistelussa. Kun viraston tehtävänä on toimia rajallisten voimavarojen jakajana ja käytön ohjaajana, ei voida lähteä siitä, että virastolla olisi mahdollisuus huolehtia esimerkiksi tuomiovallan käytön laadukkuudesta. Viraston ohjausmahdollisuuksia rajoittaa olennaisesti tuomioistuinten riippumattomuus ja siihen liittyvä oikeus päättää omasta toiminnastaan. Tuomioistuinlain 19 a luvun 2 §:n 1 momentin sanamuotoa tulisi jatkovalmistelussa muuttaa muotoon, jossa tuomioistuinviraston vaikuttamismahdollisuuksien rajallisuus tulee paremmin esille.

Hovioikeus yhtyy käsitykseen siitä, että tila-asioiden asianmukainen hoitaminen edellyttäisi selvästi vahvempia resursseja kuin nykyisin, ja kannattaa tietojärjestelmien ylläpito- ja kehittämisvastuun antamista virastolle. Virastolla tulisi myös olla mahdollisuus osallistua oikeusministeriön hallinnonalan toimitila- ja tietohallintostrategian suunnitteluun siltä osin kun strategialla on välitön vaikutus konkreettisempiin suunnitelmiin.

Hovioikeus kannattaa koulutuksen siirtämistä virastolle, joskin huomauttaa, että viraston, tuomarinkoulutuslautakunnan ja tuomioistuinten välistä yhteistyötä ja tehtäväjakoja olisi hyvä selkeyttää jatkovalmistelussa. Hovioikeus kannattaa myös niin sanottujen työnantajatehtävien sekä viestinnän tukitoimintojen keskittämistä virastoon.

Hovioikeus katsoo mietinnössä jäävän tulkinnanvaraiseksi, mitä keinoja virastolla olisi, mikäli tuomioistuinten toiminnan tehokkuudessa ja tuloksellisuudessa huomataan kehittämistarpeita. Hovioikeus korostaa, että viraston tulisi tuomioistuinten työtilannetta kuvaavia selvityksiä ja raportteja laatiessaan huomioida, että tuomioistuinten toimintaa ei voi loputtomiin tehostaa leikkaamatta liikaa laatua.

Hovioikeuden näkemyksen mukaan tuomioistuinvirastolla tulisi olla tietyissä tilanteissa oikeus saattaa budjettiesityksensä välittömästi eduskunnan käsiteltäväksi. Tällaisen mahdollisuuden tulisi olla käytettävissä erityisesti tilanteessa, jossa valtioneuvoston ja tuomioistuinviraston näkemykset oikeusturvan tasosta olisivat olennaisessa ristiriidassa keskenään.

Hovioikeus puoltaa ehdotuksia tuomioistuinviraston osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön ja kansainvälisen oikeudenhoidon tehtävien säilyttämisestä oikeusministeriöllä.

Hovioikeus puoltaa myös päällikkötuomarien ja vakinaisten tuomarin virkojen haettavaksi julistamisen sekä ansioyhdistelmien laatimisen keskittämistä tuomioistuinviraston tehtäväksi. Keskittäminen tehostaisi ja yhdenmukaistaisi nimitysasioiden käsittelyä.

Hovioikeus yhtyy mietinnön näkemyksiin tuomarien olemassa olevien valvonnan muotojen tarkastelemisesta kokonaisuutena ennen uudistamista ja tuomioistuinten tehokkuuden ja taloudellisuuden seuraamistehtävän siirtämisestä tuomioistuinvirastolle.

Hovioikeus suhtautuu epäillen siihen, että perustamisvaiheen jälkeen virastolle saataisiin kokonaisresurssija, joita ei otettaisi tuomioistuinlaitoksen kokonaisresurssista. Mahdolliset virastolle myöhemmin annettavat lisätehtävät ja niihin liittyvät määrärahasiirrot tulee suunnitella ja valmistella perusteellisesti.

Johtokunnan kokoonpanon osalta hovioikeus ei vastusta nimeämisoikeuden antamista päällikkötuomareille. Toisaalta johtokunnan päätöksentekopohjan laaja-alaisuuden kannalta saattaisi olla hyödyllistä, jos osa johtokunnan jäsenistä olisi aina niin sanottuja rivi-tuomareita. Hovioikeus kiinnittää huomiota myös siihen, että tuomioistuinten muu kuin tuomarihenkilökunta koostuu useasta eri alaryhmästä, joista jokaisella tulisi olla mahdollisuus saada edustajansa ehdolle johtokunnan jäseneksi ja varajäseneksi. Tämä tarkoittaa, että kullakin työntekijäryhmää edustavalla työntekijäjärjestöllä on oikeus nimetä omat ehdokkaansa. Asianajajajäsenen mukanaolo on perusteltua, kun taas julkishallinnon johtamisen asiantuntijan mukanaoloon hovioikeus suhtautuu varauksellisesti. Ehdotetun tuomioistuinlain 19 a luvun 7 §:n 4 momenttiin tulisi lisätä maininta, että Ahvenanmaan maakuntapäivien edustaja ei voi toimia johtokunnan jäsenenä.

Hovioikeus pitää ylijohtajan ja johtokunnan välistä toimivallanjakoa perusteltuna, mutta katsoo, että ylijohtajan todennäköistä roolia ja tehtävänkuvaava tulisi arvioida jatkovalmistelussa perusteellisemmin. Hovioikeus esittää, että ehdotettuun tuomioistuinlain 19 a luvun 12 §:ään lisättäisiin 2 momentti, jonka mukaan ylijohtajaksi nimitetty vakinainen tuomari olisi virkavapaana kyseisestä tuomarinvirasta koko sen ajan, kun hän on ylijohtajan virassa.

Hovioikeus katsoo, että keskusvirasto voi toimia tehokkaasti, vaikka sen toimipaikka olisi pääkaupunkiseudun ulkopuolella, mikäli tieto- ja muut liikenneyhteydet toimivat hyvin. Virastoa ei saisi sijoittaa paikkakunnalle, josta on hankalat kulkuyhteydet muualle Suomeen ja jonne saattaa olla vaikea rekrytoida alan huippuasiantuntijoita.

Hovioikeus huomauttaa vielä, että tuomioistuinlain 23 lukuun lisättäväksi ehdotettua 7 §:ää, joka koskee muutoksenhakua viraston päätökseen, tulisi täsmentää siten, että pykälä on tarkoitettu sovellettavaksi muihin kuin valtion virkamieslaissa tarkoitettuihin päätöksiin.

4.3.2.5 Vaasan hovioikeus

Vaasan hovioikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja pitää toimikunnan ehdotusta lähtökohtaisesti kattavana ja tasapainoisena.

Viraston budjettivalmistelutehtävän osalta hovioikeus katsoo, että virastolle tulisi toimintamenojen esittämisen lisäksi lisätä esitys tuomioistuimille annettavista toiminnallisista tavoitteista ja niiden saavuttamiseksi tarvittavista toimista. Jatkovalmistelussa olisi pohdittava talousarviovastuun jakautumista ministeriön ja viraston välillä. Samalla olisi selvitettävä, miten asetusta oikeusministeriön työjärjestyksestä muutetaan. Mietinnössä mainitun Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksen (Recommendation CM/Rec(2010)12 of the Committee of Ministers to member states on judges: independence, efficiency and responsibilities) tulisi hovioikeuden näkemyksen mukaan vaikuttaa ehdotettua enemmän viraston toimintaa koskevaan sääntelyyn. Hovioikeus katsoo, että Suomen tuomioistuinvirastolle tulisi antaa Tanskan mallin mukaisesti oikeus tehdä oma rinnakkainen esitys tuomioistuinten rahoituksesta parlamentille.

Hovioikeus yhtyy mietinnössä mainituin perustein ehdotetukseen tuomioistuinlain 19 a luvun 1 §:n 2 momentin 3 kohdasta, joka koskee niin sanottuja korvamerkittyjä rahoja, mutta pitää perusteltuna, että ainakin säännöksen perusteluissa korostettaisiin laajemman ohjauksen ongelmallisuutta tuomioistuimen riippumattomuuden näkökulmasta.

Johtokunnan roolista tulosohjauksessa hovioikeus toteaa, että säännösten tulisi paremmin eritellä eri toimijoiden, kuten viraston virkamiesten ja johtoryhmän jäsenten, rooleja budjetin valmistelun ja vahvistetun budjetin mukaisten määrärahojen jaon etenemisestä.

Johtokunnan jäsenten roolina tulisi olla budjetin valmisteluvaiheessa tiedon tuominen virastojen työtilanteesta ja sen kehitykseen vaikuttavista seikoista. Budjetin tultua vahvistetuksi johtoryhmän tulisi linjata rahojen jakoperusteet eri tuomioistuinlinjoille ja oikeusasteisiin sekä määrärahojen vaikutus tulostavoitteisiin. Konkreettinen määrärahojen jako ja tulostavoitteet tulisi määrittää viraston virkamiehen ja kunkin tuomioistuimen johdon kanssa käytävässä neuvottelussa, jossa tehdään tulossopimus. Harkittavissa voisi myös olla esimerkiksi Ruotsissa joskus käytetty menettely, jossa tulosneuvottelut käydään ensin tietyn alueen samanasteisten tuomioistuinten kanssa ja myöhemmin vasta käytäisiin neuvottelu yksittäisen tuomioistuimen kanssa.

On tärkeää, että toimintamäärärahoilla ja toiminnan tuloksellisuuden vaatimuksella on selvä yhteys. Mikäli tuomioistuimen toiminnassa on ongelmia, tulisi lisärahoituksen yhteydessä sopia myös korjaavista toimenpiteistä, ja tarvittaessa virastolla tulisi olla mahdollisuus tukitoimiin ongelmien ratkaisemiseksi. Tuloksellisuuden seuraamisen tarkoituksena tulee olla pitkällä aikavälillä tasoittaa tuomioistuinten tuottavuudessa olevia eroja ja huolehtia parhaiden käytänteiden ja organisaatiomallien levittämisestä.

Hovioikeuden näkemyksen mukaan laissa tulisi säätää johtokunnan päättävän määrärahojen jaon ja tulostavoitteiden määrittämisen periaatteista, mutta johtokunta voisi myös vahvistaa tulosneuvottelujen mukaisen määrärahojen jaon ja sitä kautta myös ratkaista mahdolliset erimielisyydet tulossopimuksesta viraston ja tuomioistuimen välillä.

Hovioikeus katsoo, että viraston ylijohtajalla tulisi olla toimivalta lisämäärärahan myöntämiseen esimerkiksi poikkeuksellisen isojen juttujen tai sairaustapausten takia, kun taas johtokunnan tulisi vahvistaa niiden myöntämisen perusteet. Tärkeää on, että tässäkin suhteessa menettelytavat olisivat objektiivisia, läpinäkyviä, yhtenäisiä ja tuloksellisia toimintatapoja edistäviä.

Hovioikeus toteaa, että sen on vaikea arvioida viraston eri toimintojen vaatimaa resursointia. Hovioikeus katsoo, että rahoitustarpeeseen vaikuttaa osaltaan se, minkälainen asema virastolle ja oikeusministeriölle katsotaan tarpeelliseksi antaa oikeudenhoidon suunnittelussa ja toiminnan seurannassa.

Hovioikeus katsoo, että esitetty johtokunnan valintatapa ja kokoonpano tukevat konsensushenkistä lähestymistapaa, joka arvioi tuomioistuinlinjojen ja oikeusasteiden toimintaa objektiivisesti. Tuomioistuinten riippumattomuuden vaatimus edellyttää muiden valtionhallinnon vastaavien toimielinten rakenteesta poikkeamista.

Hovioikeus katsoo, että johtokunnan toimivallan sääntelyä tulisi väljentää jossain määrin. Johtokunta voisi valita ylijohtajan lisäksi myös muut työjärjestyksessä määrätyt johtavassa asemassa olevat viraston virkamiehet. Lisäksi johtokunnalla voisi olla yleistuomiovallaa, joka voitaisiin kuitenkin rajata toiminnan linjaukseen sekä merkitykseltään keskeisiin ja tuomioistuinten riippumattomuuden kannalta tärkeisiin asioihin.

Hovioikeus kiinnittää huomiota tuomioistuinten strategiasta päättämiseen uusien lainkohtien valossa. Hovioikeuden näkemyksen mukaan olisi syytä tarkemmin määrittellä, mitkä strategiaan kuuluvat asiat kuuluisivat ministeriölle. Hovioikeus katsoo, että ministeriölle tulisi kuulua ensisijaisesti toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta koskevat tavoitteet ja lainsäädännöllä päätettävien asioiden valmistelu. Niiden strategisten linjausten, joilla vaikutetaan tuomioistuinten toimintaan konkreettisesti, tulisi puolestaan olla virastolla.

Hovioikeus katsoo, että ylijohtajalla tulisi olla sama virassapysymisoikeus kuin määräaikaiseen päällikkötuomarin virkaan nimitetyllä.

Hovioikeus katsoo, että tuomarinvalinta- ja tuomarinkoulutuslautakuntien asema tulisi säilyttää toiminta-alueillaan itsenäisinä ja muusta oikeushallinnosta riippumattomina toimieliminä, mutta kannattaa niiden kansliatoimintojen siirtämistä tuomioistuinvirastoon. Lautakuntia koskevaa sääntelyä tulisi muuttaa siten, että lautakunnat valitsisivat sihtee-

rinsä, ja tuomioistuinvirasto huolehtisi lautakuntien tukitoiminnoista. Hovioikeus kehottaa myös tarkastelemaan vaihtoehtoa, jossa oikeudenkäyntiavustajalautakunta siirrettäisiin tuomioistuinvirastoon, mikäli oikeusavun keskushallintoa ei ole tarkoitus ottaa lähivuosina tarkasteluun. Tästäkin voitaisiin saada synergiaetuja.

Hovioikeus kannattaa toimikunnan esitystä siitä, että virasto osallistuisi rekrytointiin ja hoitaisi keskitetysti nimitysmenettelyyn liittyviä toimintoja.

Hovioikeus katsoo Vaasan olevan toimiva vaihtoehto viraston sijaintipaikaksi. Perusteluina hovioikeus mainitsee muun muassa ruotsin kieltä hyvin taitavan henkilökunnan pääkaupunkiseutua paremmat rekrytointimahdollisuudet, käännöstöiden suorittamisen mahdollisuus normaalina virkatyönä, kaupungissa annettava koulutus molemmilla kielillä, koulutetut työnhakijat, valtion houkuttelevuus ja kilpailukykyisyys työnantajana verrattuna pääkaupunkiseutuun, todistettavat mahdollisuudet rekrytoida päteviä oikeushallinnon osaajia sekä hyvät kulkuyhteydet ja osallistumismahdollisuudet kansainväliseen yhteistyöhön. Hovioikeus katsoo, että koulutuksen aiheuttamia matkakustannuksia voidaan vähentää sillä, että kaikkea koulutusta ei järjestettäisi viraston sijaintipaikkakunnalla, sekä esimerkiksi videoyhteyden hyödyntämisellä. Toimitilamenot ovat muualla Suomessa edullisemmat kuin pääkaupunkiseudulla. Hovioikeuden näkemyksen mukaan jatkovalmistelussa tulisi myös kiinnittää huomiota siihen, ovatko toimikunnan esittämät perusteet sijaintipaikan valinnalle, kuten tuomioistuinten henkilöstön enemmistön sijaintipaikka 200 kilometrin säteellä Helsingistä sekä henkilötyövuosimäärän pienuus, voimassa olevan lain-säädännön mukaisia.

4.3.3 Käräjäoikeudet

4.3.3.1 Ahvenanmaan käräjäoikeus

Ahvenanmaan käräjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista. Se toteaa kuitenkin, että perustaminen edellyttää riittäviä resursseja, jotta virasto voi huolehtia kaikista sille ehdotetuista tehtävistä. Aliresursoitu virasto olisi nykytilaa huonompi vaihtoehto.

Käräjäoikeudella ei ole huomauttamista ehdotuksessa esitettyihin viraston tehtäviin. Tehtävien toteuttamisessa tulee huomioida kuitenkin riittävät resurssit kielellisten oikeuksien ja velvollisuuksien takaamiseksi, mikä ei nykyään ruotsin kielen osalta aina toteudu edes Ahvenanmaan itsehallintolaista huolimatta. Mikäli viraston vastuulle annettaisiin tulkkaus- ja käännöspalveluiden toteuttaminen, tulisi huomioida käräjäoikeuden tarve saada näitä palveluita vieraan kielen ja ruotsin, pikemminkin kuin suomen, kielen välillä.

Käräjäoikeus katsoo, että se ei pysty arvioimaan ehdotettujen henkilöstöresurssien riittävyyttä ehdotettuihin tehtäviin.

Käräjäoikeus huomauttaa ehdotetun johtokunnan koon olevan suuri, mistä syystä sen tehokkuutta voidaan epäillä. Toisaalta on tärkeää, että kaikki tuomioistuimet voivat luottaa viraston toimintaan. Tuomioistuinten muun henkilökunnan edustus johtokunnassa on perusteltua, mutta epäselväksi jää tarve asianajajien edustajalle. Johtokunnan tuomarijäsenten valintamenettely on perusteltu, mutta samaan lopputulokseen voitaisiin päästä myös yksinkertaisemmalla valintamenettelyllä.

Huomioon ottaen viraston merkityksen koko tuomioistuinlaitokselle olisi toivottavaa, että laissa säädettäisiin, mitkä tehtävät kuuluvat johtokunnan ratkaistavaksi.

Käräjäoikeus katsoo, että viraston sijoittaminen Helsinkiin on perusteltua.

4.3.3.2 Espoon käräjäoikeus

Espoon käräjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja pitää sitä tärkeänä tuomioistuinlaitoksen toiminnan kehittämisen kannalta. Käräjäoikeus katsoo viraston tehtävien olevan ehdotuksessa asianmukaisesti määritelty, mutta ehdottaa harkittavaksi, että esityksessä myöhemmin virastolle siirrettäväksi ehdotetut tehtävät, kuten tulkkaus- ja käännöspalvelut, siirrettäisiin virastolle jo perustamisvaiheessa.

Käräjäoikeus katsoo olevan tärkeää, että virastolla on jo toiminnan alkaessa riittävät resurssit. Erityisesti ICT-asioihin liittyvät tehtävät ovat jatkossa keskeisessä asemassa, ja näihin tehtäviin tulee osoittaa riittävät henkilötyövuodet. Ehdotettu henkilöstömäärä vaikuttaa täten alimitoitettulta.

Johtokunnan kokoonpanossa tulisi olla suurempi edustus käräjäoikeuksista, ja joka tapauksessa tuomarienemmistö johtokunnassa on tärkeää. Ehdotettua johtokunnan nimitysmenettelyä olisi jatkovalmistelussa tarpeen vielä kehittää. Ylijohtajan ja johtokunnan väliseen toimivallanjakoon käräjäoikeudella ei ole huomautettavaa.

Käräjäoikeus katsoo, että viraston sijaintipaikan tulisi olla pääkaupunkiseudulla, jossa sijaitsevat suurimmat tuomioistuimet ja merkittävimmät sidosryhmät. Sijoittamista pääkaupunkiseudulle edellyttää myös riittävän asiantuntevan henkilöstön saaminen.

4.3.3.3 Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus

Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja katsoo sen olevan tärkeää tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden turvaamiseksi sekä erilaisten uudistusten koordinoimiseksi ja suunnittelemiseksi.

Käräjäoikeus katsoo viraston hoidettavaksi ehdotettujen tehtävien olevan määritelty ainakin pääosin asianmukaisesti, joskin lisäksi tulisi harkita ainakin tulkkaus- ja käännöspalveluihin liittyvien tehtävien siirtämistä virastolle. Virastolle tulee taata riittävät resurssit tehtäviensä asianmukaiseksi hoitamiseksi. Arvioitua henkilöstömäärää käräjäoikeus pitääkin alimitoitettuna.

Johtokunnan kokoonpanossa toteutuu käräjäoikeuden näkemyksen mukaan tärkein vaatimus eli tuomariemmistöisyys. Käräjäoikeuksien edustuksen tulisi kuitenkin olla vahvempi. Asianajokunnan ja muun tuomioistuinlaitoksen ulkopuolisen edustuksen johtokunnassa käräjäoikeus ei katso olevan perusteltua. Jäsenten nimeämismenettely tulisi pohtia uudelleen ja ainakin rivikäräjätuomareilla tulisi olla päätösvalta valita oma edustajansa johtokuntaan.

Käräjäoikeus katsoo vielä, että ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksena tulisi olla oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto, käytännössä osoitettu johtamistaito sekä hyvä perehtyneisyys tuomioistuinten toimintaan. Ylijohtajan viran määräaikaisuus on perusteltua.

Ehdotusta viraston sijaintipaikaksi käräjäoikeus pitää perusteltuna.

4.3.3.4 Etelä-Savon käräjäoikeus

Etelä-Savon käräjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja pitää toimikunnan ehdotusta pääosin kannatettavana. Käräjäoikeus katsoo, että resurssinäkökulmasta voisi olla tarpeen jatkovalmistelun yhteydessä tarkentaa viraston tehtävien sisältöä ja laajuutta. Lisäksi käräjäoikeus ehdottaa, että tuomioistuinviraston tulohajauksesta tulisi oikeusministeriön sijaan vastata suoraan eduskunta.

Käräjäoikeus katsoo, että arvio henkilöstömäärästä vaikuttaa alimitoitettulta, ja korostaa, että viraston tehokkaan toiminnan turvaamiseksi henkilöstömäärän tulee olla viraston toiminnan alusta alkaen riittävä.

Käräjäoikeus yhtyy hovioikeudenneuvos Kimmo Vanteen eriävään mielipiteeseen johtokunnan kokoonpanon osalta. Käräjäoikeuksien edustuksen tulisi johtokunnassa olla suurempi ja lisäys voisi tapahtua esimerkiksi korvaamalla asianajajien edustaja käräjäoikeuksien edustajalla tai korottamalla johtokunnan jäsenten määrää.

Käräjäoikeudella ei ole lausuttavaa johtokunnan ja ylijohtajan välisestä toimivallanjaosta. Käräjäoikeus katsoo, että ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksina tulisi olla muun oikeustieteen ylempään korkeakoulututkintoon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaminen, tuomioistuinlaitoksen tuntemus ja käytännössä osoitettu johtamistaito.

Viraston toimivuuden kannalta kärjäoikeus pitää viraston sijoittamista pääkaupunkiseudulle perusteltuna.

4.3.3.5 Helsingin kärjäoikeus

Helsingin kärjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja pitää sitä toimikunnan esittämällä tavalla erittäin tärkeänä. Kärjäoikeus katsoo, että viraston tehtävät on ehdotuksessa olennaisin osin määritelty onnistuneesti. Kärjäoikeuden mielestä toimikunnan arvio viraston henkilöstömäärästä on jonkin verran alimitoitettu. Itsenäisen viraston perustaminen ja tuomioistuinlaitoksen ylläpitotehtävien laadullinen kehittäminen edellyttävät lisäpanostusta ja virastolla tulee olla alusta lukien riittävä henkilöstö tehtäviensä hoitamiseen.

Kärjäoikeus katsoo, että johtokunnan jäsenyyden tulisi perustua asiantuntemukseen eikä tietyn tahon edustamiseen. Paikka- ja reviirijattelusta tulisi päästä eroon. Ehdotettu kokoonpano muistuttaa tuomarinvalintalautakunnan kokoonpanoa ilman sidosryhmien edustajia, mitä kärjäoikeus ei pidä suotavana. Kärjäoikeus pitää ehdotettua suppeampaa johtokuntaa tehokkaampana vaihtoehtona. Johtokunnassa tulee olla tuomarienemistö. Tuomioistuinlaitoksen muun henkilökunnan edustus ja julkishallinnon johtamisen asiantuntijaedustus johtokunnassa ovat perusteltuja, mutta asianajajakunnan edustusta ei kärjäoikeus pidä tarpeellisena. Ehdotetussa yhdeksän jäsenen johtokuntamallissa tulisi useamman kuin yhden johtokunnan jäsenen edustaa kärjäoikeuksia tai olla ainakin henkilö, jolla on hyvä kärjäoikeuksien tuntemus. Tämän puolesta puhuu muun muassa se, että suurin osa tuomioistuinviraston tehtävistä liittyy tavalla tai toisella kärjäoikeuksiin.

Ehdotettua johtokunnan nimeämismenettelyä kärjäoikeus pitää monimutkaisena ja se jättää useita kysymyksiä ja ongelmia avoimiksi.

Ylijohtajan tehtävät ja vastuut sekä vastuunjako johtokunnan kanssa on mietinnössä jätetty varsin avoimiksi, mitä kärjäoikeus pitää jokseenkin ongelmallisena. Kärjäoikeus kannattaa ajatusta, että viraston ylin päätöksentekovalta olisi johtokunnalla, mutta katsoo kannatettavaksi harkita ylijohtajan tehtävien ja vastuiden määrittelemistä tarkemmin. Kärjäoikeus katsoo myös, että viraston ylijohtajan tehtävät edellyttävät ylijohtajalta oikeustieteellistä ylempää korkeakoulututkintoa, hyvää johtamistaitoa ja syvällistä tuomioistuinlaitoksen tuntemusta. Ylijohtajan viran tulisi olla määräaikainen.

Kärjäoikeus näkee, että mietinnössä esitetyn perusteiden viraston sijaintipaikan tulisi olla Helsinki.

4.3.3.6 Hyvinkään kärjäoikeus

Hyvinkään kärjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja pitää toimikunnan ehdotusta sinänsä kannatettavana. Kärjäoikeus arvioi esityksen olevan onnistunut myös arviotaessa tuomioistuinten työn järkevän ja tarkoituksenmukaisen järjestämisen edistämistä.

Viraston hoidettavaksi ehdotettuja tehtäviä voidaan pitää pääosin kannatettavina. Yksittäisen tuomioistuimen ja oikeusministeriön välisen määrärahanuovotteluyhteyden katkaiseminen sekä toimitilahallinnon keskittäminen ovat tarkoituksenmukaisia ja hyviä ehdotuksia. Tulkkaus- ja käännöspalvelujen tuottamisen keskittäminen voisi olla kustannustehokasta. On kuitenkin tarkasteltava, missä määrin hallintoa tulee vielä keskittää, sillä kärjäoikeuksien hallintoa kehitetään jo nyt johdon tukijärjestelmiä jalostamalla.

Kärjäoikeus ei näe sillä olevan edellytyksiä arvioida viraston oikeaa ja riittävää henkilöstömäärää. Se katsoo viraston tehtävien hoitamisen edellyttävän riittävää ja ammattitaitoista henkilöstöä.

Kärjäoikeus yhtyy hovioikeudenneuvos Kimmo Vanteen eriävään mielipiteeseen siltä osin, kun kyse on johtokunnan kokoonpanosta ja asianajajien edustuksesta siinä. Asianajajan mukanaolosta johtokunnassa ei voida katsoa olevan hyötyä tuomioistuinviraston tehtävän hoitamiseksi. Lisäksi julkishallinnon johtamisen asiantuntijaa viraston johtokunta ei tarvitse jäsenekseen, vaan johtokunta voi käyttää apunaan asiantuntijoita. Mikäli asiantuntijajäsenen mukanaoloon päädytään, tulisi tältä voida edellyttää tuomioistuinten toiminnan tuntemusta. Johtokunnan tulisi lähtökohtaisesti olla muodostettu vain tuomarijäsenistä ja tuomioistuimen muun henkilökunnan edustajien nimeämisestä jäsenistä. Myös kärjäoikeuksien merkittävän osuuden tuomarikunnasta tulisi näkyä kokoonpanossa, esimerkiksi siten, että kärjäoikeuksien tuomareilla ja laamaneilla olisi kummallakin oma edustajansa johtokunnassa.

Kärjäoikeuksien osalta johtokunnan nimittämismenettely on monimutkainen ja häiriöille altis. Laamannikunnan osalta ehdokasasettelu onnistuisi varmasti ilman enempää sääntelyä, kun taas kärjätuomarit voisivat valita ehdokkaansa esimerkiksi tuomioistuinviraston toimeenpanemalla, nettipohjaisella äänestyksellä.

Kärjäoikeudella ei ole huomautettavaa ehdotuksesta ylijohtajan ja johtokunnan toimivallanjaaksi.

Kärjäoikeus katsoo myös, että ylijohtajan tehtävän menestykselliseksi hoitamiseksi ja oikeudenalojen ja lainkäyttöelinten toiminnan ymmärtämisen näkökulmasta ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksena tulisi olla ylempi oikeustieteellinen korkeakoulututkinto. Kärjäoikeus yhtyy tältä osin JUKO ry:n pääluottamusmies Sari Ahon esittämään eriävään mielipiteeseen.

Käräjäoikeus katsoo, että aluepoliittisten syiden ei tule vaikuttaa sijaintipaikan valintaan. Erilaisten sähköisten viestintämenetelmien välityksellä viraston työ on menestyksellisesti järjestettävissä ja hoidettavissa muualtakin kuin pääkaupungista käsin. Sijaintipaikan on kuitenkin oltava liikenteellisesti hyvä. Käräjäoikeus näkee olevan realistista lähteä siitä, että ammattitaitoisen henkilöstön saamiseksi viraston tulee sijaita jossain eteläisen Suomen suurista kaupungeista.

4.3.3.7 Kanta-Hämeen käräjäoikeus

Kanta-Hämeen käräjäoikeus toteaa kannattavansa pääpiirteissään työryhmän ehdotusta ja pitää tuomioistuinviraston perustamista välttämättömänä. Käräjäoikeus katsoo viraston tehtävien täsmentyvän jatkovalmistelussa ja olettaa tehtävien lisääntyvän perustamisen jälkeen.

Käräjäoikeus arvioi, että virasto voi aloittaa ehdotetulla henkilöstöllä, vaikka henkilöstön määrän riittävyyden tarkastaminen toiminnan alettua saattaa nopeastikin tulla ajankohtaiseksi. Oletettavaa on, että virastoon suunniteltujen henkilötyövuosien määrä ei ole pidemmällä aikavälillä riittävä.

Ehdotusta johtokunnan kokoonpanoksi ja nimeämismenettelyksi voidaan pitää pääosin perusteltuna. Ehdotetun kokoinen johtokunta saattaa kuitenkin olla kankea päätöksentekijä suhteellisen pienenä aloittavaan ministeriöön. Käräjäoikeuksien edustuksen johtokunnassa tulee olla vahva, ottaen huomioon käräjäoikeuksiin liittyvien tehtävien osuuden viraston tehtäväkentästä.

Käräjäoikeus katsoo, että ehdotuksen perusteella ei ole mahdollista ottaa kantaa viraston johdon väliseen toimivallanjakoon. Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan ylijohtajan toimivalta edellyttää jatkovalmistelua. Käräjäoikeus katsoo ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksien olevan ristiriidassa esimerkiksi päällikkötuomarin kelpoisuusvaatimuksien kanssa. Ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksena tulisi olla muun oikeustieteen ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaminen. Lisäksi käräjäoikeus katsoo tehtävän menestyksellisen hoitamisen edellyttävän sekä vankkaa tuomioistuinlaitoksen tuntemusta että johtamiskokemusta.

Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan viraston sijoittamiselle pääkaupunkiseudulle on hyvät perusteet. Mikäli sijoittaminen pääkaupunkiseudulle ei esimerkiksi toimitilavuokrien vuoksi ole mahdollista, tulisi virasto sijoittaa enintään 100 kilometrin päähän Helsingistä siten, että sijoituspaikalle on hyvät liikenneyhteydet ja että sijoituspaikalla olisi myös muita tuomioistuinlaitoksen toimijoita. Käräjäoikeus pitää Hämeenlinnaa hyvin edellytykset täyttävänä sijaintipaikkana.

4.3.3.8 Keski-Pohjanmaan kärjäoikeus

Keski-Pohjanmaan kärjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja katsoo toimikunnan ehdotuksen olevan riittävän kattava. Kärjäoikeus pitää viraston tehtäväkuvaa kattavasti arvioituna ja pitää toivottavana, että tulkkaustehtävät saataisiin siirrettyä virastolle. Kärjäoikeus katsoo, että viraston henkilöstömäärän tulee olla vähintään ehdotetun suuruinen.

Kärjäoikeus pitää ehdotusta johtokunnan nimeämismenettelyksi asianmukaisena ja katsoo, että johtokunnan kokoonpanossa tulisi kärjäoikeuksien edustuksen näkyä voimakkaammin. Ainakin kärjätuomareilla pitäisi olla edustaja päällikkötuomarin lisäksi. Ehdotusta johtokunnan ja ylijohtajan toimivallanjaoksi kärjäoikeus pitää asianmukaisena.

Kärjäoikeus huomauttaa, että sijaintipaikan valinnassa tulisi kiinnittää enemmän huomiota digitalisaation mukanaan tuomiin hyötyihin ja mahdollisuuksiin. Kärjäoikeus ehdottaa viraston sijoittamista suureen maakunnalliseen keskukseen, kuten Vaasaan.

4.3.3.9 Keski-Suomen kärjäoikeus

Keski-Suomen kärjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja pitää toimikunnan ehdotusta hyvänä ja perusteltuna. Viraston hoidettavaksi ehdotettuja tehtäviä kärjäoikeus pitää niin ikään hyvinä ja perusteltuina. Myös ehdotus viraston henkilöstömääräksi on oikea.

Esityksiä johtokunnan kokoonpanoksi ja nimeämismenettelyksi, johtokunnan ja ylijohtajan väliseksi toimivallanjaoksi sekä viraston sijaintipaikaksi kärjäoikeus pitää perusteltuina.

Kärjäoikeus korostaa, että esitys on saatava pian toteutukseen. Virasto on oikeusvaltiolle välttämätön, ja sitä on jo kauan odotettu.

4.3.3.10 Kymenlaakson kärjäoikeus

Kymenlaakson kärjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja toteaa ehdotuksen olevan pääosin hyvin perusteltu sekä ehdotettujen tehtävien olevan asianmukaisia. Kärjäoikeus pitää arviota viraston henkilöstömäärästä alimitoitettuna ja arvioi viraston tehokkaan ja asianmukaisen toiminnan vaativan noin 80-90 henkilön rekrytoimista.

Kärjäoikeus pitää muiden kuin tuomarien tai kansliahenkilökunnan edustajien kuulumista johtokuntaan arveluttavana. Toisaalta kärjäoikeus katsoo, että kärjäoikeuksien edustuksen tulisi johtokunnassa olla merkittävä. Mikäli johtokunta on osaamiseltaan ja kokoonpanoltaan asianmukainen, pitää kärjäoikeus johtokunnan ja ylijohtajan välistä toimivallanjakoa perusteltuna.

Käräjäoikeus arvioi Kouvolan täyttävän kaikki sijaintipaikalta vaadittavat kriteerit. Käräjäoikeus katsoo, että virasto tulee perustaa mahdollisimman nopeasti.

4.3.3.11 Lapin käräjäoikeus

Lapin käräjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston pikaista perustamista. Viraston toiminnassa on tärkeää ottaa huomioon tuomioistuinten riippumattomuus, jonka tulee olla selkeästi ulospäin havaittavaa. Käräjäoikeus katsoo, että viraston tehtävät on ehdotuksessa määritelty oleellisin osin, mutta toteaa lisäksi, että tuomioistuinten lainkäyttötoiminnan ja –palveluiden laadullinen kehittäminen ulkoapäin on tuomioistuinten riippumattomuuden vuoksi ongelmallista. Viraston on toisaalta mahdollista tukea tuomioistuinten toiminnan kehittämistä poliittisesti johdettua ministeriötä aktiivisemmin.

Toimikunnan arvio viraston henkilöstötarpeesta ja perustamisesta aiheutuvista kustannuksista vaikuttaa käräjäoikeuden näkemyksen mukaan alimitoitetulta virastolle suunniteltuihin tehtäviin nähden. Virastolla tulee olla alusta asti riittävät resurssit tehtäviensä hoitamisen.

Käräjäoikeus katsoo, että suppeampi johtokunta olisi ehdotettua yhdeksänjäsenistä johtokuntaa tehokkaampi vaihtoehto. Laaja edustuksellisuus kuuluisi käräjäoikeuden mielestä paremmin neuvottelukuntamalliin. Käräjäoikeus ei pidä asianajajakunnan edustusta johtokunnassa tarpeellisena, mutta tuomioistuinlaitoksen muun henkilöstön edustajan sekä johtamisen ja tietotekniikan asiantuntijan jäsenyys johtokunnassa olisi perusteltua. Käräjäoikeus katsoo vielä, että koska suurin osa tuomioistuinviraston tehtävistä liittyy käräjäoikeuksiin, tulisi useamman kuin yhden johtokunnan jäsenen edustaa käräjäoikeuksia tai heillä tulisi olla hyvä käräjäoikeuksien tuntemus.

Käräjäoikeus pitää ehdotettua johtokunnan jäsenten nimeämismenettelyä monimutkaisena ja toteaa useiden mahdollisten kysymysten ja ongelmien jäävän avoimeksi.

Käräjäoikeus pitää kannatettavana, että ylijohtajan virka on määräaikainen, mutta katsoo, että viraston operatiivinen johtaminen ja tehtävien tehokas hoitaminen edellyttävät ylijohtajalta oikeustieteellistä ylempää korkeakoulututkintoa, hyvää johtamistaitoa sekä syvällistä tuomioistuinlaitoksen tuntemista.

Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan virastoa ei tulisi sijoittaa Helsingin alueelle, vaan Rovaniemelle tai muulle paikkakunnalle, jossa toimitilakustannukset ovat huomattavasti Helsinkiä halvemmat. Säästyvät toimitilakustannukset voidaan ohjata viraston muuhun toimintaan. Liikenneyhteyksille sijaintipaikan ja keskeisten tuomioistuinten välillä ei tule antaa keskeistä merkitystä viraston sijaintipaikkaa harkittaessa, sillä etäyhteyks- ja etätyömahdollisuuksien parantuminen helpottaa yhteydenpitoa ja viraston tehtävien hoitamista etätöinä tulevaisuudessa.

4.3.3.12 Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista. Kärjäoikeuden yleinen arvio toimikunnan ehdotuksesta on myönteinen ja se pitää esitettyä järjestelyä, joka on vastaavanlainen kuin muissa Pohjoismaissa, varsin perusteltuna.

Kärjäoikeus kannattaa esitystä viraston tehtävistä ja katsoo, että virastolla on paremmat edellytykset hoitaa kyseisiä tehtäviä kuin oikeusministeriön oikeushallinto-osastolla nykytilanteessa. Ratkaisevan tärkeää tässä on tuomarien vahva edustus viraston johdossa. Mahdollisten muiden palvelutehtävien ottaminen viraston hoidettavaksi saattaa vaatia aikanaan riittäviä lisävoimavaroja, ja viraston tulee ottaa tällaiset muut tehtävät hoitaakseen mahdollisimman pian. Näin kärjäoikeudet voisivat mahdollisimman laajasti keskittyä operatiiviseen lainkäyttötyöhön.

Ehdotetut henkilöstöressurit eivät ole kärjäoikeuden näkemyksen mukaan riittäviä tuotamaan tuomioistuimille kaikkia tarpeellisia palveluita. Viraston henkilöstömäärän tulisi olla suurempi. Tämä edellyttää tietysti taloudellisten resurssien käyttämistä, mihin puolestaan tulee olla valmiuksia. Viraston henkilöstömäärää ei saa jättää liian pieneksi siksi, että oikeusministeriöstä ei olisi siirrettävissä suurempaa henkilöstömäärää.

Kärjäoikeus kannattaa esitystä johtokunnan kokoonpanoksi ja korostaa tuomariennemistön tärkeyttä kokoonpanossa. Kärjäoikeus kuitenkin katsoo, että ylijohtajan tulee olla koulutukseltaan lakimies ja että hänen tulee muutenkin täyttää tuomarin yleiset kelpoisuusvaatimukset. Kärjäoikeus katsoo myös ehdotuksen ylijohtajan ja johtokunnan väliseksi toimivallanjaoksi olevan selkeä ja johdonmukainen.

Kärjäoikeus pitää ehdottoman tärkeänä, että virasto sijoitetaan Helsinkiin tai ainakin pääkaupunkiseudulle. Tämän puolesta puhuvat muun muassa tärkeiden sidosryhmien sijainti pääkaupunkiseudulla sekä aiemmat epäonnistuneet hajasijoittamiskokeilut valtionhallinnossa, minkä tapaisia riskejä ei ole syytä ottaa tuomioistuinviraston suhteen.

4.3.3.13 Oulun kärjäoikeus

Oulun kärjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja pitää toimikunnan ehdotusta huolellisesti harkittuna ja perusteltuna sekä sen linjauksia pääosin kannatettavina. Ehdotetut tehtävät ovat kannatettavia. Kärjäoikeus katsoo kuitenkin, että jatkovalmistelussa tulisi harkita eräiden tuomioistuinten tehtävien, kuten käänös- ja tulkkauspalvelujen, siirtämistä virastolle jo sen perustamisvaiheessa. Tällaiset lisätehtävät tulisi luonnollisesti ottaa huomioon viraston resursoinnissa.

Esitetty henkilöstömäärä on Suomen koko ja esitetyt tehtävätkin huomioon ottaen maltillinen. Uudelle virastolle tulisi asettaa ehdotettua korkeammat laatutavoitteet, joihin pää-

semiseksi virastolle tulee turvata riittävät resurssit. Resurssikysymykseen on kiinnitettävä huomiota jatkovalmistelussa.

Johtokunnan kokoonpano on pääosin huolellisesti ja perustellusti harkittu, mutta on harkittava, tulisiko kärjäoikeuksien tuomaredustuksen olla vahvempi kuin ehdotettu. Nimeämismenettelyä tulisi tarkastella kriittisesti ja harkita, olisiko käytettävissä selkeämpiä ja avoimempia vaihtoehtoja, kuten korkein oikeus tai tuomarivalintalautakunta.

Kärjäoikeus pitää ehdotettua viraston johdon toimivallanjakoa perusteltuna. Kärjäoikeus katsoo kuitenkin, että hallitusneuvos Kirsi Äijälän eriävissä mielipiteessään esittämät näkemykset tulee ottaa perusteelliseen pohdintaan jatkovalmistelussa. Virastossa tulee joka tapauksessa olla elin, jossa on ehdotetun tapaisesti myös muuta kuin tuomioistuin-edustusta.

Sijaintipaikan osalta kärjäoikeus katsoo ehdotuksen olevan huolellisesti harkittu ja siten kannatettava.

4.3.3.14 Pirkanmaan kärjäoikeus

Pirkanmaan kärjäoikeus ei ota kantaa siihen, tulisiko tuomioistuinvirasto perustaa vai ei. Kärjäoikeus on todennut, että poliittisesta ohjauksesta irrotetun keskushallinnon luominen korostaa tuomioistuinten riippumattomuutta, vastaa kansainvälistä kehitystä ja hyvin organisoituna tehostaa hallintotyötä. Tuomioistuinten riippumattomuuden korostamista ja sitä, että ehdotus ei sisällä viraston laadullista tulosohjausta tuomioistuinten ratkaisutoimintaan, on pidettävä hyvinä asioina.

Kärjäoikeus pitää virastolle ehdotettuja tehtäviä asiallisina ja täyttävän käytännössä huomattuja tarpeita. Arvio henkilöstömäärästä on oikeasuuntaisempi kuin aikanaan selvitysmiesten arviomuistiossa.

Kärjäoikeus arvioi, että kärjäoikeuksien osuus johtokunnan kokoonpanosta tulisi olla suurempi, koska kärjäoikeusverkosto edustaa suurinta osaa tuomioistuinviraston asiakentästä. Myös johtokunnan nimeämismenettelyä pidetään ongelmallisena ja esimerkiksi esteellisyyksykysymykset on sivuutettu kokonaan. Johtokunnan kokoonpanoa ja nimeämismenettelyä tulisi selvittää edelleen.

Johtokunnan ja ylijohdajan välistä toimivallanjakoa kärjäoikeus pitää pääosin hyvänä, joskin toteaa, että perustelujen niukkuuden vuoksi arviota on hankala tehdä. Kärjäoikeus näkee hallitusneuvos Kirsi Äijälän eriävän mielipiteen mukaisesti, että ehdotettuja viraston johtokunnan laajoja toimivaltuuksia ja kokoonpanoa ei voida pitää asianmukaisina eduskunnan budjettivallan ja valtion työnantajatoimivallan näkökulmasta. Ehdotuksen mukai-

set toimivaltuudet ja kokoonpano kääntäisivät koko tulos-neuvotteluaseman päällelleen ja eturistiriitatilanteet olisivat mahdollisia. Käräjäoikeus näkee, että johtokunnan kokoonpanon tulisi muodostua virkamiehistä, jotka eivät ole riippuvuussuhteessa tuomioistuihin. Päällikkötuomareista voisi muodostaa esimerkiksi neuvottelukunnan. Johtokunnan rakennetta ja toimivaltaa on kaiken kaikkiaan jatkoselvitettävä. Lisäksi käräjäoikeus katsoo, että viraston ylijohantajalla tulisi olla oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto.

Käräjäoikeus pitää Tamperetta hyvänä vaihtoehtona keskushallinnon sijaintipaikaksi.

4.3.3.15 Pohjanmaan käräjäoikeus

Pohjanmaan käräjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja pitää ehdotusta hyvin perusteltuna. Se katsoo, että ehdotuksen mukaiselle modernille tuomioistuinhalinnolle on Suomessa ollut jo pitkään tarvetta. Ehdotettua henkilöstömäärää käräjäoikeus pitää erityisesti muihin Pohjoismaihin verrattuna matalana.

Johtokunnan kokoonpanon osalta käräjäoikeus pitää perusteltuna, että käräjäoikeuksilla olisi kaksi edustajaa johtokunnassa, yksi laamanni ja yksi kärjätuomari. Näin pienessä toimielimessä se, että molempien tuomioistuinlinjojen kaikki asteet olisivat edustettuna, on käräjäoikeuden näkemyksen mukaan epärealistista. Käräjäoikeus ei pidä perusteltuna sitä, että asianajajilla olisi oma edustajansa johtokunnassa.

Käräjäoikeus katsoo sijaintipaikan valinnassa olevan erityisen tärkeää priorisoida se, että kaksikielinen tuomioistuinpalvelu voitaisiin taata. Ruotsinkielisen henkilöstön palkkaamismahdollisuudet ovat tässä tärkeässä osassa. Täten käräjäoikeuden näkemyksen mukaan ainoat mahdolliset sijaintipaikat ovat Helsinki ja Vaasa. Vaasan puolesta ei puhu vain alueellistamistavoite, vaan myös pitkät perinteet ja hyvä maine oikeusturvan toteuttamisessa sekä työvoiman ja toimitilojen hyvä saatavuus. Digitalisaatiokehitys vähentää entisestään esteitä sijoittaa virasto Vaasaan. Käräjäoikeus katsoo, että toimikunnan ehdotus viraston sijoittamiseksi Helsinkiin ei ole kaikilta osin vakuuttava ja rekrytointi- ja toimitilakysymykset eivät ehkä ole niin helposti ratkaistu kuin ehdotuksessa annetaan ymmärtää. Siksi käräjäoikeus katsoo, että virasto tulisi sijoittaa ensisijaisesti Vaasaan ja toissijaisesti Helsinkiin.

4.3.3.16 Pohjois-Karjalan käräjäoikeus

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja pitää ehdotusta pääosin harkittuna ja asianmukaisesti perusteltuna.

Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan virastolla tulee olla laaja toimivalta tuomioistuinten keskushallintoviranomaiselle kuuluvissa tehtävissä, siinä missä oikeusministeriöön tulisi jäädä lähinnä lainvalmisteluun ja oikeuslaitoksen strategiseen johtamiseen liittyvät kes-

keiset tehtävät. Tuomioistuinvirastolle tulisi lisäksi keskittää valtakunnalliset tuomioistuinlaitosta ja sen toimintaa koskevat tiedotustehtävät, minkä lisäksi sen tulisi tukea tuomioistuimia paikallisen tiedotustoiminnan kehittämisessä. Jatkovalmistelussa tulee selvittää siirrettävien tehtävien sisältö ja laajuus tarkasti sekä turvata riittävät resurssit kaikkien tehtävien hoitamiseen.

Käräjäoikeus katsoo ehdotuksen mukaisen henkilöstömäärän olevan alimitoitettu. Uuden viraston perustamisen tavoitteena tulee olla viraston tehtävien korkealaatuinen hoitaminen ja toimintojen edelleen kehittäminen. Viraston vaatimat henkilöresurssit eivät saa heikentää itsenäisten virastojen toimintaedellytyksiä tai vaarantaa niiden toimintakykyä.

Käräjäoikeus katsoo ehdotetun johtokunnan olevan tarpeettoman laaja kokoonpanoltaan ja pitää suppeampaa johtokuntaa käytännön toiminnan kannalta parempana ja tehokkaampana. Johtokunnan jäsenyyden tulee perustua asiantuntemukseen eikä tietyn tahon edustamiseen. Käräjäoikeuksien edustusta tulisi vahvistaa ehdotetusta. Tuomioistuinlaitoksen muun henkilökunnan edustajan mukanaolo johtokunnassa on perusteltua, mutta julkishallinnon johtamisen asiantuntijan tai asianajajakunnan edustus ei ole tarpeellinen. Näiden tahojen kuuleminen voidaan järjestää muulla tavalla. Nimeämismenettelyä käräjäoikeus pitää monimutkaisena, mistä syystä muita vaihtoehtoja tulee arvioida jatkovalmistelussa.

Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan ylijohtajan toimivalta ja vastuut tulisi määritellä tarkemmin. Tärkeää on, että viraston tehtävien ja toiminnan kannalta merkittävät päätökset tekee johtokunta; ylijohtajan toimivallan tulee olla selkeästi alisteinen johtokuntaan nähden. Käräjäoikeus pitää perusteltuna, että ylijohtajan virka on määräaikainen. Käräjäoikeus katsoo kuitenkin, että viran tehokas hoitaminen edellyttää ylijohtajalta oikeustieteellistä ylempää korkeakoulututkintoa, käytännössä osoitettua hyvää johtamistaitoa sekä syvälistä tuomioistuinlaitoksen tuntemusta.

Käräjäoikeus korostaa, että myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella on saatavissa pätevää ja sitoutunutta henkilökuntaa. Viraston edellyttämät toimitilat ovat muualla Suomessa selkeästi pääkaupunkiseutua edullisemmat. Etätyön ja etäpalvelujen avulla paikkasidonnaisuutta on mahdollista vähentää. Käräjäoikeus katsoo, että Joensuun kaupunki olisi hyvä valinta viraston sijaintipaikaksi.

4.3.3.17 Pohjois-Savon käräjäoikeus

Pohjois-Savon käräjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja pitää sitä tarpeellisena ja perusteltuna hankkeena. Käräjäoikeus kannattaa esitettyjen tehtävien siirtämistä virastolle, mutta toteaa, että jatkovalmistelussa tulisi selvittää siirrettävien tehtävien laajuus ja sisältö tarkemmin. Keskusvirastolle voisi ehdotettujen tehtävien lisäksi kuulua myös tulkkaukspalvelut ja tiedotustehtävät.

Käräjäoikeus katsoo, että arvio viraston henkilöstötarpeesta ja perustamisesta aiheutuvista kustannuksista vaikuttaa alimitoitetulta sille suunnitellut tehtävät huomioon ottaen. Käräjäoikeus korostaa, että virastolla tulee alusta alkaen olla riittävät resurssit tehtäviensä hoitamiseen.

Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan johtokunnan jäsenyyden tulee perustua asiantuntemukseen ja jäsenillä tulee olla laaja tuomioistuinkokemus. Enemmistön tulee olla tuomareita. Käräjäoikeus katsoo, että sekä laamanneilla että käräjätuomareilla tulisi olla oma edustajansa johtokunnassa. Asianajajakunnan edustusta johtokunnassa käräjäoikeus ei pidä tarpeellisena. Ehdotettua nimeämismenettelyä käräjäoikeus pitää monimutkaisena ja katsoo, että jatkovalmistelussa olisi mietittävä selkeämpää ja avoimempaa vaihtoehtoa, kuten esimerkiksi ehdotuksessa mainittua ylimpien tuomioistuinten nimeämisoikeutta.

Johtokunnan ja ylijohtajan välisestä toimivallanjaosta käräjäoikeudella ei ole huomautettavaa.

Käräjäoikeus katsoo, että viraston ylijohtajalta tulisi edellyttää oikeustieteellistä ylempää korkeakoulututkintoa, käytännössä osoitettua hyvää johtamistaitoa sekä syvällistä tuomioistuinlaitoksen tuntemusta. Käräjäoikeus kannattaa ylijohtajan viran määräaikaaisuutta.

Käräjäoikeus pitää viraston toimivuutta tärkeänä ja tästä näkökulmasta viraston sijoittamista pääkaupunkiseudulle perusteltuna.

4.3.3.18 Päijät-Hämeen käräjäoikeus

Päijät-Hämeen käräjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja pitää ehdotuksen linjauksia pääosin kannatettavina. Viraston tehtäväkenttä on määritelty asianmukaisesti, mutta tarkoituksenmukaista olisi siirtää myös palvelutehtäviä viraston vastuulle. Ehdotettua henkilöstömäärää käräjäoikeus pitää alimitoitettuna ehdotettuun tehtäväkenttään nähden.

Käräjäoikeus katsoo, että johtokunnan jäsenyyden tulee perustua asiantuntemukseen ja jäsenillä tulee olla laaja tuomioistuinkokemus. Jäsenten enemmistön tulee olla tuomareita. Käräjäoikeuksiin liittyvien tehtävien osuus viraston tehtäväkentässä on merkittävä, minkä tulisi näkyä johtokunnan kokoonpanossa. Johtokunnan jäsenmäärää käräjäoikeus pitää suurehkona, ja asianajajien edustajan mukanaoloa se ei näe lisäarvoa tuottavana. Johtokunnan jäsenten nimeämismenettelyä käräjäoikeus pitää monimutkaisena.

Ehdotettua toimivallanjakoa johtokunnan ja ylijohtajan välillä käräjäoikeus pitää oikeasuuntaisena. Ylijohtajan tehtävät ja vastuut tulisi määritellä tarkemmin, eikä jättää työjärjestyksessä tehtäviksi. Käräjäoikeus kannattaa ylijohtajan viran määräaikaaisuutta ja katsoo,

että ylijohtajalla tulisi olla oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto, hyvä perehtyneisyys tuomioistuinten toimintaan sekä käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus.

Käräjäoikeus katsoo, että ehdotus viraston sijoittamiseksi pääkaupunkiseudulle on perusteltu.

4.3.3.19 Satakunnan käräjäoikeus

Satakunnan käräjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja pitää ehdotusta hyvin perusteltuna ja kattavana. Ehdotettujen tehtävien osalta käräjäoikeus pitää ehdotusta kattavana, mutta jatkovalmistelussa tulisi harkita esimerkiksi tulkkauspalveluiden ja tiedotustehtävien siirtämistä virastolle. Käräjäoikeus katsoo, että esitetty arvio henkilöstöresursseista voi olla alimitoitettu.

Tuomioistuinten henkilöstön ja tuomarien lukumäärän Suomessa huomioon ottaen käräjäoikeus katsoo, että käräjäoikeuksien edustuksen tulisi johtokunnassa olla suurempi. Lisäksi tulisi harkita vielä, onko perusteltua ja ongelmatonta, että asianajajakunnan edustaja on jäsenenä johtokunnassa. Toisaalta johtokunnan jäsenten lukumäärä on myös liian suuri. Nimeämismenettelyn yksinkertaistamista tulisi miettiä jatkovalmistelussa.

Käräjäoikeuden näkemys on, että ylijohtajan ja johtokunnan toimivallanjako tulee olla tarkka, ja tältä osin jatkovalmistelussa tulisi ottaa huomioon hallitusneuvos Kirsi Äijälän eriävässä mielipiteessä esiin tuodut seikat.

Käräjäoikeus katsoo, että esitetty sijainti taannee pätevien henkilöiden saamisen viraston palvelukseen. Toisaalta kiinteistökustannuksia pääkaupunkiseudulla ei tule aliarvioida. Kaupunki, jossa toimii oikeustieteellistä koulutusta antava yliopisto sekä hallinto-, hovi- ja käräjäoikeudet, voisi olla luonteva paikka, mikäli yhteydet toimivat.

4.3.3.20 Tuusulan käräjäoikeus

Tuusulan käräjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista. Käräjäoikeus katsoo, että ehdotus edistää mahdollisuuksia järjestää tuomioistuinhallinto tarkoituksenmukaisesti, ja että viraston perustaminen korostaisi tuomioistuinten riippumattomuutta. Toisaalta virasto olisi hallintoviranomainen, josta tuomioistuinten tulisi myös olla riippumattomia.

Käräjäoikeus arvioi ehdotetun henkilöstömäärän vaikuttavan pieneltä ja katsoo, että sillä voitaneen selviytyä oikeusministeriön nykyisin hoitamien tehtävien hoitamisesta ja viraston toiminnan käynnistämisestä. Käräjäoikeus katsoo, että voisi olla mahdollista tehdä henkilöstömäärää koskevia ratkaisuja vaiheittain, osa niistä toiminnan alettua.

Käräjäoikeus pitää johtokunnan kokoonpanoa ja nimeämismenettelyä epäkäytännöllisinä. Kokoonpano mahdollistaa edunvalvonta-ajattelun, mitä ei voida pitää suotavana. Se ei myöskään sovellu tuomioistuimia koskevasta resurssien jaosta päättämiseen, josta voisivat mieluummin huolehtia ylijohtaja ja viraston virkamiehet johtokunnan asettamien yleisten linjausten mukaisesti. Resurssien jaon tulee olla johdonmukaista ja siitä päättävillä tahoilla tulee olla kokemusta siitä. Käräjäoikeuksilla tulisi olla kaksi edustajaa johtokunnassa. Sen sijaan asianajajien edustusta käräjäoikeus ei pidä välttämättömänä. Nimeämisestä voisi käräjäoikeuden näkemyksen mukaan huolehtia tuomarivalintalautakunta.

Käräjäoikeus katsoo, että viraston ylijohtajalla tulisi olla riittävästi päätäntävaltaa suhteessa johtokuntaan, jotta tarkoituksenmukainen ja ajantasainen toiminta voidaan turvata. Esitetyn kaltainen johtokunta soveltuisi pikemminkin strategioiden ja yleisten linjausten laatijaksi. Käräjäoikeus katsoo, että viraston ylijohtajan tulisi olla suorittanut ylemmän oikeustieteellisen korkeakoulututkinnon.

Käräjäoikeus pitää toimikunnan ehdotusta sijaintipaikaksi ja siinä huomioon otettaviksi seikoiksi vakuuttavina ja katsoo käytännön kokemusten vastaavista ratkaisuista tukevan niitä. Käräjäoikeus esittää omasta käytöstään vapautuvia tiloja Järvenpäässä soveltuvina viraston tarpeisiin.

4.3.3.21 Vantaan käräjäoikeus

Vantaan käräjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja pitää sitä periaatteellisesti tärkeänä asiana. Käräjäoikeus näkee kuitenkin vaarana, että niin sanotulla karvalakkimallitoteutuksella menetetään saavutettavissa olevia etuja ja jopa säästöjä. Tukitoimien keskittämisellä virastoon voitaisiin säästää yksittäisten tuomioistuinten menoista.

Käräjäoikeus pitää viraston hoidettavaksi ehdotettuja tehtäviä tärkeinä ja keskeisinä sekä huomauttaa, että virastoon tulisi keskittää myös esimerkiksi tiedottamista, oikeusinformaatiikapalveluita, käännös- ja tulkkaukspalveluita ja ICT-osaamista. Ehdotettua henkilömäärää käräjäoikeus pitää tyydyttävänä. Käräjäoikeus pitää korkeampaa tasoa perusteltuna, mikä toki vaatisi jonkin verran enemmän resursseja, mutta olisi mahdollista osin siirtämällä resursseja tuomioistuinten omista tukipalveluista yhteiskäyttöön.

Käräjäoikeus katsoo, että asianajajien edustus johtokunnassa on tarpeeton. Sitä vastoin johtokunnassa tulisi olla käräjäoikeuksista kaksi jäsentä, joista toinen olisi niin sanottu rivi-tuomari. Ehdotetun nimeämismenettelyn sijaan käräjäoikeus kannattaa menettelyä, jossa nimeämisen suorittaisivat korkeimmat oikeudet tuomioistuinlinjoittain.

Johtokunnan tehtävä päättää määrärahojen jakamisesta tuomioistuimille aiheuttaa johtokunnan tuomarijäsenten kohdalla eturistiriitatilanteita, mikä tulisi huomioida paremmin.

Käräjäoikeus toteaa, ettei ylijohtajan tehtäviin ja vastuisiin voi ottaa kantaa ennen tyjärjestyksen laatimista. Käräjäoikeus katsoo, että ylijohtajalta tulisi edellyttää oikeustieteellistä ylempää korkeakoulututkintoa.

Käräjäoikeus pitää toimikunnan esitystä sijaintipaikkakunnasta hyvin perusteltuna ja kannatettavana.

4.3.3.2 Varsinais-Suomen käräjäoikeus

Varsinais-Suomen käräjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja pitää ehdotusta perusteellisena. Käräjäoikeus kannattaa ehdotuksen ratkaisua linjata tuomarien valvonta ja kansainvälinen oikeudenhoito tuomioistuinviraston tehtäväalueen ulkopuolelle. Käräjäoikeus katsoo viraston tehtäväalueen olevan laaja, kuten kuuluukin olla. Käräjäoikeus toteaa, että selvyuden vuoksi olisi ehdotettuun tuomioistuinlain 19 a luvun 2 §:ään voinut kirjata myös ne virastolle siirtyvät keskeiset tehtävät, joista säädetään muualla laissa, kuten lautamiehiin liittyvät tehtävät.

Käräjäoikeus huomauttaa, että esitetystä muodostaan viraston perustaminen ei poista nykytilanteesta vallitsevaa ongelmaa ministeriötason poliittisen päätöksenteon vaikutusmahdollisuudesta lainkäyttöön resurssiohjauksen kautta. Tuomioistuinten ei tulisi joutua kamppailemaan samoista määrärahoista oikeusministeriön kaikkien muiden sektoreiden kanssa, vaan viraston tulisi voida tehdä tuomioistuinlaitoksen kehys- ja määrärahaesitys erillään oikeusministeriön hallinnonalan muista sektoreista ja tuomioistuinlaitoksen resursointi tulisi vahvistaa erikseen valtion talousarviossa. Tällöin eduskunta voisi ottaa suoraan kantaa tuomioistuinlaitoksen toiminnan resursointiin tarpeen mukaan.

Käräjäoikeus katsoo, että tuomioistuinviraston toiminta ja tehtävien hyvä hoitaminen edellyttäisi esitettyyn verrattuna vähintäänkin kaksinkertaista henkilöstömäärää.

Johtokunnan kokoonpanoa käräjäoikeus pitää ongelmallisena ja katsoo, että päätöksentekojärjestelmää tulisi vielä pohtia. Hallitusneuvos Kirsi Äijälän eriävässä mielipiteessään esittämä vaihtoehto saattaisi olla toimiva. Johto- tai neuvottelukunnan puheenjohtajuus tulisi määrätä vuosittain vaihtuvaksi, mikä edellyttää sen toimikauden pituuden olevan kuusi vuotta.

Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan johtokunnan päätettäväksi säädettyjen asioiden luettelo näyttää varsin kattavalta ja sulkee viraston keskeiset päätökset ylijohtajan päätösvalan ulkopuolelle. Käräjäoikeus katsoo, että ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksena tulisi olla perehtyneisyys sekä tuomarin että tuomioistuinalan tehtäviin.

Käräjäoikeus katsoo ehdotuksen perustelujen viraston sijoittamiselle Helsinkiin tai pääkaupunkiseudulle olevan vastaansanomattomat ja oikeat.

4.3.3.23 Ylivieska-Raahen käräjäoikeus

Ylivieska-Raahen käräjäoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja katsoo, että perustaminen tulisi toteuttaa toimikunnan suunnittelemassa aikataulussa.

Käräjäoikeus katsoo, että virastolle suunnitellut tehtävät ja niitä koskeva toimivallanjako viraston ja oikeusministeriön kesken ovat asianmukaisia. Toimivallanjako merkitsee kuitenkin tiivistä yhteistyötä niiden välillä. Virastolle suunniteltavat tehtävät eivät saa vaarantaa tuomioistuinten itsenäisyyttä ja riippumattomuutta.

Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan viraston henkilöstömäärään on vaikeaa ottaa kantaa, mutta ehdotettu 45 henkilötyövuotta vaikuttaa varsin pieneltä ottaen huomioon virastolle suunnitellut tehtävät ja pohjoismainen vertailu.

Käräjäoikeus pitää esitettyä johtokunnan kokoonpanoa asianmukaisena ja asianajajakunnan edustusta johtokunnassa tärkeänä. Nimeämismenettelyä käräjäoikeus pitää monimutkaisena ja toteaa, että jatkovalmistelussa on tarpeen selvittää, voisivatko ylimmät tuomioistuimet tuomioistuinlinjoittain esimerkiksi tuomarivalintalautakunnan avustuksella huolehtia ehdokkaiden nimeämisestä.

Käräjäoikeus pitää ehdotettua toimivallanjakoa viraston johtokunnan ja ylijohtajan välillä sinänsä asianmukaisena. Operatiivisten tehtävien hoitamiseen yhdeksänjäseninen johtokunta on liian raskas elin. Käräjäoikeus katsoo, että määrärahojen jakamisen tuomioistuimille tulisi kuulua ylijohtajan toimivaltaan johtokunnan vahvistamien perusteiden mukaisesti. Ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksien tulisi käräjäoikeuden näkemyksen mukaan olla vastaavat kuin muillakin oikeushallinnon keskusviranomaisilla. Ylijohtajalla tulisi lisäksi olla hyvä tuomioistuinten toiminnan tuntemus.

Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan viraston tulisi sijaita pääkaupunkiseudulla toimikunnan ehdotuksen mukaisin perustein.

4.4 Hallintotuomioistuimet

Korkein hallinto-oikeus ja kaikki kuusi hallinto-oikeutta ovat antaneet lausuntonsa toimikunnan mietinnöstä. Korkein hallinto-oikeus sekä Itä-Suomen, Pohjois-Suomen ja Vaasan hallinto-oikeudet eivät ota kantaa tuomioistuinviraston perustamiseen. Helsingin, Hämeenlinnan ja Turun hallinto-oikeudet kannattavat tuomioistuinviraston perustamista. Hallintotuomioistuinten suhtautuminen toimikunnan ehdotuksiin on huomattavasti varautuneempaa kuin muissa lausunnonantajaryhmissä.

4.4.1 Korkein hallinto-oikeus

Korkein hallinto-oikeus ei ota kantaa siihen, tuleeko tuomioistuinvirasto perustaa vai ei. Korkein hallinto-oikeus toteaa toimikunnan ehdotuksessa otetun asianmukaisesti huomioon korkeimpien oikeuksien erityisasema, varsinkin niiden omien talousarviomomenttien säilyttäminen, sekä esitetty hyväksyttävä malli viraston johtokunnan kokoonpanosta.

Korkein hallinto-oikeus korostaa, että tuomioistuinten keskushallinnon järjestäminen uudella tavalla ei ole vain hallintomallia vaan myös valtiosäännön peruseriaatteita ja tuomioistuinten suhdetta hallintoon koskeva kysymys. Tuomioistuinvirasto ei olisi tuomiovalan piirissä, vaan oikeusministeriön hallinnonalalla osa toimeenpanovaltaa. Tällaiselle tuomioistuinten ulkopuoliselle viranomaiselle ei voida tuomioistuinten riippumattomuuden vaarantumatta antaa tehtäviä, jotka voivat suorasti tai epäsuorasti vaikuttaa tuomioistuinten lainkäyttötoimintaan. Ylimmille tuomioistuimille kuuluva valvontatehtävä puolestaan vaikuttaa siihen, millaiset yhteisen keskusviraston toimivalta, tehtävät tai asema voivat olla.

Mietinnössä korostetaan tuomioistuinten riippumattomuutta sekä tuomioistuinten hallintotehtävien tuloksellista ja tehokasta hoitamista, minkä vuoksi virasto olisi palveluorganisaatio, joka keskittyisi pelkästään tuomioistuinten ylläpitotehtäviin ja erilaisiin palvelu- ja tukitoimintoihin. Korkein hallinto-oikeus arvioi, että viraston mahdollisuuksista vaikuttaa tuomioistuinten toimintaan saattaa vallita osin epärealistisia käsityksiä. Tuomioistuinten riippumattomuus tulisi ottaa huomioon paitsi siinä, että virasto ei saisi ottaa kantaa tuomioistuinten yksittäisissä asioissa tekemiin ratkaisuihin tai pyrkiä vaikuttamaan lainkäyttötoimintaan, myös siinä, mitä tulostavoitteita tuomioistuimille voidaan asettaa.

Korkein hallinto-oikeus katsoo, että tuomioistuinten asemaa ja riippumattomuutta koskeva yleinen sääntely sekä mietinnön tavoitteet ovat asianmukaisia siten, että ne eivät ainakaan vähennä tuomioistuinten perustuslaillista riippumattomuutta nykytilaan verrattuna. Virastoa koskevan sääntelyn on kuitenkin kaikilta osin oltava yleisten tavoitteiden mukaista.

Keskeisiä edellytyksiä tälle ovat korkeimman hallinto-oikeuden mukaan ainakin, että tuomioistuinviraston tehtävät eivät sisällä sellaisia toimintoja, jotka voisivat vaarantaa tuomioistuinlaitoksen lainkäyttötehtävien riippumattomuutta tai ylimpien tuomioistuinten asemaa. Viraston tehtävistä on säädettävä riittävän täsmällisesti välttäen epämääräisiä termejä. Virastolle ei tule siirtää sellaista budjetti- ja tulosohjaustoimivaltaa, joka voisi vaarantaa tuomioistuinten riippumattomuutta tai ylimpien tuomioistuinten asemaa. Viraston johtokunnan kokoonpanoa ja päätöksentekomenettelyä koskevan sääntelyn on turvattava tuomioistuinten ja tuomioistuinlinjojen toimintaedellytykset.

Korkein hallinto-oikeus pitää tärkeänä, että ylimmillä tuomioistuimilla olisi jatkossakin toimintamäärärahojaan varten omat momentit talousarviossa. Korkein hallinto-oikeus katsoo, että tuomioistuinten riippumattomuutta ja asemaa sekä ylimpien tuomioistuinten kuulemista koskeva sääntely on niin merkityksellistä viraston kaikkea toimintaa ohjaavana ja rajoittavana sääntelynä, että ehdotetun tuomioistuinlain 19 a luvun 3 § tulisi asettaa viraston tehtäviä koskevan 2 §:n edelle.

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että viraston perustaminen ei olisi valtiontaloudelle säästöjä tuova hanke. Viraston perustaminen ei itsessään johda tuomioistuinten hallinnon ja tukitoimintojen tehostumiseen, vaan tehostuminen riippuu muun ohella viraston tehtävistä ja resursseista. Viraston perustamista arvioitaessa korkein hallinto-oikeus katsoo olennaisimman kysymyksen olevan se, mihin julkisen talouden niukat resurssit tulisi tuomioistuinten osalta ensisijaisesti kohdentaa. Vuosia 2018-2021 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa on osoitettu muun ohella tuomioistuimille useiden miljoonien eurojen säästötavoitteita. Korkeimman hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan virastoa ei tule perustaa siten, että sen vaatima rahoitus otettaisiin osaksikaan lainkäyttötoiminnan rahoituksesta.

Korkein hallinto-oikeus pitää tuomioistuinvirastolle ehdotettuja talousarviovalmisteluun, toimitilahallintoon, koulutukseen sekä tuomioistuinten virkojen perustamiseen ja lakkauttamiseen liittyviä tehtäviä sinänsä virastolle sopivina. Tuomioistuinten tietojärjestelmien ylläpidon ja kehittämisen toteuttamisessa tulee varoa kehitystä, jossa virastosta tulisi ainoastaan välivaihe, joka välittäisi pyynnöt palvelujen tosiasiallisille ylläpitäjille ja tuottajille.

Korkein hallinto-oikeus katsoo, että korkeimpien oikeuksien tiedotustoiminnan laajamittaisuuden ja siihen liittyvien erityispiirteiden vuoksi korkeimmissa oikeuksissa tulee jatkossakin olla omat tiedottamisesta vastaavat henkilöt. Tuomioistuinten on muutenkin itse vastattava esimerkiksi internet- ja intranet-sivujen sisällön tuottamisesta. Virastosta ei saa tehdä turhaa välivaihetta esimerkiksi ajankohtaisten uutisten julkaisemisessa.

Ehdotetusta tuomioistuinviraston tehtävästä edustaa tuomioistuinlaitosta valtakunnallisissa hankkeissa korkein hallinto-oikeus toteaa, että tuomioistuinlaitosta koskevat kehittämishankkeet edellyttävät tyypillisesti ensisijaisesti tuomioistuimilta itseltään löytyvää, tuomioistuinten toimintaa koskevaa erityisasiantuntemusta ja -osaamista.

Liittyen tuomioistuinlaitoksen toiminnan yleiseen kehittämistehtävään korkein hallinto-oikeus korostaa, että on välttämätöntä, että ministeriöllä säilyy vastuu oman hallinnon alansa lainvalmistelusta. Kehittämishankkeet, joissa lähtökohtana on havaitun ja suppea-alaisen epäkohdan korjaaminen, edellyttävät usein selvitystyötä tuekseen. Tällaiseen selvitystyöhön korkein hallinto-oikeus katsoo viraston olevan sopiva ja ehdottaa, että tehtävää selvennetään ja rajataan koskemaan osallistumista tuomioistuinlaitoksen toiminnan yleiseen kehittämiseen tekemällä selvityksiä ja muulla vastaavalla tavalla.

Korkein hallinto-oikeus pitää tuomioistuimia ja niiden toimintaa koskevien kehittämishankkeiden edistämistä, tukemista ja yhteensovittamista koskevaa säännöstä merkitykseltään avoimena ja sisällöltään epämääräisenä ja ehdottaa, että säännös muutettaisiin kuulumaan ”edistää, tukea ja sovittaa yhteen tuomioistuinten toimintaa koskevia kehittämishankkeita”.

Virastolle suunniteltujen tehtävien perusteella korkein hallinto-oikeus pitää epävarmana, saavutettaisiinko viraston perustamiseen tehtävällä investoinnilla tosiasiasa tavoiteltua hallinnon laadun paranemista. Käytännössä kaikki virastolle siirrettäväksi suunnitellut tehtävät hoituvat jo nykyisin ja nykyisillä resursseilla pääasiassa tuomioistuinten omissa organisaatioissa ja tietyin osin oikeusministeriössä.

Viraston johtokunnan osalta korkein hallinto-oikeus pitää ehdotuksessa esitettyä kokoonpanoa hyväksyttävänä. Korkein hallinto-oikeus pitää tärkeänä tavoitetta, jonka mukaan johtokunnan jäsenten tulee hoitaa tehtävänsä itsenäisesti vain tuomioistuinlaitoksen kokonaisuutena tavoitellen, eikä valvoa oman taustatahonsa etua.

Ehdotuksessa esitetyistä ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksista korkeimmalla hallinto-oikeudella ei ole huomautettavaa. Ylijohtajan tehtävät ja viraston yleisluontoinen toimiala huomioon ottaen vaikuttaa perustellulta, että ylijohtajalta ei edellytetä oikeustieteellistä tutkintoa.

Korkein hallinto-oikeus korostaa vielä, että oikeusvaltion ja oikeussuojan näkökulmasta kaikkein keskeisintä on tuomioistuinten ydintoiminnan eli lainkäytön rahoituksen varmistaminen. Virastoa ei saa perustaa niin, että sen vaatima rahoitus otettaisiin pois lainkäyttötoiminnasta.

Korkein hallinto-oikeus pitää välttämättömänä, että tuomioistuinvirasto sijoitetaan pääkaupunkiseudulle.

4.4.2 Helsingin hallinto-oikeus

Helsingin hallinto-oikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista. Hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan ehdotuksen perustelujen kannanotot ovat varsin yleisellä tasolla. Erittäin tärkeää on, että uudistuksella ei vähennetä tuomioistuimille ohjattavia määrärahoja.

Hallinto-oikeus katsoo, että viraston perustehtävänä on ylläpitää ja tukea tuomioistuimia. Kaikkien tuomioistuinten lainkäytön riippumattomuus on erittäin tärkeä säilyttää myös viraston perustamisen jälkeen. Kaikkien tuomioistuinten omille arvioille määrärahatarpeistaan tulee myös jatkossa antaa erityinen merkitys ja kaikkien tuomioistuinten on voitava asettaa jatkossakin omat toiminnalliset tavoitteensa.

Talousarviosuunnittelussa ja toimintamäärärahojen jaossa menettelystä voi pahimmillaan tulla nykyistä paljon monimutkaisempi. Viraston tulee joka tapauksessa kuulla kaikkia tuomioistuimia talousarvioehdotuksesta ja käydä määrärahojen jaosta sekä virkajärjestelyistä neuvottelut kunkin tuomioistuimen kanssa. Virastolle on perusteltua keskittää henkilöstöjohtamisen tukea, toimitilahallinnosta ja tietojärjestelmistä huolehtimista, palvelusopimusten hallintaa, kilpailuttamista, tietopyyntöihin vastaamista ja viestinnän tukemista muutoin.

Luonnollista on, että tuomioistuinlaitosta koskeva säädösvalmistelu kuuluu jatkossakin oikeusministeriölle. Samassa yhteydessä tulisi määritellä myös hallinto-oikeuksien muutoksenhakusäännösten kuuluminen oikeusministeriön hallinnonalalle.

Hallinto-oikeus katsoo, että esitetyllä henkilöstömäärällä ei pystytä hoitamaan kaikkia viraston toimivaltaan ajateltuja tehtäviä asianmukaisesti. Mikäli osa henkilöstöstä otetaan tuomioistuimista, on tilanne kestävä. Tuomioistuinten hallinnon tulee olla koko ajan toimiva ja riittävästi resursoitu. Lisäksi hallintotehtävien toimivallanjaon tuomioistuinten ja viraston välillä tulee olla selkeä.

Johtokunnan ei tulisi olla kovin suuri, mutta alemmilla tuomioistuimilla tulisi olla suhteessa vahvempi edustus. Tarvetta asianajajajäsenelle tai erityisesti julkishallinnon johtamisen asiantuntijajäsenelle on vaikea nähdä. Johtokunnan nimeämismenettelyistä perustelluin on toimikunnan valitsema, jossa alemmat tuomioistuimet valitsevat itse omat ehdokkaansa. Johtokunnan ja ylijohdajan toimivallanjakoa hallinto-oikeus pitää asianmukaisena, joskin sen todellinen sisältö tarkentuu vasta työjärjestyksessä.

Hallinto-oikeus katsoo, että sijaintipaikan tulee olla pääkaupunkiseudulla. Sähköiset yhteydet eivät ole vielä riittävän kehittyneitä, jotta sidosryhmäyhteyksiä voitaisiin muutoin hoitaa asianmukaisesti.

Hallinto-oikeus huomauttaa vielä, että ehdotuksen muutoksenhakupykälä on kovin yleisellä tasolla ja esimerkiksi valitusoikeuden ulottuvuutta johtokunnan päätöksistä on vaikea hahmottaa.

4.4.3 Hämeenlinnan hallinto-oikeus

Hämeenlinnan hallinto-oikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista tietyin varauksin. Lähtökohtana tulee kuitenkin olla, että virasto tukee tuomioistuinten lainkäyttötyötä nykyistä tuomioistuinhallintoa selvästi paremmin. Suurimmat riskit perustamisessa liittyvät asiantuntevan ja kokeneen henkilöstön saamiseen sekä riittävään resursointiin. Mikäli näitä ei pystytä takaamaan, on vaarana, että virasto teettää tuomioistuimille jopa entistä enemmän työtä.

Hallinto-oikeus pitää toimikunnan ehdotusta viraston keskeisistä tehtävistä lähtökohtaisesti riittävän kattavana. Hyvin toimiessaan virasto mahdollistaisi aiempaa paremman tuomioistuinten toiminnan tuntemuksen ja sitä kautta edesauttaisi budjettivalmistelun ja määrärahojen kohdentamisen parhaalla mahdollisella tavalla. Hallinto-oikeus pitää erityisen myönteisenä hallinnon tukitehtävien tulemistä nykyistä laajemmin viraston tehtäviin. Palvelut on kuitenkin pystyttävä tuottamaan nopeasti. Erityisesti erilaisten ohjeiden ja suunnitelmien laatimisen keskittäminen virastolle poistaisi merkittävästi päällekkäistä työtä. Jatkossakin tulee eräissä tehtävissä, kuten esimerkiksi kehittämis- ja muiden hankkeiden eteenpäinviemisessä, huolehtia tuomioistuimissa työskentelevän henkilöstön riittävästä mukaan ottamisesta käytännön työn kannalta onnistuneiden ratkaisujen takaamiseksi.

Hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan arvio henkilöstömäärästä suunniteltuun tehtäväkenttään nähden on melko niukka. Uudistus edellyttää, että asiantuntemusta siirtyy riittävästi nykyiseltä oikeushallinnolta ja että virastoon rekrytoidaan aiemmissa tehtävissä pätevöitynyttä uutta henkilöstöä. Jos näin ei tapahdu, virasto ei ehkä pysty hoitamaan sille annettuja tehtäviä ja oikeushallinnon tuki tuomioistuimille päinvastoin heikkenee nykytilaan nähden.

Hallinto-oikeus pitää hyvänä, että molempien tuomioistuinlinjojen osalta johtokunnassa on riittävä edustus. Toisaalta johtokunnan kokoonpanoa voitaisiin muutoin vielä uudelleen arvioida, erityisesti siksi, että näin suuri kokoonpano saattaa estää johtokunnan joustavan ja riittävän toiminnan. Lisäksi ehdotetussa kokoonpanossa on riski leimautumisesta intressiedustukselliseksi, vaikkei tätä olekaan tarkoitettu. Voidaan epäillä, pystyvätkö esimerkiksi niin sanotut rivituomarit tai henkilöstön edustajat irtautumaan päätöksenteossa edustamiensa ammattiryhmien intresseistä. Henkilöstöryhmien ja tärkeimpien sidosryhmien tulee kuitenkin tulla kuulluksi ennen päätösten tekemistä. Hallinto-oikeus viittaa hallitusneuvos Kirsi Äijälän eriävässä mielipiteessä esitettyyn kysymykseen, voiko päätösval-

taa käytävässä johtokunnassa olla muita kuin työnantajavastuussa olevia henkilöitä. Täten hallinto-oikeus katsoo, että tulisi tarkemmin vielä tutkia johtamismallia, jossa suppea johtokunta koostuisi päällikkötuomareista ja johtokunnan tukena toimisi laajemman edustuksen omaava neuvottelukunta.

Hallinto-oikeudella ei ole huomauttamista säädösten ehdotettuun toimivallan jakoon. Sen toimivuutta voidaan arvioida tarkemmin vasta käytännön työn alettua.

Hallinto-oikeus pitää esitystä viraston sijaintipaikasta pääkaupunkiseudulla kannatettava ehdotuksessa esitetyin perustein. Mikäli tästä huolimatta virasto katsottaisiin tarpeelliseksi alueellistaa, hallinto-oikeus katsoo, että se tulisi sijoittaa mahdollisimman lähelle pääkaupunkiseutua. Hallinto-oikeus ehdottaa harkittavan tarkoin Hämeenlinnan kaupungin mahdollisuudet tarjota virastolle parhaat mahdolliset edellytykset sijaintipaikkakunnaksi.

4.4.4 Itä-Suomen hallinto-oikeus

Itä-Suomen hallinto-oikeus ei ota kantaa siihen, tulisiko tuomioistuinvirasto perustaa vai ei. Hallinto-oikeus katsoo ehdotuksen olevan varsin yleispiirteinen, eikä se esitä kovinkaan konkreettisia asioita viraston toiminnasta tai sen tuomista parannuksista nykytilaan. Ehdotuksen mukainen tuomioistuinvirasto voisi parantaa tuomioistuinten riippumattomuutta ulkoisesti tarkasteltuna, vaikka hallinto-oikeus ei ole tässä suhteessa nähnyt nykytilanteessa ongelmia. Hallinto-oikeus katsoo, että tuomioistuinvirastolle voisi kuulua esimerkiksi hallinnollisiin tukipalveluihin liittyvät asiat, ja se voisi toimia turvapaikka-asioissa ja muissa vastaavissa asioissa hallinnollisia asioita koordinoivana ja käytännön toimintoja yhdenmukaistavana tahona.

Hallinto-oikeus katsoo, että esityksessä ei ole esitetty konkreettisia asioita mahdollisen tuomioistuinviraston tehtävistä, joilla sille asetettaviin tavoitteisiin päästäisiin. Tämän vuoksi hallinto-oikeuden on vaikea ottaa tässä vaiheessa enemmän kantaa tuomioistuinviraston tehtäviin. Oikein organisoituna ja resursoituna tuomioistuinvirastolla voi olla edellytyksiä vastata tuomioistuinten keskushallintotehtävistä nykyistä paremmin. Hallinto-oikeus pitää tärkeänä, että uudistuksen käytännön vaikutuksia tuomioistuinten hallinnolliseen toimintaan tarkastellaan kokonaisuutena sekä pitkällä aikavälillä ja että tuomioistuinviraston henkilöstö koostuu mietinnön mukaisesti pääosin asiantuntijoista.

Hallinto-oikeus pitää kannatettavana nimittämiseen ja rekrytointiin liittyvien tehtävien keskittämistä virastoon, mutta korostaa, että tuomioistuimille tulee jättää riittävästi valtaa määrittää rekrytoinnin painopistealueita sekä henkilöstö- ja rekrytointipolitiikkaansa itse.

Hallinto-oikeus toteaa, että se ei osaa arvioida viraston tarvitsemaa henkilöstömäärää. Tärkeää kuitenkin on, että virastolle osoitetaan tehtävistään suoriutumiseksi riittävät resurssit, eikä resurssipulan takia virastolle tarkoitettuja tehtäviä jouduta palauttamaan tuomioistuimille.

Hallinto-oikeus katsoo olevan tärkeää, että eri tuomioistuinsektorit ovat johtokunnassa edustettuna, että johtokunnan kokoonpanossa painottuu tuomari-edustus ja että johtokunnassa on päällikkötuomareita. Lisäksi johtokunnan jäsenillä tulisi olla riittävä asiantuntemus tuomioistuinten hallinnollisista tehtävistä sekä kehittämiseen ja koulutukseen liittyvistä tehtävistä. Johtokunnassa tulisi olla myös muun henkilöstön kuin tuomareiden edustaja, mutta tämän jäsenen tulisi kuitenkin olla päällikötason virkamies. Asianajaja-taustaisen edustajan mukanaoloa johtoryhmässä hallinto-oikeus ei näe tarkoituksenmukaisena tai edes suotavana, vaan johtoryhmän tulisi koostua vain virkavastuulla työtään tekevästä tuomioistuinten tuomareista ja virkamiehistä.

Vaikka johtokunnan jäsenten tarkoituksena on ajaa tuomioistuinlaitoksen kokonaisuutta, hallinto-oikeus katsoo olevan olemassa vaara siitä, että johtokunnan toimintaan voi syntyä eri sektoreiden edunvalvontaan liittyviä piirteitä. On vaarana, että ehdotetussa johtamismallissa ei voitaisi tehdä tarvittavia, objektiivisia ja ripeitä ratkaisuja esimerkiksi silloin, kun viraston tulisi pystyä jakamaan varoja ja resursseja niihin yksiköihin, joissa ne pystytään käyttämään tehokkaimmin ja joissa asiamäärät huomioiden on siihen tarvetta. Mietinnössä ei ole esitetty perusteita sille, kuinka virasto pystyisi nykyistä tehokkaampaan varojen jakoon. Mikäli tuomioistuinvirasto perustetaan, hallinto-oikeus katsoo, että samassa yhteydessä tulisi arvioida tuomioistuinsektorin rakennetta kokonaisuudessaan ja miettiä mahdollisia tuomioistuinlinjojen yhdistämiseen ja tuomioistuinten lakkauttamiseen liittyviä kysymyksiä.

Ehdotettu toimivallanjako ylijohtajan ja johtokunnan välillä on omiaan korostamaan tuomioistuinten riippumattomuutta. Johtokunnan roolina tulisi olla suurten strategisten linjausten tekijä, kun taas päävastuu viraston johtamisesta tulisi olla riittävän itsenäisesti toimivalla ylijohtajalla.

Hallinto-oikeus ei ota kantaa viraston sijaintipaikkaan.

4.4.5 Pohjois-Suomen hallinto-oikeus

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus ei ota kantaa siihen, tulisiko tuomioistuinvirasto perustaa vai ei. Sinänsä hallinto-oikeus pitää toimikunnan ehdotusta huolellisesti perusteltuna. Tuomioistuinviraston hoidettavaksi ehdotettujen tehtävien osalta hallinto-oikeus pitää oikeusministeriöstä ja tuomioistuimista siirtyviä tehtäviä sinänsä asianmukaisina. Oleellista olisi toimivallanjaon ja tehtävien siirron toteuttaminen niin, että päällekkäisen työn

määrä minimoidaan. Lisäksi tarkoituksenmukaista voisi olla toimikunnan mainitsemien palvelutehtävien siirtäminen virastolle.

Ehdotettu henkilöstömäärä vaikuttaa asialliselta ja hallinto-oikeus yhtyy toimikunnan näkemykseen siitä, että viraston perustaminen edellyttää lisäpanostusta. Muutos ei saa johtaa tuomioistuinten henkilöstön määrän vähenemiseen, vaan hallinnosta mahdollisesti vapautuvat henkilöstöresurssit tulee kohdentaa lainkäyttöön.

Johtokunnan kokoonpanoa ja nimeämismenettelyä hallinto-oikeus pitää lähtökohtaisesti hyvänä, joskin pitää vaihtoehtoisena menettelyä, jossa korkeimmat oikeudet suorittaisivat nimittämisen tuomioistuinlinjoittain.

Hallinto-oikeus korostaa erityisesti viraston perustamisen olevan mittava muutos, joka vaatii riittävän täytäntöönpanoajan. On tärkeää, että myös viraston toiminnan käynnistäminen valmistellaan huolellisesti ja siirtymävaiheessa tuomioistuimille aiheutuva haitta siten minimoidaan. On tarkasteltava myös mahdollisuutta siirtää virastolle tulevat tehtävät virastoon muutaman vuoden siirtymäkauden aikana.

4.4.6 Turun hallinto-oikeus

Turun hallinto-oikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista edellyttäen, että viraston johtokunta koostuu tasapuolisesti eri tuomioistuinten edustajista, virasto resursoidaan riittävästi tuomioistuinten toimintamäärärahoja vähentämättä ja viraston toiminnassa korostuu tuomioistuimia palveleva rooli. Toimikunnan ehdotusta hallinto-oikeus pitää toimeksiannon mukaisena ja asianmukaisesti perusteltuna, mutta toteaa sen jäävän monin paikoin melko yleispiirteiseksi.

Virastolle ehdotettuja tehtäviä hallinto-oikeus pitää sinänsä tarkoituksenmukaisina. Koska useita tehtäviä hoidettaisiin osin virastossa ja osin tuomioistuinvirastossa, tulisi niiden välinen työnjako määritellä tarkemmin. Riskeinä ovat tuomioistuinten resurssien väheneminen siitä huolimatta, että niiden tehtävät eivät vähene vastaavasti, ja tuomioistuinten hallintoasioita koskevan itsenäisen päätäntävällän liiallinen siirtyminen virastolle. Hallinto-oikeus katsoo myös olevan erityisen tärkeää, että tuomioistuinten vaikutusmahdollisuuksista asioissa, kuten talousarviovalmistelu ja määrärahojen jako sekä virkojen perustaminen, lakkauttaminen ja siirtäminen, huolehditaan.

Ottaen huomioon kansainvälinen vertailu ja virastolle suunniteltujen tehtävien määrä, hallinto-oikeus pitää virastolle suunniteltua henkilöstömäärää vähäisenä.

Johtokunnan kokoonpanon osalta hallinto-oikeus katsoo olevan olennaista, että siinä on tasapuolisesti eri tuomioistuinten edustajia, joilla on riittävä asiantuntemus tuomioistuin-

ten johtamisesta ja hallinnosta. Ehdotus on tältä osin asianmukainen, joskin ulkopuolisten edustajien tarvetta johtokunnassa tulisi vielä harkita. Hallinto-oikeus huomauttaa myös, että julkishallinnon johtamisen asiantuntijaedustajan valintamenettelystä ei ole säännösehdoista. Ehdotetun suuruisen johtokunnan hallinto-oikeus katsoo keskittyvän merkittäviin asioihin.

Hallinto-oikeus toteaa vielä, että toimikunnan ehdotus viraston sijaintipaikasta on varsin kattavasti perusteltu.

4.4.7 Vaasan hallinto-oikeus

Vaasan hallinto-oikeus ei ota kantaa siihen, tulisiko tuomioistuinvirasto perustaa vai ei. Hallinto-oikeus pitää ehdotusta lähtökohtaisesti varsin perusteellisena ja hyvin laadittuna. Ehdotuksessa ei kuitenkaan ole eritelty kovin tarkasti viraston toimintaa tai sen tuomaa etua nykytilanteeseen, jossa ei ole ollut merkittäviä ongelmia. Paras hyöty virastosta voitaisiin saada keskittämällä sille joidenkin hallinnollisten asioiden, kuten kilpailutukseen ja rekrytointiin liittyvien asioiden, hoitaminen ja tuomioistuinten yhteisten toimintojen sekä yhteistyön koordinointi.

Viraston hoidettavaksi ehdotetut tehtävät on mietinnössä hyvin määritelty. Mietinnössä ei kuitenkaan ole esitetty konkreettisia keinoja siihen, miten virasto toteuttaisi vastuutaan tuomioistuinten kyvystä käyttää tuomiovaltaa laadukkaasti ja tuomioistuinten hallinnon tehokkaasta ja tarkoituksenmukaisesta organisoinnista. Nykyistä parempi tilanne on toki mahdollinen saavuttaa, mikäli virasto on oikein organisoitu ja resursoitu. Viime aikoina toteutetut hallinnollisten tehtävien keskittämiseen pyrkineet toimenpiteet ovat lähinnä muuttaneet ja jopa lisänneet tuomioistuinten hallinnollisia tehtäviä, mitä ei voida pitää toivottavana.

Hallinto-oikeus kannattaa nimittämiseen ja rekrytointiin liittyvien tehtävien keskittämistä virastolle mietinnön mukaisesti. Toisaalta on kiinnitettävä huomiota siihen, että rekrytointiin liittyvien asioiden keskittäminen ei kavenna liiaksi tuomioistuinten valtaa määrittää rekrytoinnin painopistealueita. Viraston ei tule puuttua tuomioistuinten henkilöstö- ja rekrytointipolitiikkaan.

Hallinto-oikeus katsoo, että esitetyllä henkilöstömäärällä toiminta voidaan varmasti aloittaa. Riittävien resurssien osoittaminen virastolle on tärkeää. Toisaalta tuomioistuinten jo valmiiksi niukasti resursoitua hallintoa ei voida kaventaa viraston hyväksi, koska lainkäyttö vaatii toimiakseen optimaalisesti vahvan johdon ja sen tueksi riittävät resurssit kuhunkin tuomioistuimeen.

Hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan johtokunnan tulee olla tuomaripainotteinen kokoonpanoltaan, mutta johtokunnassa tulee olla muunkin henkilöstön edustajia kuin tuomareita. Johtokunnassa on oltava päällikkötuomareita ja riittävä asiantuntemus tuomioistuinten hallinnollisista tehtävistä sekä kehittämiseen ja koulutukseen liittyvistä asioista.

Hallinto-oikeus pitää ehdotusta viraston johtokunnan ja ylijohtajan väliseksi toimivallanjaoksi perusteltuna. Ylintä päätösvaltaa käyttävä johtokunta on omiaan korostamaan tuomioistuinten riippumattomuutta, kun taas päävastuun viraston johtamisesta tulisi kuulua ylijohtajalle, jolla tulisi myös olla riittävästi itsenäistä toimivaltaa ja koulutustaustasta riippumatta myös riittävästi tuomioistuinhallinnon tuntemusta.

Hallinto-oikeus katsoo, että mikäli virasto sijoitetaan muualle kuin Helsinkiin, se tulisi sijoittaa Vaasaan. Kaksikielisyys, aktiiviset yhteydet muihin Pohjoismaihin, useiden tuomioistuinten sijainti kaupungissa sekä useat yliopistojen sekä ammattikorkeakoulujen yksiköt puhuvat vahvasti Vaasan puolesta.

4.5 Erityistuomioistuimet

Erityistuomioistuimista työtuomioistuin ja vakuutus-oikeus ovat lausuneet toimikunnan mietinnön johdosta. Markkinaoikeus ei ole lausunut asiassa. Sekä työtuomioistuin että vakuutus-oikeus kannattavat tuomioistuinviraston perustamista ja ovat suhtautuneet ehdotuksiin myönteisesti.

4.5.1 Työtuomioistuin

Työtuomioistuin kannattaa tuomioistuinviraston perustamista. Tuomioistuinviraston hoidettavaksi säädetyt tehtävät vastaavat uudistuksen tavoitteita. Ehdotuksen mukaisella henkilöstömäärällä voidaan viraston toiminta aloittaa ja kasvattaa sitä ilmenevien tarpeiden mukaisesti.

Työtuomioistuin pitää johtokunnan kokoonpanoa, nimeämismenettelyä sekä johtokunnan ja ylijohtajan välistä toimivallanjakoa asianmukaisina. Se ehdottaa kuitenkin harkittavaksi jonkinlaista rotaatiota johtokunnan kokoonpanossa. Sijainnin osalta työtuomioistuin arvioi mietinnön perustelujen viraston sijoittamiseksi pääkaupunkiseudulle olevan vakuuttavia.

4.5.2 Vakuutusoikeus

Vakuutusoikeus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista. Se toteaa, että vaikka toimikunnan ehdotuksessa on jonkin verran samojen asioiden toistoa, voidaan sitä pitää ansiokkaana, ja ehdotus luo hyvän perustan viraston perustamista koskevalle lainsäädäntötyölle.

Vakuutusoikeus pitää ehdotettua toimivallanjakoa tuomioistuinviraston ja oikeusministeriön välillä selvänä, vaikkakin harmaita alueita voi käytännössä muodostua. Virastolle kaavailtujen tehtävien osalta vakuutusoikeudella ei ole huomautettavaa. Vakuutusoikeus katsoo, että virastolle esitetty henkilöstömäärä ei ole riittävä, mutta toimikunnan esitys ei anna eväitä tarkempiin arvioihin viraston henkilöstömäärästä.

Vakuutusoikeus katsoo, että johtokunnan kokoonpano on ehdotuksessa riittävän tuomaripainotteinen. Muiden tahojen mukanaoloon johtokunnassa vakuutusoikeudella ei ole huomautettavaa. Ehdotettu johtokunnan nimittämismenettely vaikuttaa hieman erikoiselta, ja vakuutusoikeus katsoo, että voisi olla syytä pohtia muita vaihtoehtoja.

Vakuutusoikeus pitää toimikunnan esitystä viraston sijaintipaikasta kannatettavana ehdotuksesta ilmenevin perustein.

Vakuutusoikeuden näkemyksen mukaan ylijohtajan vastuu myös johtokunnassa käsiteltävien asioiden valmistelusta tekee tarpeelliseksi ylijohtajan vastuiden mainitsemisen myös lain tasolla sen sijaan, että asia jätettäisiin vain työjärjestyksen varaan. Tuomioistuinviraston ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksena tulisi olla oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto.

4.6 Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit sekä eräät keskusvirastot

Kaikki kuusi oikeusapu- ja edunvalvontapiiriä, Valtakunnansyyttäjänvirasto sekä Valtakunnantoudivirasto ovat lausuneet toimikunnan mietinnön johdosta. Rikosseuraamuslaitos ei ole antanut lausuntoa.

Kaikki oikeusapu- ja edunvalvontapiirit, Valtakunnansyyttäjänvirasto ja Valtakunnantoudivirasto kannattavat tuomioistuinviraston perustamista. Useat oikeusapu- ja edunvalvontapiirit ovat tuoneet esiin, että tuomioistuinviraston perustamisesta samanaikaisesti parhaillaan selvittävänä olevan oikeusapu- ja edunvalvontaviraston kanssa saatettaisiin saada synergiahyötyjä.

4.6.1 Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit

4.6.1.1 Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja katsoo, että hallintotehtävien keskittämisellä voidaan saavuttaa hyötyjä, kuten parantaa tuottavuutta, taloudellisuutta ja toiminnan laatua.

Piiri pitää viraston hoidettavaksi ehdotettuja tehtäviä kannatettavina ja katsoo, että tuomioistuinvirastolla tulisi olla mahdollisimman laaja toimivalta tuomioistuinten keskushallintoviranomaiselle kuuluvissa tehtävissä. Jatkovalmistelussa voisi olla hyödyllistä pohtia tehtäviä vielä esimerkiksi Valtiokonttorin digivaltion HR-johtamisesta ja osaamisen kehittämisestä laatiman selvityksen johdosta. Selvityksen perusteella Valtiokonttori on esittänyt seitsemän strategista linjausta henkilöstöjohtamisen ja henkilöstövoimavarojen osaamisen vahvistamiseksi valtionhallinnossa.

Piiri ei ota kantaa arvioon viraston henkilöstömäärästä.

Piiri katsoo, että virastolle ehdotettu johtamisjärjestelmä on hyvin poikkeuksellinen, eikä ole vakuuttunut sen tehokkuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta. Piiri yhtyy lisäksi pääosin hallitusneuvos Kirsi Äijälän eriävässä mielipiteessään ilmaisemiin näkemyksiin johtokunnan roolista finanssivallan ja työnantajatehtävän näkökulmasta ja katsoo, että jatkovalmistelussa tulisi vielä selvittää johtokunnan roolia, toimivaltaa ja tehtäviä.

Piiri pitää johtokunnan laajaa toimivaltaa ongelmallisena eikä usko ehdotetun toimivalta-ajan tuovan tehokkuutta viraston hallintoon ja päätöksentekoprosessiin. Ylijohtajan toimivaltaa erityisesti nopeita päätöksiä vaativissa operatiivisissa tehtävissä tulisi harkita laajennettavan, kun taas johtokunnalle tulisi kuulua erityisesti pitkäjänteiset strategisen tason tehtävät ja linjaukset.

Piiri yhtyy toimikunnan näkemyksiin viraston sijaintipaikan valintakriteereistä ja katsoo, että viraston tulee sijaita Helsingissä tai sen välittömässä läheisyydessä.

4.6.1.2 Itä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri

Itä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja pitää ehdotusta perusteltuna. Piiri katsoo, että virastolla tulisi olla laaja toimivalta tuomioistuinten keskushallintoviranomaiselle kuuluvissa tehtävissä, ja että oikeusministeriöön tulisi jäädä ainoastaan lainvalmisteluun ja koko oikeuslaitoksen strategiseen johtamiseen liittyvät keskeiset tehtävät.

Piiri ei ota kantaa virastolle esitetyn henkilöstön määrään, mutta haluaa kiinnittää huomiota siihen, tarvitaanko edelleen toimikunnan esittämää määrää virkamiehiä oikeusminis-

teriössä tuomioistuinten tehtäviä varten. Ehdotettua johtamisjärjestelmää piiri pitää hyvin poikkeuksellisena ja kankeana, mistä syystä johtokunnan tarvetta ja koon pienentämistä tulisi jatkovalmistelussa vielä harkita. Myös johtokunnan laajuutta piiri pitää ongelmallisena sekä jäykkyyttä ja hitautta tuovana. Ylijohtajan toimivallan lisäämistä tulisi harkita jatkovalmistelussa, jotta johtokunta voisi keskittyä pitkäjänteisiin strategisiin linjauksiin.

Piiri katsoo pääkaupunkiseudun olevan toiminnan kannalta selkein paikka virastolle. Toisaalta pätevää ja sitoutunutta henkilökuntaa sekä edullisempia toimitiloja on saatavissa myös muualla Suomessa. Paikkasidonnaisuutta voidaan vähentää hyödyntämällä etäpalveluita ja etätöitä.

4.6.1.3 Kaakkois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri

Kaakkois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri kannattaa tuomioistuinviraston perustamista. Piiri arvioi, että oikeusministeriöstä itsenäisen viraston olisi mahdollista edesauttaa oikeusavun ja edunvalvonnan kannalta erityisen tärkeiden arvojen, kuten tuomioistuinten päätösten laadun, yhdenmukaisuuden ja viivytyksettömyyden toteutumista sekä oikeudenkäyttöprosessien yhdenmukaistamista valtakunnallisesti vaarantamatta tuomioistuinten riippumattomuutta. Hallinnon keskittäminen todennäköisesti tuo säästöjä ja synergiaetuja. Piiri katsoo, että hallinnon tukitoimia voisi siirtää tuomioistuimista virastoon jopa ehdotettua enemmän.

Päätöksenteon osalta piiri toteaa pitävänsä päätöksentekovallan käyttöä hyvin poikkeuksellisena muihin valtion virastoihin verrattuna. Piiri katsoo ylijohtajan tehtävien ja toimivallan sisällön jäävän paljolti auki tässä vaiheessa. Ne jäävät myös varsin suppeiksi suhteessa muiden valtion virastojen päälliköiden tehtäväkenttiin. Piiri toteaa, että ylijohtajan tehtävänkuvan selkeyttämiseksi ja riittävän itsenäisen roolin varmistamiseksi voisi olla perusteltua säätää myös ylijohtajan tehtävistä.

Sijainnin osalta piiri katsoo, että mietinnössä arvioituihin toimitilamenoihin pääseminen pääkaupunkiseudulla edellyttäisi huomattavan luovien toimitilaratkaisujen käyttämistä ja erilaisten etätö- ja etäpalveluratkaisujen hyödyntämistä. Toiminnan kannalta pääkaupunkiseutu olisi varmasti selkein sijaintipaikka. Toisaalta myös muualla Suomessa on saatavissa pätevää henkilökuntaa ja edullisempia toimitiloja. Matkustuskysymysten osalta etäpalvelujen ja etätöiden hyödyntämismahdollisuudet ovat ratkaisevia.

4.6.1.4 Lounais-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri

Lounais-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja katsoo, että se on linjassa sekä valtion keskushallinnon kehittämiseksi asetettujen tavoitteiden että oikeusministeriön oikeudenhoidon uudistamisohjelman kanssa.

Virastolle esitettyä henkilöstömäärää piiri pitää riittävänä.

Piiri huomauttaa, että maantieteellisen sijainnin merkitys vähenee sähköisten välineiden käyttöönoton myötä. Pääkaupunkiseutu ei välttämättä ole ammattitaitoisen henkilökunnan saatavuuden kannalta ainoa mahdollinen sijainti eikä ehkä myöskään taloudellisesti paras vaihtoehto.

4.6.1.5 Länsi- ja Sisä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri

Länsi- ja Sisä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja katsoo, että virastolle hoidettavaksi ehdotetut tehtävät soveltuvat sen hoidettavaksi. Asiantuntemuksen turvaamiseksi piiri pitää perusteltuna, että kansainväliset asiat keskitettäisiin virastolle.

Piiri arvioi ehdotuksen olevan viraston henkilöstömäärän osalta todennäköisesti riittävä.

Piiri katsoo, että viraston tulee olla maantieteellisesti hyvin tavoitettavissa, mikä ei sinällään poissulje pääkaupunkiseudun ulkopuolisia alueita.

4.6.1.6 Pohjois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri

Pohjois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja toteaa ehdotuksen toteuttavan oikeusministeriön Oikeudenhoidon uudistamisohjelmaa vuosille 2013–2025 sekä lisäävän tuomioistuinlaitoksen rakenteellista riippumattomuutta. Viraston toimesta tuomioistuinten operatiivinen hallinnointi ja tukitehtävät hoituvat asiantuntevasti ja samoilla prosesseilla. Viraston ohjaamana on mahdollista parantaa tuomioistuinten ratkaisujen laatua ja nopeuttaa käsittelyaikoja sekä käytännössä yhdenmukaistaa oikeudenkäyntimenettelyä ja edistää uusien menettelytapojen yhtenäistä käyttöönottoa.

Virastolle ehdotettu laaja toimivalta on linjassa muiden oikeuslaitoksen sektorien uudistusten kanssa. Piiri pitää virastolle siirtyvää hallinnollisiin tukipalveluihin liittyvistä asioista huolehtimista selkeyttävänä ja tehokkuutta tuovana asiana. Viraston tulisi oikeusavun näkökulmasta myös toimia yhteistyön koordinaattorina kansainvälisissä asioissa ja turvapaikka-asioissa, jotka edellyttävät usein nopeaa ja keskitettyä reagointia.

Ehdotetun henkilöstömäärän ja oikeusministeriön jäävän henkilöstömäärän osalta ei piirillä ole erikseen lausuttavaa. Huomioon tulee ottaa kehitystyön hankekohtaiset henkilöstömäärät ja niiden edellyttämä lisärahoitus. Toiminnan tehostuminen ja päällekkäisen hallinnollisen työn poistuminen saanevat tosin aikaan säästöjä.

Viraston johtokunta on tarpeen tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden turvaamiseksi ja ehdotettu kokoonpano ottaakin tasapainoisesti huomioon vaadittavan tuomariennemistön. Piiri pitää Suomen asianajajaliiton nimeämää asianajajajäsentä tärkeänä myös oikeusavun näkökulmasta. Johtokunnan nimeämismenettelystä piirillä ei ole lausuttavaa.

Piiri pitää toimikunnan ehdotusta viraston johtokunnan ja ylijohtajan välisestä toimivallanjaosta ja tehtävistä perusteltuna. On tärkeää, että ylin päätöksenteko kuuluu kollegiaaliselle johtokunnalle, joka on ylijohtajan yläpuolella. Johtokunnan toimivallan tulee olla ehdotetulla tavalla laaja. Ylijohtajan toimivaltaa ei tule lisätä ehdotetusta.

Piiri katsoo pääkaupunkiseudun olevan luontevin paikka toiminnan ja yhteistyötahojen kannalta, mutta katsoo myös muualla Suomessa olevan saatavissa pätevää henkilökuntaa. Lisäksi muualla kuin pääkaupunkiseudulla toimitilakustannukset ovat edullisempia. Etätyötä ja sähköisiä prosesseja voidaan käyttää henkilöstö- ja taloushallinnon toiminnoissa, ja viraston kanssa asiointissa voidaan käyttää etäpalvelua.

4.6.2 Valtakunnansyyttäjänvirasto

Valtakunnansyyttäjänvirasto kannattaa tuomioistuinviraston perustamista. Tuomioistuinvirastolla tulisi olla laaja toimivalta huolehtia tuomioistuinten operatiivisesta hallinnoimisesta. Oikeusministeriön tulisi keskittyä lainvalmisteluun ja koko oikeuslaitosta koskeviin strategisiin linjanvetoihin. Valtakunnansyyttäjänvirasto katsoo, että jatkovalmistelussa tulisi vielä tarkemmin selvittää, onko yksittäisiin asioihin liittyvät kansainväliset tehtävät syytä jättää ministeriölle vai tulisiko näitä siirtää keskushallintoviranomaisille.

Valtakunnansyyttäjänvirasto ei ota kantaa esitettyyn henkilöstömäärään. Se kiinnittää huomiota siihen, tarvitaanko edelleen toimikunnan esittämää määrää virkamiehiä oikeusministeriössä tuomioistuinten tehtäviä varten.

Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää ehdotettua johtamisjärjestelmää tuomioistuinvirastolle hyvin poikkeuksellisena ja kankeana ja ehdottaa harkittavaksi, tarvitaanko erillistä johtokuntaa tai tulisiko johtokunnan kokoa pienentää. Valtakunnansyyttäjänviraston näkökulmasta ehdotetulla nimittämismenettelyllä valittu laaja johtokunta takaisi parhaiten tuomioistuinten riippumatonta asemaa. Johtokunnan laaja toimivalta on ongelmallinen ja tuo jäykkyyttä sekä hitautta päätöksentekoon, vaikka moni johtokunnan toimivaltaan kuuluva asia vaatisi ripeitä päätöksiä. Tällaisissa asioissa voisi ylijohtajan toimivallan kasvattamista harkita. Johtokunnan tulisi keskittyä pitkäjänteisiin strategista linjausta vaativiin asioihin.

Valtakunnansyyttäjänvirasto katsoo, että viraston sijainti Helsingissä toisi selviä käytännön hyötyjä.

4.6.3 Valtakunnanvoudinvirasto

Valtakunnanvoudinvirasto kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja katsoo hallinnon siirtämisen pois ministeriöstä olevan tarkoituksenmukaista. Ministeriöön tulisi jättää lainvalmistelu ja strateginen johto, oikeuspolitiikka ja budjettivalmistelu.

Valtakunnanvoudinvirastolla ei ole huomautettavaa tuomioistuinviraston hoidettavaksi ehdotetuista tehtävistä. Ehdotettua henkilöstömäärää Valtakunnanvoudinvirasto pitää riittävänä.

Valtakunnanvoudinvirasto huomauttaa, että johtokunta ja sen käyttämä ylin valta virastossa on poikkeava järjestely hallinnossa. On epäselvää, onko tuomioistuinlaitos sillä tavoin poikkeava, että sen hallintoa ei voitaisi normaalein keinoin hoitaa lainkäytön riippumattomuus säilyttäen. Ratkaisu on erikoinen eduskunnan budjettivallan ja valtion työntekijänäkökulman kannalta. Valtakunnanvoudinvirasto katsoo, että ehdotettavassa mallissa tulee esiin ajatus siitä, että hallinnoitava kohde hallinnoisi itse itseään, kun yleensä vallan jakaminen edistää terveitä rakenteita sekä toiminnan läpinäkyvyyttä ja asianmukaisuutta.

Valtakunnanvoudinviraston näkemyksen mukaan viraston ylijohtajalla tulisi olla enemmän valtaa päätöksentekojärjestelmän ketteryuden varmistamiseksi. Johdolla tulisi olla myös selkeä työnantajan päätösvalta. Valtakunnanvoudinvirasto ei pidä periaatteellisesti hyvänä ratkaisua, jossa ylijohtajan nimittää ja erottaa johtokunta, joka koostuu suurilta osin tämän "alaisista" eli hallinnoitavan tuomioistuinlaitoksen edustajista. Valtakunnanvoudinvirasto ei myöskään pidä perusteltuna ehdotusta, jonka mukaan ylijohtajan ei tarvitsisi olla juristi. Valtakunnanvoudinvirasto katsoo vielä, että ylijohtajan virkanimike voisi olla pääjohtaja, ottaen huomioon tuomioistuinlaitoksen koko.

Valtakunnanvoudinvirasto ei ota kantaa esitettyyn tuomioistuinviraston sijaintipaikkaan.

4.7 Eräät muut virastot ja viranomaiset

Oikeusrekisterikeskus, rajavartiolaitos, tietosuojavaltuutetun toimisto sekä Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet ovat antaneet lausuntonsa toimikunnan mietinnöstä. Ne

Konkurssiasiamiehen toimisto on todennut, ettei sillä ole asiassa lausuttavaa. Poliisihallitus, Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori ja Verohallinto eivät ole antaneet lausuntoa asiassa.

4.7.1 Oikeusrekisterikeskus

Oikeusrekisterikeskus kannattaa tuomioistuinviraston perustamista. Oikeusrekisterikeskus katsoo toimikunnan ehdotusten vahvistavan päätöksentekomenettelyä ja selkeyttävän ohjausta ja vastuita. Tuomioistuinvirasto rinnastuisi muihin Oikeusrekisterikeskuksen ICT-palvelujen tilaajiin, kuten valtakunnanvoudinvirastoon ja valtakunnansyyttäjänvirastoon.

Oikeusrekisterikeskus katsoo ehdotettujen päätehtävien vastaavan pitkälle nykyiselle oikeushallinto-osastolle muotoutuneita tehtäviä. Oikeusrekisterikeskus pitää tärkeänä, että perustehtävissä on mainittu tietojärjestelmät ja myös, että koulutus on mainittu erikseen. Viraston ICT:n vastuisiin tulisi kuulua myös tietämyksen hallinta (Knowledge Management, Business Intelligence). Digitalisaation myötä käyttäjien toiminnallisen tuen tarve kasvaa, joten toimintaa ja tietojärjestelmiä tulisi kehittää rinnakkain. Tämä kehittämisen kokonaisuus tulisi huomioida siten, että tietojärjestelmäosuus on kiinteästi mukana toiminnan kehittämisessä.

Oikeusrekisterikeskuksella ei ole kantaa viraston kokonaisvahvuuteen. Henkilöstörakennetta mietittäessä tulisi kuitenkin huomioida riittävä tietohallinto-osaaminen virastossa, mikä johtaisi ”omistajaohjauksen” tehostumiseen ICT-asioissa. Virastossa tulisi olla riittävästi tietohallintohenkilöstöä, joka pystyisi asettamaan tavoitteita ja priorisoimaan ICT-kehittämiskohteita tuomioistuinissa, johtamaan palvelusopimusmenettelyä, tukemaan Oikeusrekisterikeskuksen kehittämistyötä sekä tuomaan lainsäädännön, EU-yhteistyön ynnä muut muutosvaatimukset ajoissa ja analysoituna Oikeusrekisterikeskuksen tietoon.

Oikeusrekisterikeskuksen näkemyksen mukaan johtokunnan monipuolisen osaamisen tulee tarkoittaa myös tietoteknisen osaamisen huomioimista päätöksenteossa ja jäseniä nimitettäessä.

Oikeusrekisterikeskus katsoo, että tuomioistuinviraston sijaintipaikan valinnan tulee perustua siihen, millä paikkakunnalla virastolla on parhaat toimintaedellytykset. Tärkeää on sujuvien liikenneyhteyksien tavoitettavissa oleminen.

4.7.2 Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitos pitää esityksen tavoitteita kannatettavina. Lisäksi se pitää kannatettavana tuomioistuinviraston sijoittamista Helsinkiin tai pääkaupunkiseudulle mietinnössä esitetyin perustein.

4.7.3 Tietosuojavaltuutetun toimisto

Tietosuojavaltuutetun toimisto kannattaa tuomioistuinviraston perustamista. Toimisto ei näe ehdotuksella olevan olennaista vaikutusta henkilötietojen suojaan. Muilta osin toimistolla ei ole lausuttavaa asiassa.

4.7.4 Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja toteaa, että virastojen hallintotehtävien keskittämisellä voidaan saavuttaa tuottavuus- ja taloudellisuussäästöjä, joita hajautetussa toimintamallissa ei välttämättä pystytä täysimääräisesti saamaan aikaan.

Palkeet katsoo, että perustettavan viraston tulisi koordinoida yhteistyötä Palkeiden kanssa koko tuomioistuinlaitoksen puolesta ja laatia palvelusopimus Palkeiden kanssa. Palkeet toivoo, että viraston talous- ja henkilöstöhallinnon tehtävien valmisteluun otetaan Palkeiden asiantuntijat mukaan sujuvan palvelutuotannon ja selkeän vastuunjaon varmistamiseksi jo heti toiminnan käynnistyessä.

Sijaintipaikan osalta Palkeet pitää toimikunnan esittämiä näkökulmia selkeinä ja perusteltuina. Mikäli virasto päätettäisiin sijoittaa pääkaupunkiseudun ulkopuolelle, Palkeet katsoo Joensuulla olevan hyvät edellytykset toimia viraston sijaintipaikkana.

4.8 Tuomarinkoulutuslautakunta ja tuomarivalintalautakunta

Tuomarinkoulutuslautakunta ja tuomarivalintalautakunta ovat antaneet lausunnon toimikunnan mietinnön johdosta. Tuomarinkoulutuslautakunta ei ota kantaa tuomioistuinviraston perustamiseen, kun taas tuomarivalintalautakunta kannattaa perustamista.

4.8.1 Tuomarinkoulutuslautakunta

Tuomarinkoulutuslautakunta ei ota kantaa siihen, tulisiko tuomioistuinvirasto perustaa vai ei. Lautakunta kannattaa tuomioistuinlain 18 luvun 1 §:n 3 momenttiin ja tuomioistuinharjoittelusta annetun lain 4 §:ään ehdotettuja muutoksia, joiden mukaan virasto huolehtisi käräjänotaari- ja asessorivirkojen haettavaksi julistamiseen liittyvistä käytännön toimenpiteistä ja hakijoiden ansioita koskevien yhteenvetojen laatimisesta koulutuslautakunnan käyttöön. Käytössä olleet resurssit eivät nykytilassa ole olleet riittäviä ja näiden tehtävien siirtäminen virastolle olisi perusteltua sekä työmäärän että hakumenettelyjen häiriöttömän täytäntöönpanon varmistamisen näkökulmasta.

Lautakunta on lisäksi lausunnossaan kiinnittänyt huomiota asessorien kielitaitovaatimuksia koskevaan sääntelyyn.

4.8.2 Tuomarivalintalautakunta

Tuomarivalintalautakunta kannattaa tuomioistuinviraston perustamista, mutta huomauttaa, että ehdotetut säännökset ovat varsin yleisluonteisia, joten viraston kehittämis- ja tukipalveluiden vaikuttavuutta on vaikea arvioida.

Lautakunta katsoo nimittämisasioiden valmistelun keskittämisen olevan kannatettavaa. Keskittämällä voidaan vähentää menettelyyn käytettävää aikaa ja päällekkäistä työtä ja mahdollistetaan nimitysmenettelyn laadun parantaminen. Tuomarien hakumenettelyä tulee yhdenmukaistaa ehdotetulla tavalla. Tuomioistuinviraston tulisi huolehtia kootusti hakuilmoitusten julkaisemisesta ja ulkoasusta kyseisen tuomioistuimen ohjeistuksen mukaisesti, mutta konkreettinen sisältö on jätettävä asianosaisen tuomioistuimen päätettäväksi.

Ehdotus lyhyiden viransijaisuuksien täyttämisen jäämisestä tuomioistuinten itsensä hoidettavaksi on käytännön syistä perusteltu. Vastuu ansioyhteenvetojen laatimisesta tulee siirtää ehdotuksen mukaisesti tuomioistuinvirastolle. Hakumenettelyn keskittämällä taataan menettelyn yhdenmukaisuus sekä viranhakijoiden oikeusturva aikaisempaa paremmin ja nopeutetaan tuomarien nimittämismenettelyä.

Lautakunta katsoo, että sen tulee jatkossakin säilyttää itsenäinen asemansa. Tuomarivalintalautakunnan kanslian sijoittamisella tuomioistuinviraston yhteyteen voidaan kuitenkin saavuttaa hallinnollisen työn säästöä ja saada tukea lautakuntaa avustaviin tehtäviin liittyvissä asioissa. Myös esimerkiksi sihteerityövoimaan olisi mahdollista saada apua virastolta, millä ei kuitenkaan tulisi puuttua lautakunnan itsenäiseen asemaan tuomarien valintamenettelyssä. Lautakunta esittää harkittavaksi, tulisiko tuomioistuinlakiin lisätä säännös, jonka mukaan tuomioistuinviraston tulee tarjota viraston tukipalveluja myös tuomarivalintalautakunnan käyttöön.

Lautakunta huomauttaa nimitysasioiden valmistelun keskittämisen virastolle edellyttävän riittävät henkilöstöresurssit ja sähköisten menetelmien nopeaa kehittämistä, mutta ei muutoin ota kantaa virastolle esitetyn henkilöstömäärän riittävyyteen.

Lautakunta toteaa, että ei ole perusteltua antaa johtokunnan jäsenten nimeämiseen liittyviä tehtäviä tuomarivalintalautakunnalle, mitä tosin ei ole esitetty toimikunnan ehdotussessaan. Lautakunta ei ota kantaa viraston sisäiseen toimivallanjakoon.

Lautakunta katsoo, että sen päivittäisen toiminnan kannalta lautakunnan kanslian, joka mahdollisesti siirrettäisiin perustettavan viraston yhteyteen, sijaintipaikalla ei ole suurta merkitystä. Lautakunnan kokoukset on tarkoituksenmukaista järjestää jatkossakin Helsingissä siitä riippumatta, missä mahdollisesti perustettava tuomioistuinvirasto sijaitsee.

4.9 Yliopistot

Lausunnon ovat antaneet Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta ja Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, jotka ovat kannattaneet tuomioistuinviraston perustamista. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta tai Itä-Suomen yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta eivät ole antaneet lausuntoa asiassa. Lisäksi Lapin yliopistosta on saapunut erillinen lausunto, jossa otetaan pääosin kantaa viraston sijaintipaikkaan.

4.9.1 Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta toteaa lausunnossaan kannattavansa tuomioistuinviraston perustamista ja pitää sitä erittäin tervetulleena ja kannatettavana uudistuksena. Oma, erillinen keskushallinto vahvistaa tuomioistuinlaitoksen toimintaedellytyksiä ja tuomareiden ammatillista identiteettiä yhtenäisenä professiona. Viraston tehtävät on määritelty onnistuneesti, mutta tiedekunta toteaa myös tarpeen konkretisoida tuomioistuinten toiminnan kehittämistehtävää ja korostaa sitä, että kyse ei ole esimerkiksi lainkäytön yhtenäisyyden ohjaamisesta.

Johtokunnan kokoonpanossa tulisi ”rivituomareita” olla riittävästi mukana ja voisi olla perusteltua, että jäsenenä olisi kaksi kärjätuomaria ehdotetun yhden sijasta. Johtokunnan nimeämistapaa tiedekunta ei pidä onnistuneena erityisesti ajatellen tilanteita, joissa päällikkötuomarit eivät saavuta yksimielisyyttä. Ajatus yhteisymmärryksen saavuttamisesta ”vakiintuneiden yhteistoimintamuotojen” puitteissa on liian epämääräinen eikä täytä avoimen lainvalmistelun edellytyksiä. Lisäksi on olemassa pelko siitä, että tietyn päällikkötuomarin läpi ajama ehdokas kuuntelee herkäällä korvalla kyseisen päällikkötuomarin mielipiteitä johtokunnassa. Johtokunnan nimeämisvallan tulisi kuulua muulle taholle kuin päällikkötuomareille tai poliittiselle johdolle. Sopiva nimeäjä saattaisi olla esimerkiksi ylimmät oikeusasteet tai tuomarivalintalautakunta.

Ylijohtajan tulee olla määrääjäksi nimitetty operatiivinen johtaja, kun taas ylimmän päätöksenteon tulee kuulua kollegiaaliselle elimelle, johtokunnalle. Ylijohtajan tulisi olla oikeustieteellisen koulutuksen saanut henkilö, joka on syvästi perehtynyt tuomioistuinlaitoksen toimintaan.

Tiedekunta toteaa pitävänsä erinomaisena sitä, että mietinnössä kiinnitetään huomiota tuomareiden ammattieettisiin kysymyksiin. Lisäksi tuomareiden hakumenettelyn uudistuksessa käytännön asioiden hoitaminen tuomarivalintalautakuntaa varten on tervetullut uudistus.

Mietinnössä on suhteellisen ohuesti perusteltu tuomioistuinviraston oikeus toimia hallinnonalan neuvotteluviranomaisena. Erityisesti voidaan kysyä, aiheuttaako ongelmia ylijohdajan rooli neuvotteluviranomaisena ilman johtokunnan osuutta asiaan.

Tiedekunta vielä korostaa, että kaikki hovioikeudet noudattaisivat yhtenäisiä ohjeita silloin, kun tuomioistuinlain ehdotetun 5 §:n mukaisesti tuomioistuinvirasto huolehtii viran haettavaksi julistamiseen liittyvistä toimista 4 §:ssä tarkoitetun tuomioistuimen ohjeiden mukaisesti. Tuomioistuinlain ehdotetun 11 §:n mukaisesti tuomioistuimen lausunnosta tulee ilmetä käsitys keskinäisestä paremmuudesta täytettävänä olevaan virkaan. Tiedekunta toteaa, että tätä ohjetta ei nykyisinkään kattavasti noudateta, vaan tuomarivalintalautakunnan kannalta riittävää on, että lausunnossa asetetaan paremmuusjärjestykseen ansioituneimmat hakijat.

Lapin yliopistolta saapuneessa erillisessä lausunnossa on niin ikään kannatettu tuomioistuinviraston perustamista ja pääosin yhdytty toimikunnan ehdotuksiin virastolle esitetyistä tehtävistä, organisaatiosta ja henkilöstömäärästä. Sen sijaan yliopisto on toimikunnan näkemyksestä poiketen katsonut, että paras sijoituspaikka virastolle olisi Rovaniemi. Yliopisto pitää toimikunnan esitystä viraston sijoittamisesta pääkaupunkiseudulle monilta osin puutteellisena. Esityksessä ei ole otettu huomioon toimintatapojen muutosta, kuten uudentyyppisten digitaalisten kokousjärjestelyjen toimivuutta ja nykyaikaiselle työympäristölle ominaista jatkuvaa liikkuvuutta.

Yliopiston näkemyksen mukaan Rovaniemellä saadut kokemukset eivät tue toimikunnan käsitystä siitä, että pätevää henkilöstöä ei saataisi pääkaupunkiseudun ulkopuolelle. Henkilöstön sitoutuminen ja viihtyvyys sekä sopeutumis- ja muuttomahdollisuudet tekevät pääkaupunkiseudusta lisäksi haasteellisen muualta tuleville, vaihtuville työntekijöille.

Yliopisto katsoo myös viraston sijainnin lähellä ministeriöitä ja erityisesti oikeusministeriötä heikentävän mahdollisesti viraston itsenäisyyttä. Itsenäisyyden kannalta muualle sijoittamisessa olisi siis haasteiden lisäksi myös etuja, joita ehdotuksessa ei tunnisteta.

Yliopisto katsoo lisäksi, että pääkaupunkiseudun ulkopuolelle sijoittamisen vaikutuksia työllisyyteen ja talouteen on arvioitu puutteellisesti. Esimerkiksi välilliset vaikutukset on jätetty täysin huomioimatta. Yliopiston näkemyksen mukaan sijaintipaikalla on sekä toiminnallisesti että symbolisesti, kuten alueellisen yhdenvertaisuuden kannalta, merkittäviä vaikutuksia, jotka tulee huomioida sijaintipaikkapäätöstä tehtäessä.

Yliopisto katsoo Rovaniemen olevan perusteltu sijoituspaikkakunta virastolle, sillä siellä sijaitsevat jo Rovaniemen hovioikeus, Lapin käräjäoikeus, Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta sekä muun muassa Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtorin keskeiset toiminnot.

4.9.2 Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta

Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja pitää esitystä perusteltuna, etenkin ottaen huomioon sen, että muilla lainkäytön toimijoilla on jo omat keskusvirastot. Yksityiskohtaisemmista esityksistä tiedekunnalla ei ole lausuttavaa.

4.10 Ammattijärjestöt sekä henkilöstöä ja sidosryhmiä edustavat liitot

Suomen Asianajajaliitto, Akava ry, Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK, Oikeushallinnon henkilökunta OHK ry, Palkansaajajärjestö Pardia ry, Suomen Lakimiesliitto ry sekä Suomen tuomariliitto ry ovat lausuneet toimikunnan mietinnön johdosta. Julkisanalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry, Julkiset oikeusavustajat ry, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry, Suomen Auktorisoidut Lakimiehet, Suomen haastemiehet JHL ry, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry sekä Kuntaliitto eivät ole lausuneet asiassa.

Suomen Asianajajaliitto, Akava ry, Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK, Oikeushallinnon henkilökunta OHK ry, Suomen Lakimiesliitto ry ja Suomen tuomariliitto ry kannattavat tuomioistuinviraston perustamista. Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ja Palkansaajajärjestö Pardia ry eivät ota kantaa tuomioistuinviraston perustamiseen.

4.10.1 Suomen Asianajajaliitto

Suomen Asianajajaliitto toteaa lausunnossaan kannattavansa tuomioistuinviraston perustamista. Tuomioistuinviraston perustaminen on liiton mielestä tarpeen tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden turvaamiseksi. Liitto kannattaa mietinnön ehdotuksia, erityisesti niitä, jotka koskevat tuomioistuinviraston tehtäviä sekä johtamisorganisaatiota.

Liitto korostaa lausunnossaan asianajajajäsenen tärkeyttä viraston johtokunnassa. Asianajajat edustavat tuomioistuinten asiakasnäkökulmaa, mikä on tärkeää ottaa huomioon tuomioistuinten toiminnan kehittämisessä. Johtokunnan jäsenten tulee myös mietinnön ehdotusten mukaan toimia vain tuomioistuinlaitoksen kokonaisetua tavoitellen. Eturistiriitai-

lanteita saattaisi syntyä, vaikka kaikki johtokunnan jäsenet olisivat tuomioistuinlaitoksen sisältä. Kokonaisuudessaan liitto näkee mietinnössä ehdotetun johtokunnan kokoonpanon olevan tasapainoinen ja hyvin perusteltu ja toteaa, että liiton edustaja tulee toimimaan lisäarvoa tuottavana ja tuomioistuinlaitoksen kokonaisetua tavoittelevana edustajana.

4.10.2 Akava ry

Akava ry toteaa lausunnossaan viittaavansa jäsenliittonsa Suomen Lakimiesliitto ry:n lausuntoon asiassa.

4.10.3 Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

SAK ry kannattaa tuomioistuinviraston perustamista ja pitää toimikunnan ehdotusta toimivana sekä jatkotarkasteluihin mahdollisuuden varaavana. Viraston hoidettavaksi ehdotettuja tehtäviä *SAK* pitää oikein arvioituina. Henkilöstömäärän osalta *SAK* katsoo, että virastolle on varattava riittävät resurssit, joita on tarkasteltava uudestaan toiminnan alettua saatujen kokemusten perusteella. Esityksiä tuomioistuinviraston johtokunnan kokoonpanoksi ja nimeämismenettelyksi sekä johtokunnan ja ylijohtajan väliseksi toimivallanjaoksi virasto pitää perusteltuina. *SAK* pitää käytännön syistä Helsinkiä ainoana vaihtoehtona viraston sijaintipaikaksi.

4.10.4 Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry ei ota kantaa siihen, tulisiko tuomioistuinvirasto perustaa vai ei. Se katsoo toimikunnan ehdotuksen olevan osin keskeneräinen.

STTK huomauttaa, että vaikka ehdotuksessa on todettu, että viraston hoidettavaksi voisi tulevaisuudessa keskittää myös muita palvelutehtäviä, ei siinä ole selvitetty, toisivatko nämä uudet tehtävät lisäresursseja virastolle. *STTK:n* näkemyksen mukaan mahdolliset lisätehtävät edellyttävät myös riittävästi lisäresursseja. *STTK* huomauttaa lisäksi, että ehdotuksesta puuttuu arvio siitä, kuinka monta henkilötyövuotta yleisten tukitoimien hoitaminen tuomioistuinvirastossa vaatisi.

STTK katsoo, että ottaen huomioon virastoon tulevat tehtävät, sille suunniteltu henkilöstömäärä on liian pieni. *STTK:n* näkemyksen mukaan keskeiset kysymykset tuomioistuinvirastoon siirtyvän henkilöstön asemasta ja ylijohtajan poikkeuksellisesta asemasta tulee selvittää pikaisesti.

STTK huomauttaa lisäksi, että valtiovarainministeriön VIRSU-hankkeessa katsottiin tarkoituksenmukaiseksi yhdistää pieniä (alle 100-150 henkilötyövuotta) virastoja. Tuomioistuinviraston perustamista tulisikin viraston pieneksi arvioidun koon vuoksi harkita vielä uudelleen.

STTK katsoo, että viraston sijaintipaikan valintaan vaikuttaa eniten siirtyvä henkilöstö. Koska oikeusministeriö sijaitsee Helsingissä, on se luonteva paikka viraston sijaintipaikaksi.

STTK:n näkemyksen mukaan viraston perustamiskustannukset olisi tullut arvioida jo tässä vaiheessa.

4.10.5 Oikeushallinnon Henkilökunta OHK ry

Oikeushallinnon Henkilökunta OHK ry kannattaa tuomioistuinviraston perustamista.

OHK katsoo, että olisi järkevintä tässä vaiheessa pitää ennallaan oikeusministeriön toimivalta koskien muun muassa henkilökunnan palkkausta ja virkaehtosopimuksia. Tämän järjestelyn puolesta puhuvat muun muassa nykyisen menettelyn noudattaminen tähän asti sektorikohtaisista virastojen perustamisista huolimatta sekä mahdollisimman yhteneväisten ja vertailukelpoisten palkkaratkaisujen toteuttamismahdollisuus. OHK katsoo myös, että työsuojeluhallinto- ja luottamusmiesasiat ovat sisällöllisesti koko hallinnon alaa koskevia ja samoja osa-alueita sisältäviä kokonaisuuksia, joiden enempi pilkkominen sektori-kohtaisiin keskusvirastoihin ei liene järkevää. Tuomioistuinviraston roolina voisi olla toimia oman sektorinsa asiantuntijana esimerkiksi tiedonvälityksessä ja yhteisiä menettelytapoja neuvoteltaessa.

OHK:n näkemyksen mukaan johtokunnassa tulee olla edustettuna myös muu henkilöstö kuin tuomarit. Valtaosa muusta henkilöstöstä on järjestäytyntä, minkä kautta edustuksellisuudella on merkittävä valtuutus. Lisäksi johtokunnassa noudatettaneen normaaleja jääviyskäytänteitä, joten tämänkään ei tulisi muodostua ongelmaksi.

4.10.6 Palkansaajajärjestö Pardia ry

Palkansaajajärjestö Pardia ry ei ota kantaa siihen, tulisiko tuomioistuinvirasto perustaa vai ei. Pardia pitää toimikunnan ehdotusta monin osin keskeneräisenä, minkä vuoksi kannanottaminen on vaikeaa. Pardia huomauttaa, että ehdotuksen mukaisella rakenteella halutaan korostaa tuomioistuinten riippumatonta asemaa, vaikka oikeusministeriön todetaan hoitaneen tehtävät tähän mennessä hyvin eikä ongelmia tähän liittyen ole havaittu.

Pardia katsoo, että esityksessä rajatuilla keskushallintotehtävillä henkilöstömäärä jää pieneksi. Tukitoimintoihin, kuten virastopalveluihin ja tekniseen tukeen, jotka valtioneuvoston kanslia tuottaa ministeriölle, tarvittavaa henkilöstömäärää ei ole esityksessä arvioitu. Esimerkiksi valtiovarainministeriön VIRSU-hanketta silmällä pitäen pienen viraston perustamista tulisi harkita uudelleen. Keskeiset kysymykset henkilöstön asemasta ja ylijohdajan poikkeuksellisesta asemasta tulisi selvittää hyvissä ajoin ennen toimeenpanoa.

Pardia toteaa myös, että esityksellä tulee olemaan taloudellisia vaikutuksia siirtyvien henkilöiden ja tehtävien määrän ollessa pienempi kuin arvioitu tarve. Myös perustamiskustannuksien tulisi olla arvioituna.

Pardian näkemyksen mukaan sijaintipaikan valintaan vaikuttaa eniten siirtyvä henkilöstö, mistä näkökulmasta Helsinki on luonteva sijaintipaikka virastolle.

4.10.7 Suomen Lakimiesliitto ry

Suomen Lakimiesliitto ry kannattaa tuomioistuinviraston perustamista. Lakimiesliitto pitää ehdotusta perusteellisena sekä siinä esitettyä mallia viraston perustamisesta kannatettavana ja toteuttamiskelpoisena. Liitto katsoo ehdotuksen mahdollistavan tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden vahvistamisen, tuomioistuinlaitoksen tehokkuuden parantamisen ja hallinnon suuremman joustavuuden.

Liitto katsoo viraston tehtävien tukevan tuomioistuimia niiden perustehtävän suorittamisessa. Virastolle tulee osoittaa riittävästi resursseja tehtäviensä hoitamiseen. Liitto viittaa teettämäänsä, riippumattoman tutkimusyrittäjä Aula Research Oy:n tekemään tutkimukseen, jonka mukaan haastatellut asiantuntijat näkevät tuomioistuinviraston perustamisessa potentiaalisia hyötyjä erityisesti tuomioistuinlaitoksen johtamisen ja hallinnon tehostumisessa, kehittämisessä ja koulutuksessa sekä erilaisissa laadullisissa hyötykategorioissa. Liitto katsoo, että toimikunnan ehdotus viraston tehtäviksi mahdollistaa näiden hyötyjen aikaan saamisen, mutta tämä vaatii riittävän resursointipanostuksen ja virastolta onnistuneita rekrytointeja. Perustamisen jälkeen viraston tehtäviä ja palveluita sekä resursien riittävyttä tulee tarkastella. Lakimiesliitto kannattaa ehdotuksessa esitettyä ajatusta siitä, että virasto voisi tulevaisuudessa ottaa hoitaakseen myös muita palvelutehtäviä.

Virastolla tulee olla tehtäviensä hoitamiseksi riittävät resurssit. Liitto pitää toimikunnan näkemystä viraston vaatimista henkilötyövuosiresursseista realistisena. Tuomioistuinlaitoksen toiminnan kehittäminen edellyttää joka tapauksessa lisäresursseja. Hyvin johdettu tuomioistuinvirasto luo tehostumispotentiaalia keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä muun muassa päällekkäisten toimintojen karsimisen, ohjauksen ja neuvonnan laadun parantumisen sekä lainkäyttötyön laadun ja määrän parantumisen kautta. Viraston resursseja tulee arvioida uudelleen perustamisen jälkeen. Mikäli virastolle osoitetaan lisätehtäviä, tulee myös resursseja lisätä.

Liitto pitää toimikunnan ehdotusta viraston johtokunnan kokoonpanoksi perusteltuna. Nimeämismenettelyn osalta liitto katsoo kannatettavimmaksi mallin, jossa nimittämisen suorittaisivat ylimmät tuomioistuimet tuomioistuinlinjoittain tuomareita edustavia työntekijäjärjestöjä kuultuaan.

Liitto katsoo, että toimikunnan ehdotus viraston johtokunnan ja ylijohdajan välisestä toimivallanjaosta on perusteltu. Tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden vahvistaminen, joka on yksi viraston perustamisen tärkeimmistä tavoitteista, asettaa erityisiä vaatimuksia viraston organisaatiolle. Virastolla tulee olla luottamustehtäväpohjalla toimiva, tuomariemmistöinen ja monipuolista asiantuntemusta omaava johtokunta. Tuomioistuinvirastoon ei valla kolmijako-oppiin perustuvasta riippumattomuusvaatimuksesta johtuen voida soveltaa täysin samoja periaatteita kuin muihin keskusvirastoihin. Viraston erityisluonne huomioon ottaen johtokunnalle ehdotetut tehtävät ja kokoonpano eivät ole ristiriidassa toimivaltajaan kanssa, joka on yhteistoimintalain ja valtion virkaehtosopimuslain kantavana periaatteena.

Liitto yhtyy oikeushallinnon pääluottamusmies Sari Ahon eriävään mielipiteeseen ylijohdajan kelpoisuusvaatimuksen osalta. Liitto katsoo, että kelpoisuusvaatimuksena tulisi olla muun ylemmän oikeustieteen korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaminen. Syynä tähän on viran keskeiseen osamiseen kuuluvan oikeusjärjestelmän laaja-alaisen ymmärtämisen ja hallinnan vaatimus, johon vain oikeustieteen maisterin tutkinto antaa ainoana tutkintona valmiudet.

Lakimiesliitto yhtyy toimikunnan käsitykseen siitä, että viraston sijaintipaikan valinnan tulisi perustua parhaiden toimintaedellytysten takaamiseen ja että alueellisille näkökulmille ei tulisi antaa ratkaisevaa painoarvoa. Viraston sijainti Helsingissä tai sen välittömässä läheisyydessä on perusteltua.

4.10.8 Suomen tuomariliitto ry

Suomen tuomariliitto ry kannattaa tuomioistuinviraston perustamista. Tuomariliitto katsoo, että tuomioistuinlaitoksen ja tuomioistuinten riippumattomuus edellyttävät tuomioistuinhallinnon erottamista oikeusministeriöstä. Liiton näkemyksen mukaan tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden vahvistamisen vaatimus asettaa erityisvaatimuksia viraston organisaatiolle, minkä vuoksi toimikunnan ehdotusta ei viraston organisaation osalta tule muuttaa. Liitto katsoo, että uudistus tulee toteuttaa suunnitellussa aikataulussa vuonna 2019 ja että virastolle tulee osoittaa riittävät resurssit tehtävien hoitamista varten. Liitto yhtyy mietinnössä esitettyyn näkemykseen siitä, että tuomarien valvonnan muodot ovat riittäviä, eikä erityiselle valvontaelimelle tai uusille seuraamuksille ole tarvetta.

Tuomariliitto pitää tulosohjauksen erottamista ministeriöstä perusteltuna ja katsoo, että viraston tehtäväksi tulee uskoa sellaiset yksittäisten tuomioistuinten hallinnolliset tehtävät, jotka ovat nykyisellään päällekkäisiä. Viraston tulisi huolehtia tuomioistuinten työskentelyn kannalta olennaisten peruspalvelujen tarjoamisesta. Liitto kannattaa myös nykyään tuomioistuimissa hoidettavien tuomioistuinten tukitehtävien sekä tuomioistuinten aineistopalvelun siirtämistä viraston hoidettavaksi.

Tuomariliitto korostaa, että virastolle nyt suunnitellut ja mahdollisesti tulevaisuudessa siirrettävät tehtävät edellyttävät riittävää resursointia. Koska lisäresurssien saaminen perustamisen jälkeen on epävarmaa, tulee virastolle osoittaa riittävät resurssit alusta alkaen. Viraston rahoitusta ei kuitenkaan tule osaksikaan ottaa lainkäyttötoiminnan rahoituksesta eikä tuomioistuinten lainkäyttöhenkilöstön määrä saa vähentyä.

Viraston riippumattomuuden varmistaminen ja tehokas toiminta edellyttävät riittävän resursoinnin lisäksi riittäviä toimivaltuuksia. Virastolle tulisi antaa tuomioistuinten valtiosääntöisen aseman mukaisesti vahva rooli tuomioistuinten voimavaroista päätettäessä. Liitto ehdottaa jatkovalmistelussa selvitettäväksi mahdollisuutta antaa virastolle tietyissä tilanteissa oikeus saattaa esityksensä välittömästi eduskunnan käsiteltäväksi.

Tuomariliitto katsoo, että suunniteltu henkilöstömäärä ei vaikuta riittävältä viraston kehittämistehtäviin ja muihin esitettyihin maihin verrattuna.

Tuomariliitto huomauttaa, että ehdotetun tuomioistuinlain 19 a luvun 7 §:n sanamuodon mukaan johtokuntaan ei tarvitsisi valita lainkaan niin sanottuja rivituomareita, vaikka mietinnön perusteluista ilmenee tarkoitus, että päällikkötuomareita olisi kaksi ja muita tuomareita kaksi. Säännöksen sanamuotoa tulisi täsmentää jatkovalmistelussa toimikunnan tarkoitusta paremmin ilmentäväksi. Tuomariliitto pitää välttämättömänä, että johtokunnan tuomarijäsenistä vähintään kaksi on rivituomarijäseniä. Tuomariliitto ei sen sijaan pidä asianajajaedustajan osallistumista tuomioistuinten johtamiseen perusteltuna ja yhtyy hovioikeudenneuvos Kimmo Vanteen eriävästä mielipiteestä ilmeneviin perusteluihin. Sidosryhmien kannanotot on mahdollista selvittää kuulemisen ja muun yhteydenpidon avulla. Johtokunnan tulisi siis olla kahdeksanjäseninen tai toissijaisesti siihen tulisi kuulua asianajajan asemesta vielä yksi tuomari edustaja.

Tuomariliitto ei pidä ehdotettua johtokunnan asettamistapaa asianmukaisena siltä osin, kun ehdotetaan päälliköiden nimeävän niin sanottujen rivituomarien edustajat, ja yhtyy hovioikeudenneuvos Kimmo Vanteen eriävässä mielipiteessä esitettyihin perusteluihin. Tuomarien tulisi itse voida valita edustajansa johtokuntaan ja jatkovalmistelussa tulisi vielä selvittää, miten tämä ehdokasasettelu ja valinta tulisivat parhaiten turvatuiksi. Lisäksi liitto huomauttaa, että johtokunnan jäsenyyden hoitaminen asian vaatimalla vakavuudella ei ole mahdollinen täysimääräisen virkatyön ohella. Vähintäänkin esitöissä olisi huomautettava, että johtokunnan jäsenyydestä johtuen muut virkatoimet on kussakin yksikössä hoidettava asianmukaisella työnkevennyksellä.

Ylijohtajan kelpoisuuden osalta Tuomariliitto yhtyy oikeushallinnon päaluottamusmies Sari Ahon eriävään mielipiteeseen ja toteaa, että viraston tehtävät huomioon ottaen on selvää, että viraston käytännön toimintaa johtavan ylijohtajan tulee olla perehtynyt tuomioistuinlaitoksen toimintaan ja osaamiseen kuuluu oikeusjärjestelmän laaja-alainen

ymmärtäminen ja hallinta. Ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksena tulee olla oikeustieteen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaminen. Ylijohtajalta tulee edellyttää myös henkilökohtaisia ominaisuuksia, jotka takaavat vahvan näkyvyyden ja tuomioistuinten edustuksen myös tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelle.

Tuomariliitto ehdottaa vielä jatkovalmistelussa selvitettäväksi, voitaisiinko ylijohtajan toimikaudet rajata enintään kahteen viisivuotiskauteen.

Tuomariliitto kannattaa mietinnön mukaista kantaa siitä, että viraston tulisi sijaita Helsingissä tai pääkaupunkiseudulla parhaiden toimintaedellytysten turvaamiseksi.

LIITE

Lausuntopyyntö

Tuomioistuinviraston perustaminen

Kannatatteko vai vastustatteko tuomioistuinviraston perustamista?

- Kannatan
- Vastustan
- En ota kantaa

Mikä on yleinen arvionne toimikunnan ehdotuksesta?

Miten arvioitte tuomioistuinviraston hoidettaviksi ehdotettuja tehtäviä?

Pidättekö toimikunnan arviota tuomioistuinviraston henkilöstömäärästä oikeana ja riittävänä?

Miten arvioitte toimikunnan ehdotusta tuomioistuinviraston johtokunnan kokoonpanosta ja nimeämismenettelystä?

Miten arvioitte toimikunnan ehdotusta tuomioistuinviraston johtokunnan ja ylijohtajan välisestä toimivallanjaosta?

Mikä on kantanne toimikunnan esittämään viraston sijaintipaikkaan ja sijaintipaikan valinnassa huomioon otettaviin seikkoihin?

Muuta huomioitavaa?

Lausunnonantajat

Oikeusministeriö on varannut seuraaville 95 taholle tilaisuuden lausua tuomioistuinvirasto-toimikunnan mietinnön johdosta. Alleviivatut tahot ovat toimittaneet lausunnon.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Maa- ja metsätalousministeriö

Oikeusministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Puolustusministeriö

Sisäministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriö

Ulkoasiainministeriö

Valtiovarainministeriö

Ympäristöministeriö

Eduskunnan oikeusasiamies

Valtioneuvoston oikeuskansleri

Valtiontalouden tarkastusvirasto

Korkein oikeus

Helsingin hovioikeus

Itä-Suomen hovioikeus

Rovaniemen hovioikeus

Turun hovioikeus

Vaasan hovioikeus

Ahvenanmaan kärjäoikeus

Espoon kärjäoikeus

Etelä-Karjalan kärjäoikeus

Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus

Etelä-Savon kärjäoikeus

Helsingin kärjäoikeus

Hyvinkään kärjäoikeus

Itä-Uudenmaan kärjäoikeus

Kainuun kärjäoikeus

Kanta-Hämeen kärjäoikeus

Kemi-Tornion kärjäoikeus

Keski-Pohjanmaan kärjäoikeus

Keski-Suomen kärjäoikeus

Kymenlaakson kärjäoikeus

Lapin kärjäoikeus

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus

Oulun kärjäoikeus

Pirkanmaan kärjäoikeus

Pohjanmaan kärjäoikeus

Pohjois-Karjalan kärjäoikeus

Pohjois-Savon kärjäoikeus

Päijät-Hämeen kärjäoikeus

Satakunnan kärjäoikeus

Tuusulan kärjäoikeus

Vantaan kärjäoikeus

Varsinais-Suomen kärjäoikeus

Ylivieska-Raahen kärjäoikeus

Korkein hallinto-oikeus

Helsingin hallinto-oikeus

Hämeenlinnan hallinto-oikeus

Itä-Suomen hallinto-oikeus

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus

Turun hallinto-oikeus

Vaasan hallinto-oikeus

Markkinaoikeus

Työtuomioistuin

Vakuutuslaitos

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri

Itä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri

Kaakkois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri

Lounais-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri

Länsi-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri

Pohjois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri

Rikosseuraamuslaitos

Valtakunnansyyttäjänvirasto

Valtakunnanvoudinvirasto

Konkurssiasiamiehen toimisto

Oikeusrekisterikeskus

Poliisihallitus

Rajavartiolaitos

Tietosuojavaltuutetun toimisto

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet
Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus
Verohallinto

Tuomarinkoulutuslautakunta
Tuomarivalintalautakunta

Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta
Itä-Suomen yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta
Lapin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta
Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta

Suomen Asianajajaliitto

Akava ry
Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK
Toimihenkilökeskusjärjestö STTK

Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry
Julkiset oikeusavustajat ry
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
Oikeushallinnon henkilökunta OHK ry
Palkansaajajärjestö Pardia
Suomen Auktorisoidut Lakimiehet
Suomen haastemiehet JHL ry
Suomen Lakimiesliitto – Finlands Juristförbund ry
Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry
Suomen tuomariliitto – Finlands Domareförbund ry

Kuntaliitto

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

ISSN 1798-7091 (nid.)
ISSN 1798-7105 (PDF)
ISBN 978-952-259-620-8 (nid.)
ISBN 978-952-259-621-5 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi